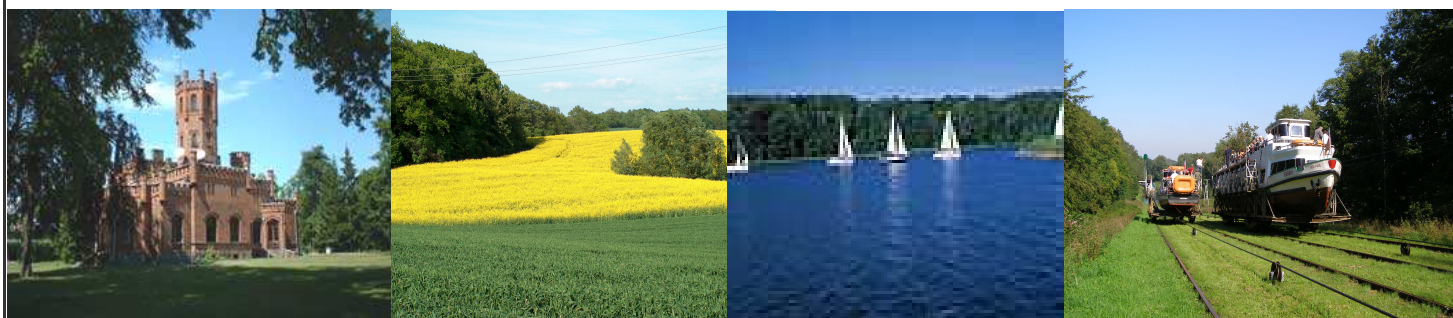

**URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO – MAZURSKIEGO
w OLSZTYNIE**

**Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej
województwa warmińsko-mazurskiego
w 2008 roku**

Olsztyn 2010

Spis treści

1. Województwo warmińsko-mazurskie na tle kraju i Unii Europejskiej.....	1
2. Gospodarka i innowacyjność	5
2.1. PKB, struktura gospodarki.....	5
2.2. Podmioty gospodarcze	8
2.3. Gospodarka	11
2.3.1. Rolnictwo	11
2.3.2. Przemysł i budownictwo	15
2.3.3. Turystyka.....	21
2.4. Inwestycje, działalność badawczo-rozwojowa i innowacyjna	24
3. Inwestycje, innowacyjność	24
4. Kapitał ludzki i społeczny.....	30
4.1. Zmiany demograficzne	30
4.2. Rynek pracy	35
5. Infrastruktura transportowa.....	43
6. Ochrona środowiska.....	45
7. Budżety jednostek samorządu terytorialnego.....	52
7.1. Budżety gmin	54
7.2. Budżety powiatów	58
7.3. Budżet województwa.....	60
8. Wskaźniki kontekstowe - profil województwa w kontekście zróżnicowań regionalnych.....	65
Spis tabel, wykresów i rycin	77
Wykaz źródeł wykorzystanych do opracowania Analizy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego w 2008 roku	80

1. Województwo warmińsko-mazurskie na tle kraju i Unii Europejskiej

Według nomenklatury jednostek terytorialnych dla celów statystycznych, województwo warmińsko-mazurskie wchodzi w skład Regionu Północnego (jednego z 6 dużych regionów w Polsce - NTS 1), obejmującego zasięgiem ponadto województwo pomorskie i kujawsko-pomorskie. Warmińsko-mazurskie zajmuje 40% powierzchni Regionu Północnego i liczy 25% jego ludności. Jest jednym z 16 województw samorządowych (NTS 2) utworzonych w 1999 r. po reformie administracji publicznej. W strukturze wewnętrznej w województwie wyodrębnione są trzy podregiony (NTS 3): elbląski (31% powierzchni, 37,1% ludności województwa), olsztyński (odpowiednio 42,7% i 43%) oraz ełcki (26,3% i 19,9%).

Na obszarze województwa funkcjonuje 19 powiatów ziemskich i 2 grodzkie (NTS 4). W granicach województwa znajduje się 116 gmin, w tym 16 miejskich, 33 miejsko-wiejskie i 67 wiejskich (NTS 5). W regionie jest 49 miast, 3922 miejscowości wiejskie i 2251 sołectw.

Uwzględniając aspekt programowania regionalnego i możliwości pozyskania środków unijnych na stopniowe niwelowanie różnic rozwojowych, istotne znaczenie dla Warmii i Mazur ma przynależność do grupy 5 województw tzw. Polski Wschodniej, położonych wzdłuż granicy wschodniej, stanowiącej zewnętrzną granicę Unii Europejskiej (warmińsko-mazurskie, lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie). Już we wcześniejszych okresach programowania regionalnego województwa te zaliczane były do najsłabszych pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego regionów Polski a także Unii Europejskiej. Konsekwencją było objęcie obszaru Programem Operacyjnym *Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013*, który uzyskał akceptację Komisji Europejskiej dnia 2 października 2007 r. W końcu 2008 r. Sejm przyjął dokument *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020*. Stąd w analizach porównawczych, uwzględniających zmiany w sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa na tle średnich uzyskanych w kraju i regionach UE, uznano za zasadne przedstawienie wyników regionów Polski Wschodniej.

Diagnoza społeczno-gospodarcza pięciu województw wskazuje na utrzymywanie się szeregu niekorzystnych wskaźników makroekonomicznych w kontekście średnich dla kraju i Unii Europejskiej. Znaczący dystans do pozostałych regionów kraju i UE notowany jest od początku funkcjonowania województw samorządowych.

Podstawowe dane statystyczne na koniec 2008 r. kształtowały się następująco:

- obszar pięciu województw zajmuje 99 tys. km², co stanowi 31,7% powierzchni kraju. Największe jest województwo lubelskie - 8% (3. lokata w kraju) i warmińsko-mazurskie - 7,7% (4. lokata), a najmniejsze świętokrzyskie - 3,7% (15. lokata),
- obszar zamieszkiwało ponad 8,1 mln ludności, co stanowi 21,4% ogółu mieszkańców Polski, w tym najwięcej w lubelskim - 5,7% (8. lokata w kraju), najmniej w podlaskim - 3,1% (15. lokata). Warmińsko-mazurskie zamieszkiwało 3,7% ludności kraju (12. lokata),
- liczba pracujących wyniosła 2,8 mln osób, co stanowiło 20,2% ogółu pracujących w kraju, w tym w warmińsko-mazurskim 3,1%. Wskaźnik pracujących na 1000 ludności wynoszący 298,8 osób uplasował warmińsko-mazurskie na 16. lokacie (kraj 359,5 osób). Najlepsze województwo lubelskie zajęło 5. lokatę w kraju ze wskaźnikiem 355,9 osób,
- udział wszystkich województw Polski Wschodniej w krajowym wolumenie produktu krajowego brutto był wciąż niski, wahał się w granicach od 2,6% w świętokrzyskim do 3,9% w lubelskim, a w warmińsko-mazurskim wyniósł 2,8%. Łącznie na pięć województw Polski Wschodniej przypadało nadal tylko 15,3% PKB, podczas gdy 5 najlepszych województw w kraju w 2007 r. wytwarzało około 60% krajowego PKB (mazowieckie, śląskie, wielkopolskie, dolnośląskie i małopolskie). Potwierdza to duże dysproporcje między województwami Polski wschodniej a centralnej i południowej.

PKB per capita kształtował się w przedziale od 20,8 tys. zł w podkarpackim (16. lokata w kraju) do 23,7 tys. zł w świętokrzyskim (najkorzystniejsza, 12. lokata). Warmińsko-mazurskie uzyskało prawie 23 tys. zł i 13. lokatę, przy średniej w kraju 30,9 tys. zł. Podkreślenia jednak wymaga fakt, że w 2007 r. po raz pierwszy 3 województwa Polski Wschodniej przekroczyły próg 40% średniego unijnego poziomu PKB per capita mierzonego parytetem siły nabywczej: warmińsko-mazurskie ze wskaźnikiem 40,5%, podlaskie 40,4% i świętokrzyskie 41,9%, podczas gdy średni wskaźnik krajowy był nadal na zdecydowanie wyższym poziomie - stanowił 54,4% średniej unijnej. W pozostałych województwach Polski Wschodniej, tj. podkarpackim wyniósł tylko 36,7%, a w lubelskim 36,9%,

- stopa bezrobocia wg BAEL kształtowała się w granicach od 6,4% w podlaskim do 8,8% w lubelskim. W warmińsko-mazurskim wyniosła 7,5%, przy średniej dla kraju 7,1% (UE27 - 7,0%). Stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła od 9,7% w podlaskim (7. lokata) do 16,8% w warmińsko-mazurskim (16. lokata), wobec średniej dla kraju 9,5%,
- gęstość sieci drogowej wahała się w przedziale od 51 km/100 km² w warmińsko-mazurskim (16. lokata) do 107,1 km/100 km² w świętokrzyskim (3. lokata), przy średniej w kraju 83,6 km/100 km²,
- udział gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do internetu w ogóle gospodarstw domowych kształtował się od 32,4% w świętokrzyskim do 44,1% w podlaskim, a w warmińsko-mazurskim wyniósł 39,0% wobec średniej w kraju 45,7%,
- liczba korzystających z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania Polski Wschodniej wyniosła 3,1 mln osób, co stanowiło 15,4% ogółu korzystających z noclegów w Polsce, w tym najwięcej w warmińsko-mazurskim - 906 tys. (8. lokata). Wśród województw Polski Wschodniej najwięcej obiektów turystycznych (384) było również w warmińsko-mazurskim (7 lokata w kraju),
- poziom nasycenia podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. ludności wahał się od 687 w podkarpackim (16. lokata) do 852 w świętokrzyskim (12. lokata). W warmińsko-mazurskim było to 812 (13. lokata) przy średniej w kraju 985,
- poziom inwestowania mierzony wielkością nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca kształtował się w przedziale od 3526 zł w lubelskim (16. lokata) do 4384 tys. w świętokrzyskim (10. lokata). W warmińsko-mazurskim było to 4140 zł (12. lokata) przy średniej w kraju 5700 zł,
- poziom nakładów na działalność badawczo-rozwojową w relacji do PKB kształtował się od 0,12 w świętokrzyskim (15. lokata) do 0,54 w lubelskim (3. lokata). W warmińsko-mazurskim było to 0,29 (10. lokata), przy średniej w kraju 0,57,
- udział powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej w powierzchni ogólnej województwa wahał się od 22,7% w lubelskim (12. lokata) do 63,9% w świętokrzyskim (1. lokata). W warmińsko-mazurskim było to 46,3% (3. lokata) przy średniej w kraju 32,3%,
- udział ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków w ogólnej liczbie ludności wahał się od 51,9% w lubelskim (15. lokata) do 72,2% w warmińsko-mazurskim (3. lokata), przy średniej dla kraju 63,1%.

Zaprezentowane wybrane wskaźniki charakteryzujące sytuację województwa, często plasują je, analogicznie jak pozostałe województwa Polski Wschodniej, na końcowych lokatach w kraju i w UE. Jednak nadal są też przykłady korzystnych wartości wskaźników.

Województwa słabsze pod względem rozwoju ekonomicznego i społecznego, do których wciąż zalicza się warmińsko-mazurskie, w odniesieniu do szeregu wskaźników nie są w stanie osiągnąć poziomu krajowego. Istotną sprawą jest więc zmniejszanie istniejącego dystansu i dysproporcji rozwojowych. Szczegółowe analizy sytuacji społeczno-ekonomicznej

nadal potwierdzają, że na średni poziom wskaźników uzyskiwanych w skali kraju często w decydujący sposób wpływają wyniki 4-5 województw najsilniejszych ekonomicznie.

W celu kompleksowej analizy różnicowań regionalnych, niniejszy dokument zawiera listę wskaźników kontekstowych określających profil województwa z uwzględnieniem porównań na dwóch zasadniczych poziomach, tj.:

- w odniesieniu do średniego poziomu krajowego oraz do województw o skrajnych wartościach wskaźników, co odpowiada różnicowaniom wojewódzkim w skali kraju,
- w odniesieniu do powiatów o maksymalnym i minimalnym poziomie wskaźników, co odpowiada różnicowaniom wewnątrzregionalnym w obrębie województwa.

Dla oceny zmian w różnicowaniach wojewódzkich podano również zmiany lokat województwa w kraju. Zgodnie z wcześniej wypracowaną metodologią, wskaźniki kontekstowe podano według stanu na koniec 2008 r., dokonując porównań do roku poprzedniego, tj. 2007 r. i 1999 r. – roku utworzenia samorządów województw.¹

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej kraju i województw wynikająca z dokumentów rządowych², jak też statystyki publicznej wskazuje, że generalnie 2008 r. zamknięto korzystnymi wynikami. Oznaki osłabienia gospodarki zanotowane w IV kwartale wywołane były pogłębiającą się recesją w gospodarce światowej. Rok 2008 przyniósł, zgodnie z przewidywaniami:

- wolniejsze tempo wzrostu gospodarczego niż w latach 2006-2007, przy jednak wyższej aktywności gospodarki Polski niż większości krajów UE27. Polska była jednym z najszybciej rozwijających się krajów Unii Europejskiej:
 - w warmińsko-mazurskim (wg danych za 2007 r.) tempo wzrostu PKB liczone w cenach stałych w odniesieniu do roku poprzedniego było niższe niż w kraju – wyniosło 3,3% (kraj 6,8%), ale wyższe niż średnia w krajach UE27 (2,9%),
 - odnotowano dalsze zmniejszenie dystansu dzielącego Polskę od średniej unijnej w poziomie PKB na mieszkańca. Poziom PKB per capita mierzony parytetem siły nabywczej wzrósł w skali kraju z 51,9% średniej unijnej w 2006 r. do 54,4% w 2007 r., a w warmińsko-mazurskim z 39,2% do 40,5%,
- obniżenie aktywności przedsiębiorstw przemysłowych. Produkcja sprzedana przemysłu ogółem w cenach stałych w kraju wzrosła o 4,4% (podczas gdy w 2007 r. nastąpił wzrost o 11,2%), a w warmińsko-mazurskim spadła o 1,9% (w 2007 r. zanotowano wzrost o 16,8%),
- osłabienie tempa działalności inwestycyjnej. Poziom nakładów inwestycyjnych ogółem w kraju w odniesieniu do roku poprzedniego zwiększył się o 13,3%, a w warmińsko-mazurskim 9,8% (w 2007 r. był to wzrost odpowiednio o 23,8% i 13,8%),
- wzrost liczby pracujących i spadek stopy bezrobocia. Jednak tempo zmian było wolniejsze niż w latach poprzednich, zwłaszcza w ostatnich miesiącach roku:
 - liczba pracujących w skali kraju zwiększyła się w porównaniu do roku poprzedniego o 1,9%, wobec 4,3% w 2007 r. i 2,6% w 2006 r., a w warmińsko-mazurskim było to odpowiednio 1,0%, 4,0% i 2,3%,
 - stopa bezrobocia rejestrowanego w kraju obniżyła się do 9,5% tj. o 1,7 punktu procentowego (w 2007 r. o 3,6 punktu). W warmińsko-mazurskim zanotowano nadal najwyższy poziom 16,8%, co oznacza obniżenie o 1,9 punktu wobec 4,9 punktu w 2007 r.,
 - stopa bezrobocia wg BAEL wynosząca 7,5% plasuje warmińsko-mazurskie na 10. lokacie (kraj - 7,1%, UE27 - 7,0%).

¹ Patrz rozdział 8: Wskaźniki kontekstowe - profil województwa w kontekście różnicowań regionalnych,

² *Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju i województw w 2008 roku, Polska Raport Strategiczny 2009 Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia* – dokumenty Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2009 r.

Warmię i Mazury na koniec 2008 r. zamieszkiwało ponad 1,4 mln osób, co stanowiło 3,7% ludności kraju i 0,3% ludności UE. Udział w powierzchni kraju wyniósł 7,7%, zaś Unii Europejskiej 0,5%. Gęstość zaludnienia wynosząca 59 osób/km² była najniższą w kraju (wraz z podlaskim) i jedną z najniższych wśród regionów Unii (113 osób/km²). Wskaźniki zatrudnienia i stopa bezrobocia zarówno na tle średnich krajowych, jak i regionów Unii Europejskiej są wciąż niekorzystne. Także poziom PKB na mieszkańca województwa stanowił tylko 40,5% poziomu UE27, po raz pierwszy jednak przekroczony został nieosiągalny dotychczas dla województw Polski Wschodniej próg 40%. Struktura produkcji dodanej nadal wskazuje na niższy udział usług (zwłaszcza rynkowych) niż w kraju i Unii Europejskiej. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle kraju i UE przedstawiono w poniższym zestawieniu.

Tabela nr 1

Województwo warmińsko-mazurskie na tle kraju i Unii Europejskiej w 2007 r.

Lp	Wyszczególnienie	Jedn. miary	Warmińsko-mazurskie	Polska	UE-27
1.	Powierzchnia	tys.	24,2	312,7	4403,4
2.	Ludność	mln	1,4	38,1	499,7 ^a
3.	Gęstość zaludnienia na 1 km ² powierzchni	osoba	59	122	113 ^a
4.	Kobiety na 100 mężczyzn	osoba	105	107	105 ^a
5.	Przeciętne trwanie życia				
	mężczyźni	lata	70,6	71,3	75,8 ^b
	kobiety		79,8	80,0	82,0 ^b
6.	Przyrost naturalny na 1 000 ludności	%	2,5	0,9	1,2
7.	Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców	osoba	382	501	380 ^c
8.	Pracujący wg rodzajów działalności:				
	rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybactwo	%	15,9	15,6	5,7
	przemysł i budownictwo		29,7	28,7	24,9
	usługi		54,4	55,7	69,4 ^d
9.	Wskaźnik zatrudnienia wg BAEL (lata 15-64)	%	55,8	59,2	65,9
10.	Stopa bezrobocia wg BAEL	%	7,5	7,1	7,0
	w tym kobiety		9,0	8,0	7,5
11.	Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca wg PPS ^c		10100	13600	24900
	UE 27 =100 ^c	%	40,5	54,5	100,0
12.	Udział w wartości dodanej brutto ^c :				
	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	%	7,8	4,3	1,9
	przemysł		23,1	24,3	20,2
	budownictwo		6,5	6,5	6,3
	usługi		62,6	64,9	71,7
13.	Nakłady na B+R w relacji do PKB ^c	%	0,29	0,57	1,85
14.	Ofiary śmiertelne w wypadkach drogowych na 100 tys. mieszkańców	osoby	15,7	14,3	8,6
15.	Gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty z dostępem do Internetu	%	39,0	45,7	60

a – stan na 1.01.2009 r.; b – 2006 r.; c – 2007 r.; d – obejmują pozostałe rodzaje działalności

Źródła danych:

Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2009, GUS

Rocznik Statystyczny Województw 2009, GUS

Polska w Unii Europejskiej 2009, GUS

Polska w liczbach 2009, GUS,

Polska Raport Strategiczny 2009 Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia, MRR

Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

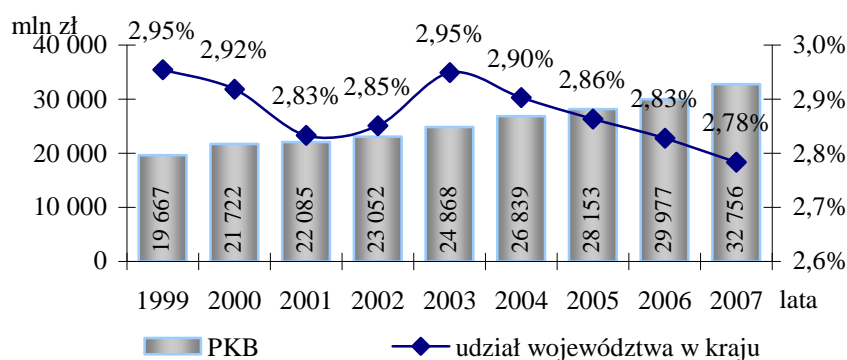
2. Gospodarka i innowacyjność

2.1. PKB, struktura gospodarki

Województwo warmińsko-mazurskie odznacza się stosunkowo niskim poziomem rozwoju gospodarczego, co wyraża się przede wszystkim w relatywnie niewielkim udziale PKB w wolumenie krajowym oraz w niskim poziomie PKB per capita zarówno w odniesieniu do średniej krajowej, jak i unijnej. W 2007 r. wartość PKB województwa (w cenach bieżących) wyniosła 32 756 mln zł, co uplasowało je na 12. miejscu w kraju. Udział w kraju zmniejszył się w stosunku do roku poprzedniego i był najniższy od 1999 r.

Wykres nr 1

PKB w województwie i jego udział w PKB kraju

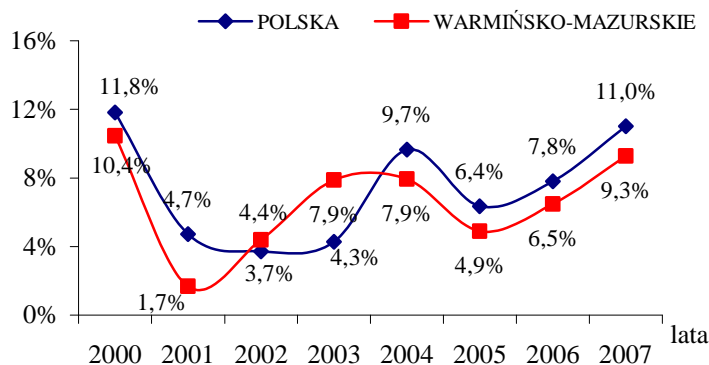
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 2

Przyrosty PKB (w cenach bieżących)

W latach 1999-2007 średni przyrost PKB w cenach bieżących w województwie wyniósł 6,6%, w kraju 7,4%. Jedynie w latach 2002-2003 był wyższy od przyrostu krajowego.

Uwzględniając ceny stałe PKB wzrosło w 2007 r. w porównaniu do roku poprzedniego o 3,3%, tj. wolniej niż w kraju (6,8%), ale szybciej niż w UE27 (2,9%).

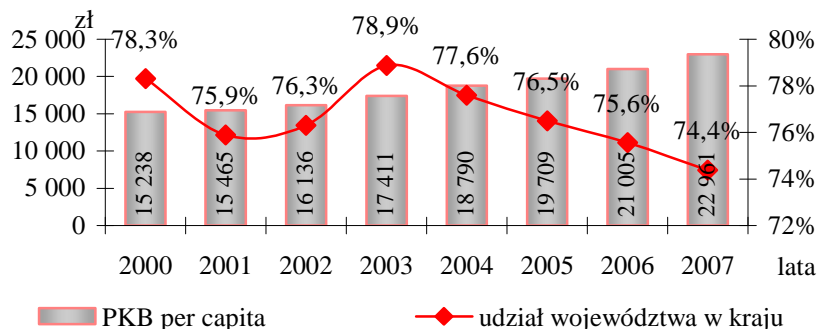

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasował województwo w 2007 r. na 13. miejscu w kraju. Mimo wzrostu wartości PKB per capita, dystans dzielący regiony do średniej krajowej od 2004 r. zwiększył się - w grupie regionów najbogatszych (mazowieckie, wielkopolskie, dolnośląskie, śląskie, pomorskie) stanowił 114,3%, natomiast najuboższych (województwa Polski Wschodniej) - 73,7% średniej krajowej, podczas gdy w 2007 r. odpowiednio 115,6% i 72,1%. Najwyższy poziom PKB per capita uzyskany w 2007 r. w województwie mazowieckim przewyższał o ponad 60% przeciętną w kraju oraz ponad dwukrotnie wartość województwa podkarpackiego, w którym to odnotowano najniższy jego poziom.

Wykres nr 3

PKB per capita w województwie i jego udział w PKB per capita wytworzonym w kraju

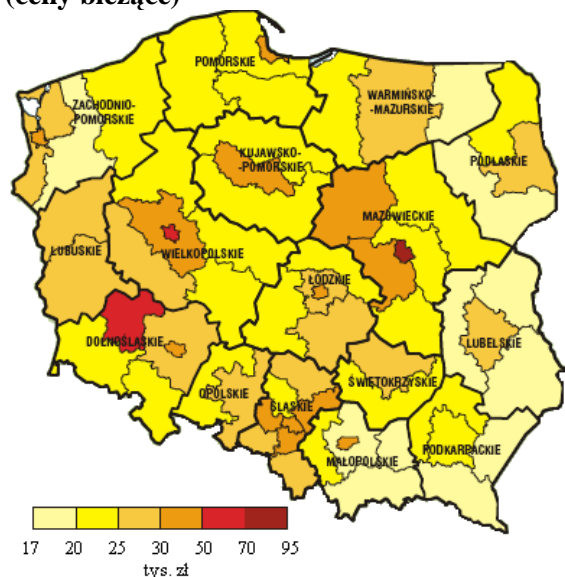

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Od początku funkcjonowania województwa podregion olsztyński notuje największy udział w wytwarzaniu regionalnego PKB oraz najwyższy poziom PKB na mieszkańca.

Rycina nr 1

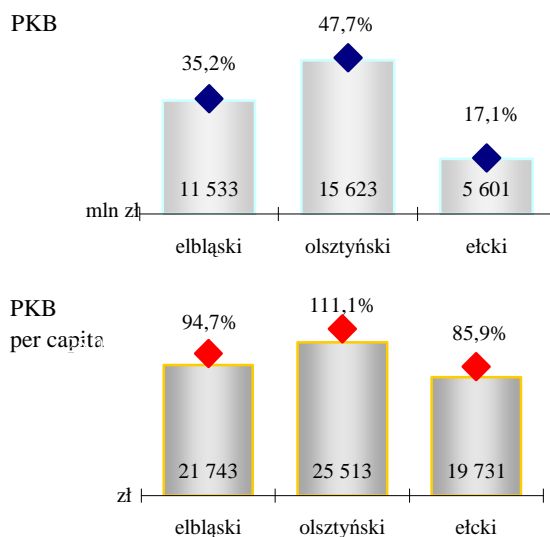
PKB per capita wg podregionów w 2007 r. (ceny bieżące)

Źródło: Rocznik statystyczny województw 2009, GUS

Wykres nr 4

PKB i PKB per capita w podregionach względem średniej dla województwa w 2007 r.

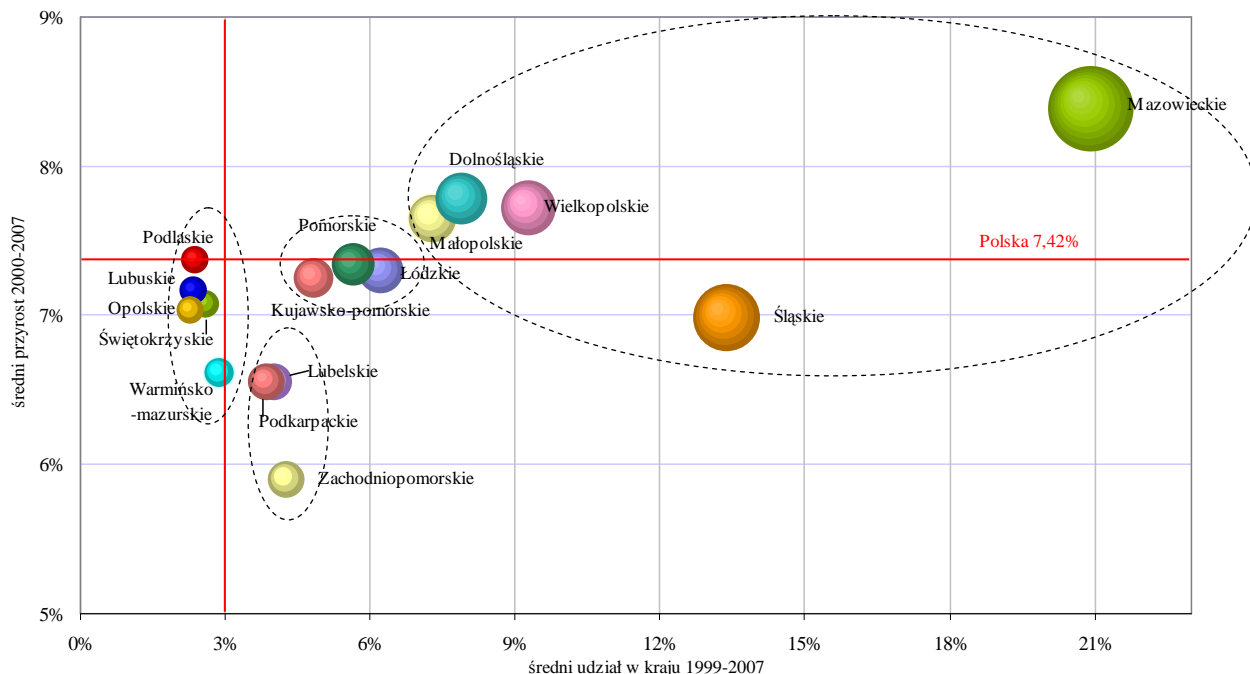

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Polską gospodarkę charakteryzuje koncentracja generowania PKB w kilku województwach. Zmiany wartości produktu krajowego brutto w latach 1999-2007 pozwalają na wyodrębnienie kilku grup województw, które charakteryzuje zbliżony poziom rozwoju. W grupie województw, które odnotowały największy wzrost i stale utrzymują największy udział w tworzeniu krajowego PKB liderem jest mazowieckie, a za nim plasuje się wielkopolskie, dolnośląskie i śląskie oraz małopolskie. Województwa te, z wyjątkiem śląskiego, zanotowały wzrost PKB wyższy niż średni w kraju. W drugiej grupie znalazły się województwa: łódzkie, pomorskie i kujawsko-pomorskie, których udział w PKB krajowym oscyluje w granicach 5%-6%, a średni przyrost jest zbliżony do krajowego i wynosi około 7,3%. Trzecią grupę tworzą: lubelskie, podkarpackie i zachodniopomorskie, których udział w PKB wyniósł około 4%, zaś średni wzrost był najniższy spośród wszystkich województw. Ostatnią grupę tworzy pięć województw o udziale w PKB krajowym niższym niż 3%. Do tej grupy od początku funkcjonowania należą województwa: podlaskie, świętokrzyskie, opolskie, lubuskie oraz warmińsko-mazurskie, przy czym zanotowało ono najniższy przyrost produktu rzędu 6,62%, wobec podlaskiego, które zanotowało 7,38%.

Zmiany w PKB w przekroju województw w oparciu o 3 przyjęte kryteria: średni jego przyrost w latach 2000-2007, średni jego udział w kraju w latach 1999-2007 oraz średnią jego wartość w latach 1999-2007 przedstawiono na poniższym wykresie.

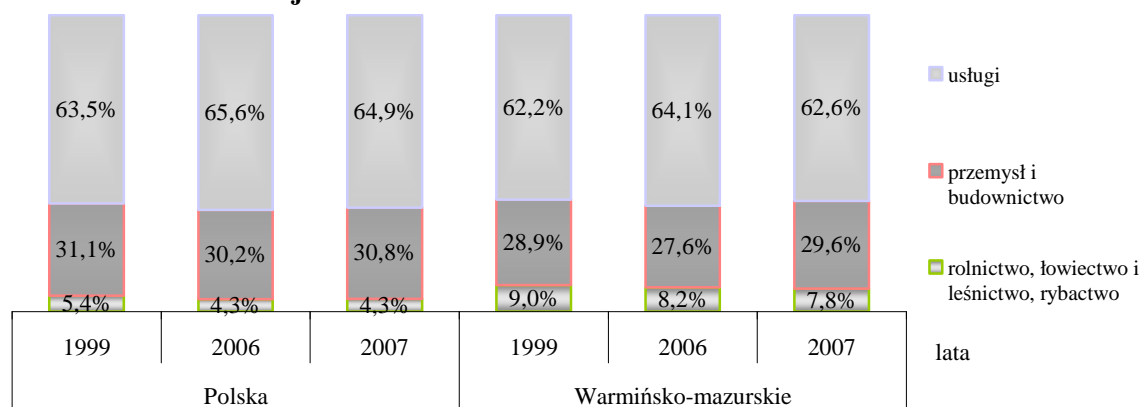
Wykres nr 5
Zmiany w PKB w latach 1999-2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

W okresie 1999-2007 nastąpiły w województwie zmiany w strukturze gospodarki mierzonej udziałami sektorów ekonomicznych w tworzeniu wartości dodanej brutto³. Wzrosło znaczenie przemysłu i budownictwa oraz usług, przy malejącej roli rolnictwa. Udział sektora I w wartości dodanej brutto zmniejszył się w analizowanym okresie z 9,0% do 7,8% przy wzroście udziału sektora II z 28,9% do 29,6% i sektora III z 62,2% do 62,6%.

Wykres nr 6
Struktura wartości dodanej brutto w 1999 r. i 2007 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Wartość dodana brutto na 1 pracującego uplasowała województwo w 2007 r. na 10. miejscu w kraju.

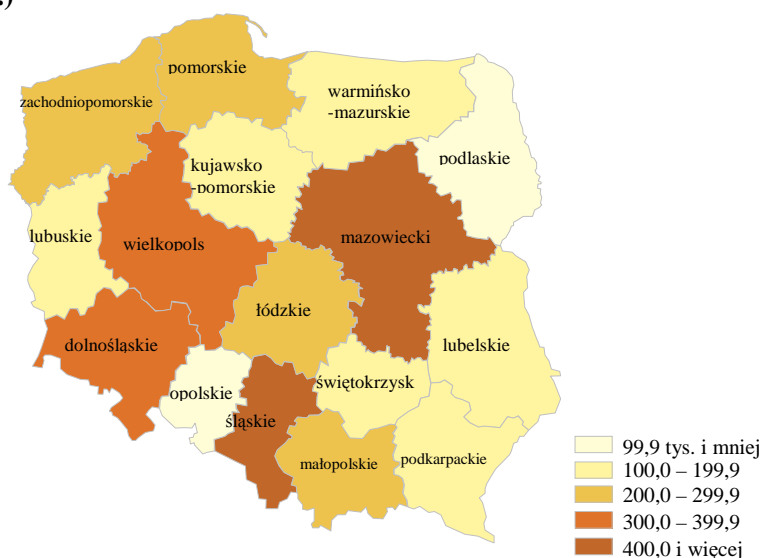
³ Wartość produktów (wyrobów i usług) wytworzona przez jednostki krajowe rynkowe i nierynkowe pomniejszona o zużycie pośrednie poniesione w związku z jej wytworzeniem.

2.2. Podmioty gospodarcze

Na koniec 2008 r. w województwie zarejestrowanych było 115,8 tysięcy podmiotów gospodarczych, co oznacza niezmiennie od 1999 r. 12. lokatę w kraju i 3,1% krajowej liczby podmiotów. Dynamika ich wzrostu w województwie w latach 1999-2008 wyniosła 119,7% i była znacznie niższa od średniej krajowej (kraj 123,5%). Odnosząc się do roku poprzedniego przyrost podmiotów w województwie był wyższy i wyniósł 2,4% (kraj – 1,9%). Zróżnicowania w nasyceniu podmiotami gospodarczymi według województw, podregionów i powiatów pokazano na rycinie i wykresach.

Rycina nr 2

Podmioty gospodarki narodowej, zarejestrowane w rejestrze REGON w 2008 r. wg województw (stan w dniu 31.12.)

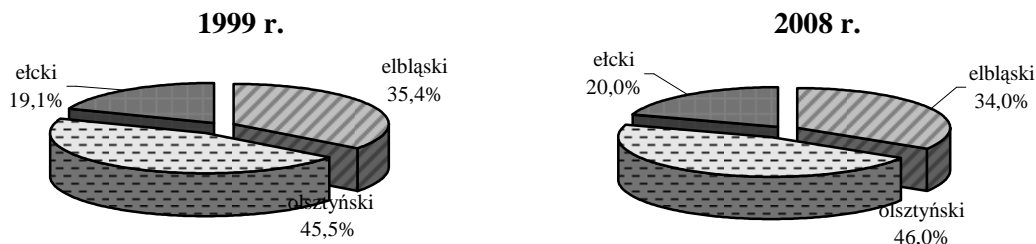
Źródło: *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w województwie warmińsko-mazurskim w 2008 r.* US w Olsztynie, Olsztyn 2008, s. 848

Nasycenie podmiotami gospodarczymi, w tym osób fizycznych w przeliczeniu na 10 tys. ludności było na tle kraju zdecydowanie niekorzystne. W 2008 r. przypadało 812 podmiotów gospodarczych ogółem (w 2007 r. 793) przy średniej krajowej podmiotów 985 (w 2007 r. 967) – 13. lokata w kraju. Relacje wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności uzyskanego w województwie do średniego poziomu w kraju uległa obniżeniu z 83,9% w 1999 r. do 82,4% w 2008 r. W latach 1999-2008 w podmiotach gospodarczych ogółem najwyższy wzrost odnotowano w powiatach: olsztyńskim 42,0%, lidzbarskim 40,9%, mrągowskim 30,9%, natomiast najniższy w m. Elbląg 2,4%. W Olsztynie przyrost w latach 1999-2008 wyniósł 8,2%, natomiast w 2008 r. w stosunku do 2007 r. najwyższy wzrost odnotowano w powiatach: działdowskim i olsztyńskim po 4,7%, najniższy w Olsztynie 0,9%.

W województwie wskaźnik nowo zarejestrowanych podmiotów w 2008 r. wyniósł 79 (kraj 83). Niską aktywność w powstawaniu nowych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności odnotowano w powiatach: bartoszyckim 54 podmioty, lidzbarskim 64. Wyższe wskaźniki osiągnięte zostały w powiecie mrągowskim i m. Elbląg po 97; m. Olsztyn 94. Wskaźnik jednostek wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. ludności w województwie wyniósł 60 (kraj 64). Najwyższe wskaźniki zanotowano w m. Olsztyn 81, m. Elbląg 79, i powiecie mrągowskim 79, najniższe w powiatach: bartoszyckim 44, kętrzyńskim 45, działdowskim 47.

Wykres nr 7

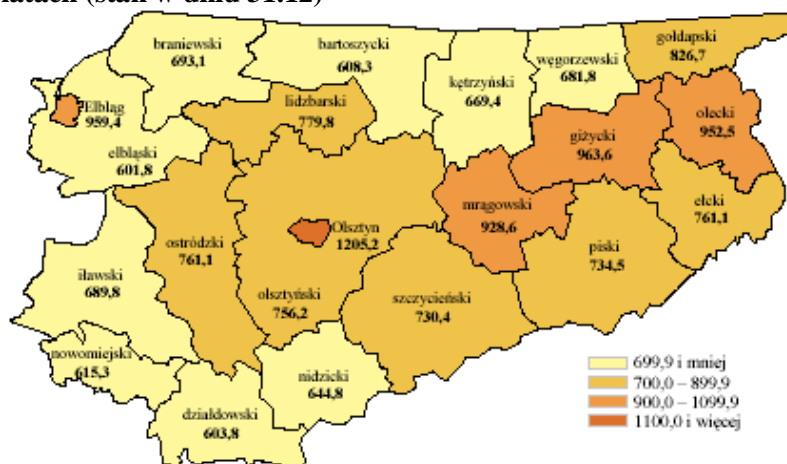
Udział podmiotów gospodarczych w podregionach w ogółem podmiotów gospodarczych województwa

Źródło: Opracowanie własne: na podstawie danych GUS BDR

Rycina nr 3

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2008 r. w powiatach (stan w dniu 31.12)

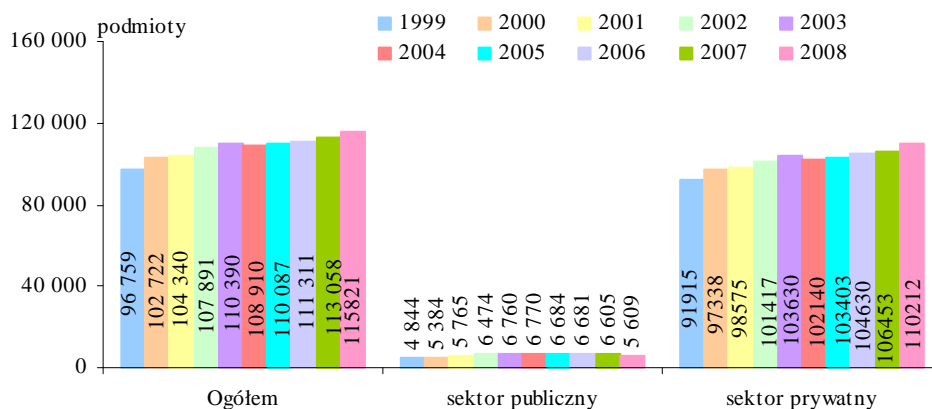

Źródło: Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w województwie warmińsko-mazurskim w 2008 r. US w Olsztynie, Olsztyn 2009, s. 83

Do sektora prywatnego zaliczało się w 2008 r. 95,2% podmiotów gospodarczych (w 2007 r. 94,2%, kraj odpowiednio 96,7% i 96,2%). W strukturze podmiotów aktywnych dominują mikroprzedsiębiorstwa, czyli firmy zatrudniające od 0 do 9 pracowników. W 2008 r. stanowiły one 94,3% aktywnych przedsiębiorstw. Firmy małe (od 10 do 49 pracowników) to 4,7%, zaś niecały procent (0,9%) stanowią firmy średnie (od 50 do 249 pracowników). Przedsiębiorstwa duże, zatrudniające co najmniej 250 pracowników stanowią 0,1%.

Wykres nr 8

Podmioty gospodarki narodowej w województwie wg sektorów własności (stan w dniu 31.12)

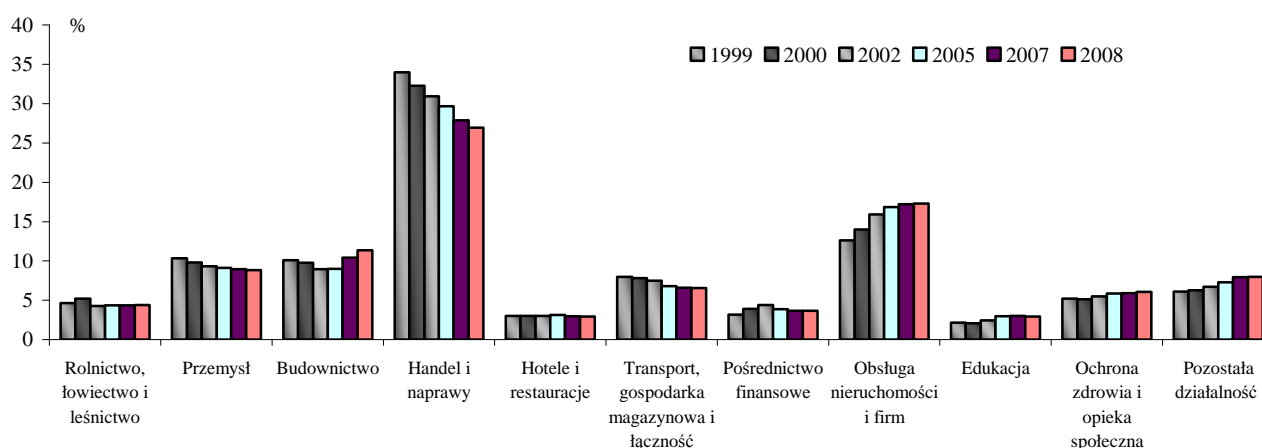
Źródło: Opracowanie własne: na podstawie danych GUS BDR

W strukturze własnościowej zdecydowanie przeważają podmioty prowadzone przez osoby fizyczne – 74,5% podmiotów (kraj – 75,7%), spółki cywilne – 5,8% (kraj - 7,3%), spółki handlowe stanowiły 4,8% podmiotów (kraj – 7,1%), spółdzielnie – 0,6% (kraj – 0,5%). W końcu 2008 r. w regionie funkcjonowało tylko 10 przedsiębiorstw państwowych (mniej o 7 niż w 2007 r. wobec 80 w 1999 r.).

Najbardziej dynamiczną grupę stanowiły spółki handlowe, których liczba wzrosła w województwie z 3272 w 1999 r. do 5514 w 2008 r. – dynamika 168,5%. Wśród nich 16,8% stanowiły spółki z udziałem kapitału zagranicznego (średnio w kraju – 23,7%).

Wykres nr 9

Struktura podmiotów gospodarki narodowej w województwie wg wybranych sekcji PKD [bez prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie] (stan w dniu 31.12.)

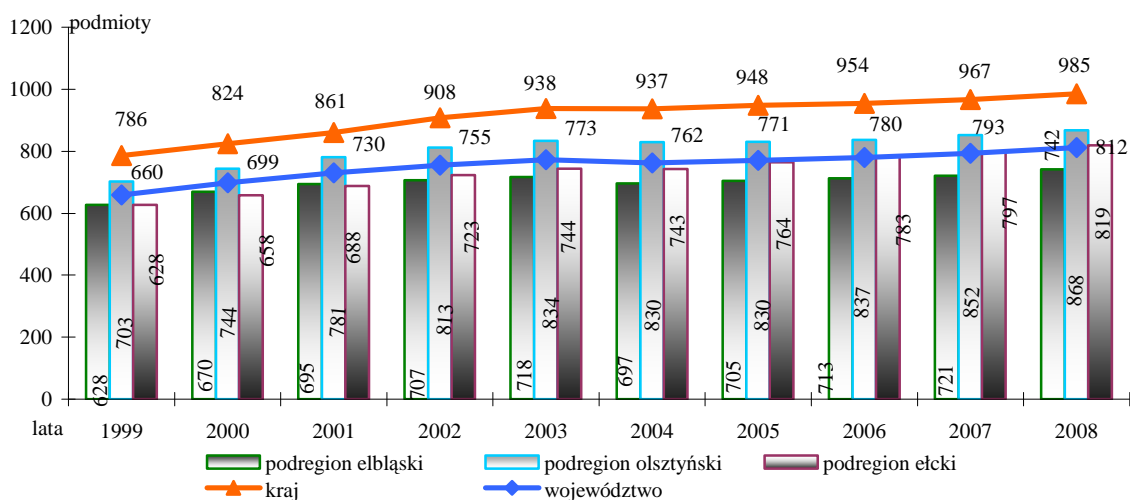

Źródło: Opracowanie własne: na podstawie danych GUS BDR

W strukturze według rodzajów działalności podstawowej dominują niezmiennie firmy z sekcji handel i naprawy z tendencją malejącą (27,0% wobec 34% w 1999 r.) oraz obsługa nieruchomości i firm z tendencją wzrostową (17,3% wobec 12,6% w 1999 r.). Udział podmiotów przemysłowych kształtuje się na poziomie 8,8%, a budowlanych 11,4%.

Wykres nr 10

Podmioty gospodarki narodowej ogółem na 10 tys. ludności w województwie na tle kraju i podregionów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

2.3. Gospodarka

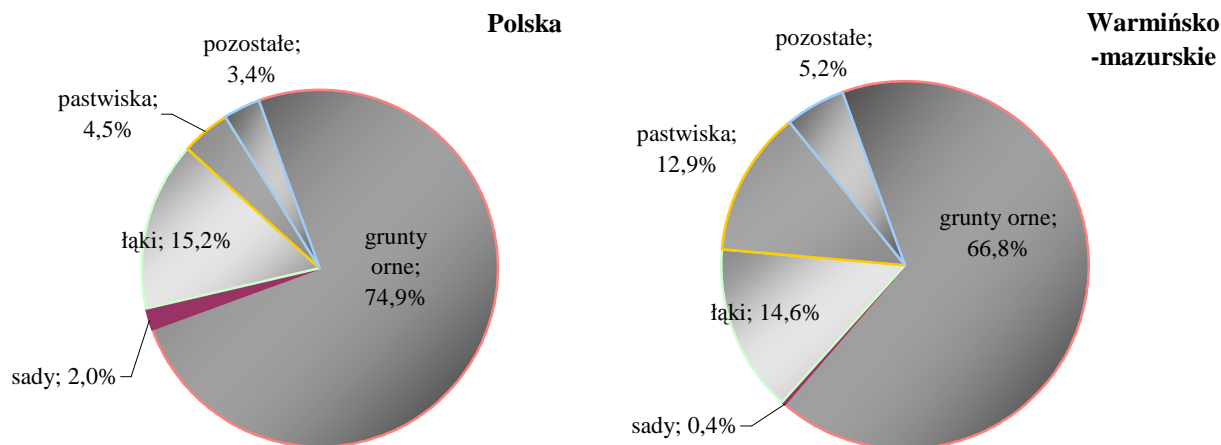
2.3.1. Rolnictwo

Obszary wiejskie na Warmii i Mazurach zajmują największy obszar w całkowitej powierzchni wśród wszystkich województw w kraju. W 2008 r. zajmowały one 2357,7 tys. ha, tj. 97,5% ogólnej powierzchni województwa. Ludność zamieszkująca obszary wiejskie liczyła na koniec 2008 r. 572,1 tys. osób, tj. 40,1% mieszkańców województwa. Jej udział w ogóle ludności był największy w powiecie nowomiejskim (74,7%) i elbląskim (70,5%), najmniejszy w powiecie ełckim (33,5%). Najniższa w kraju gęstość zaludnienia na obszarach wiejskich wyniosła 24 osoby/km², wobec 51 osób/km² w kraju. Na 1 mieszkańca wsi przypadało średnio 4,12 ha terenów wiejskich, co daje najwyższą lokatę w kraju (kraj 1,96 ha) i decyduje o znacznie wyższym niż w innych regionach rozproszeniu sieci osadniczej. Przeciętnie w jednej miejscowości wiejskiej zamieszkiwało 146 osób (kraj 274 osób), niższy wskaźnik wystąpił tylko w województwie podlaskim (121 osób). Ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 63% ogółu ludności wiejskiej (kraj 62%). Kobieta mieszkająca na wsi żyje średnio 79,2 lat (kraj 80,2 lat), a mieszkająca w mieście 80,2 lat (kraj 79,8 lat). Mężczyzna mieszkający na wsi osiąga wiek 69,4 lat (kraj 70,7 lat), a mieszkający w mieście 71,3 lat (kraj 71,6 lat). Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 58 osób w wieku nieprodukcyjnym (kraj 60).

W województwie w 2008 r. użytkowano rolniczo 1059,4 tys. ha, co stanowiło 43,8% jego obszaru (kraj 51,7%). Grunty orne stanowiły 66,8% użytków rolnych, tj. o 8,1 punktu procentowego mniej niż w kraju (kraj 74,9%), sady – 0,4%, tj. o 1,6 punktu procentowego mniej niż w kraju (kraj 2,0%), łąki – 14,6%, tj. o 0,6 punktu procentowego mniej niż w kraju (kraj 15,2%), pastwiska – 12,9%, tj. o 8,4 punktu procentowego więcej niż w kraju (kraj 4,5%).

Wykres nr 11

Struktura użytków rolnych wg granic administracyjnych w województwie i w kraju w 2008 r. (stan w czerwcu)

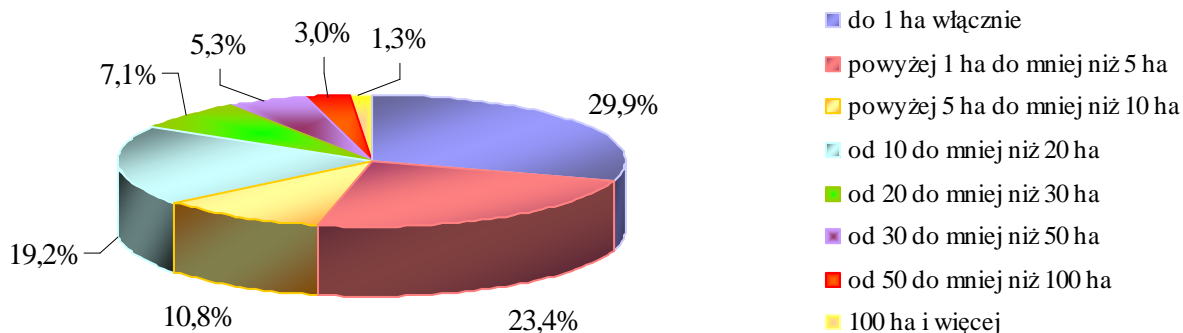

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Rolnictwo 2008 GUS, str. 140

Korzystnym czynnikiem charakteryzującym rolnictwo w województwie jest struktura wielkościowa gospodarstw - przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego była w 2008 r. największa w kraju - 19,8 ha, kraj - 8,8 ha. Największą grupę gospodarstw rolnych stanowiły gospodarstwa o areale do 1 ha – 29,9% (kraj 29,4%) oraz od 1 ha do 5 ha – 23,4% (kraj 40,2%). Znaczny udział w ogóle gospodarstw stanowiły również gospodarstwa o wielkości od 10 ha do 20 ha – 19,2% (kraj 9,4%).

Wykres nr 12

Gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą według grup obszarowych użytków rolnych w województwie w 2008 r.

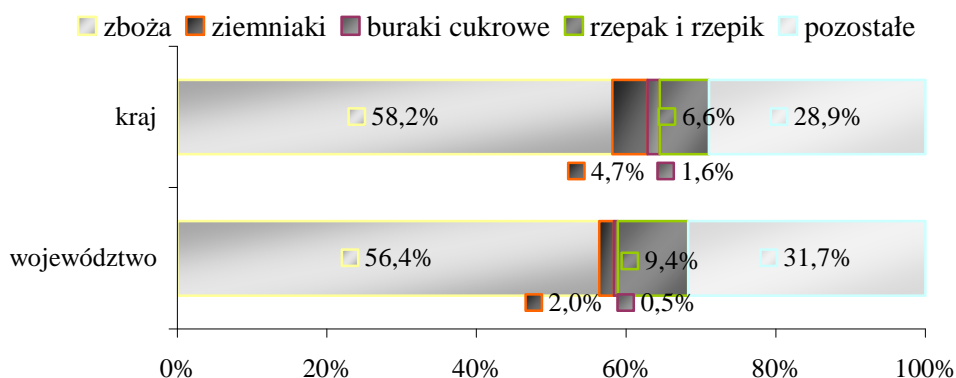

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

W województwie uprawiane były głównie zboża, które stanowiły 56,4% powierzchni zasiewów, rośliny przemysłowe (głównie rzepak i rzepik) stanowiły 9,4%.

Wykres nr 13

Udział ziemiopłodów w ogólnej powierzchni zasiewów w kraju i w województwie w 2008 r.

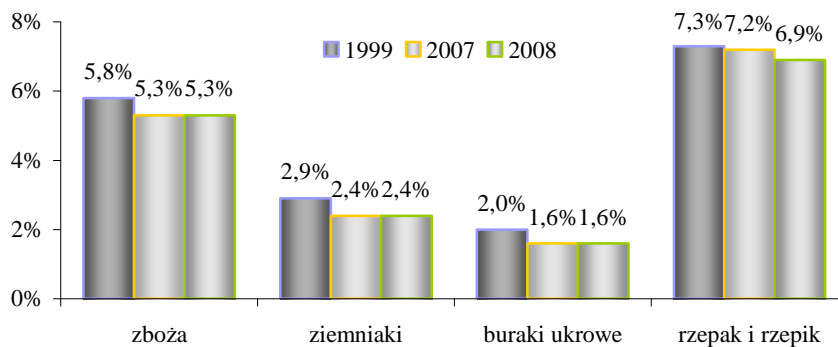
Do pozostałych zalicza się m. in. rośliny strączkowe i motylkowe, len, tytoń, owoce, pozostałe warzywa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W okresie 1999-2008 największy udział w zbiorach kraju zanotowano w rzepaku i rzepiku, mimo powolnego spadku. Udział województwa był niemal analogiczny jak w roku ubiegłym.

Wykres nr 14

Udział województwa w zbiorach kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie RSW 2009, GUS

W produkcji zwierzęcej dominuje hodowla bydła, trzody chlewnej oraz drobiarstwo. Pogłowie bydła na 100 ha użytków rolnych wyniosło 42 sztuki⁴ (kraj 34; 4. lokata), a trzody chlewnej na 100 ha gruntów ornych 99 sztuk⁵ (kraj 117; 8. lokata).

Rycina nr 4

Pogłowie zwierząt gospodarskich w 2008 r.:

**bydło na 100 ha użytków rolnych
(stan w grudniu)**

**trzoda chlewna na 100 ha gruntów ornych
(stan w listopadzie)**

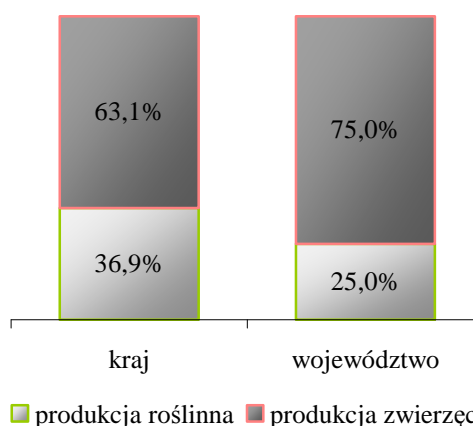

Źródło: Rolnictwo w województwie warmińsko-mazurskim w 2008 roku, Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2009 r.

W zakresie produkcji żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso na 1 mieszkańca, województwo przeskoczyło z 4. na 3. miejsce w kraju – 158,1 kg (kraj 98,4 kg), zaś w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych zajęło 5. miejsce (wobec 7. w ubiegłym roku) – 229,8 kg (kraj 232,2 kg). W produkcji mleka na 1 ha użytków rolnych utrzymała się 4. lokata - 879 l (kraj 747 l). Wzrastająca w ostatnich latach hodowla indyków uległa obniżeniu z 3,7 mln szt. w 2007 r. do 2,6 mln w 2008 r.

Wykres nr 15

**Struktura towarowej produkcji rolniczej
w kraju i w województwie w 2007 r.**

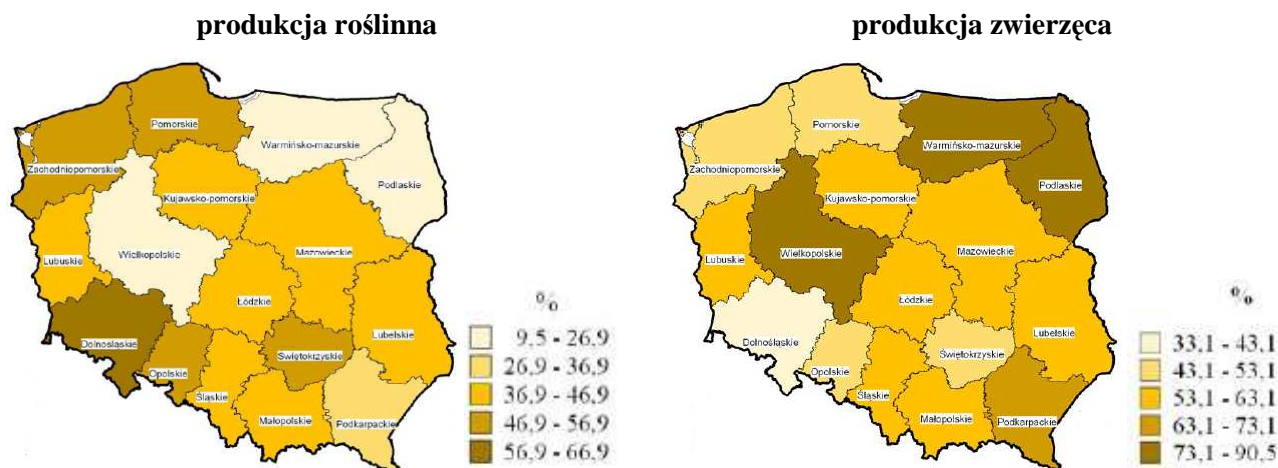
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Udział rolnictwa w strukturze wartości dodanej brutto zmalał w 2008 r. do 7,8% wobec 8,2% w roku ubiegłym (w kraju pozostał na poziomie 4,3%). Wartość produkcji dodanej na pracującego wyniosła 32,2 tys. zł (3. lokata, kraj 18,9 tys. zł) wobec 31,3 tys. zł i drugiej lokaty w 2006 r. W 2007 r. województwo wytworzyło 4,9% krajowej produkcji globalnej rolnictwa i 5,2% towarowej produkcji rolniczej. W produkcji towarowej dominowała produkcja zwierzęca – 75%. W produkcji roślinnej najwyższy udział miały zboża 12,5% (kraj 8,6%), natomiast w produkcji zwierzęcej - mleko krowie - 32,9% (kraj 20%).

⁴ stan w grudniu

⁵ stan w listopadzie

Rycina nr 5
Struktura towarowej produkcji rolniczej w 2008 r.

Źródło: Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw nr 4/2008, kwartalnik, Warszawa, kwiecień 2009

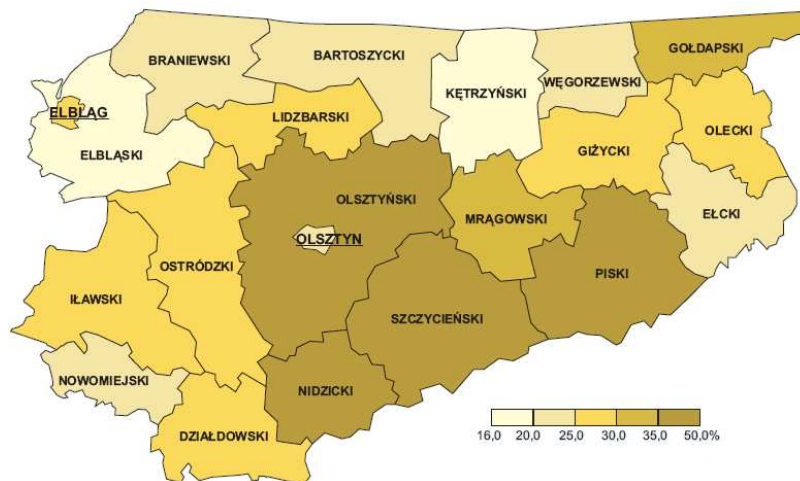
Rolnictwo regionu tylko nieco słabiej było wyposażone w środki produkcji. W 2008 r. na 1 ciągnik przypadało 19 ha użytków rolnych, podczas gdy w kraju 10,3 ha, co uwzględniając przeciętną powierzchnię gospodarstwa indywidualnego w województwie i w kraju jest wynikiem porównywalnym. W roku gospodarczym 2007/8 w przeliczeniu na 1 ha zużyto 124,4 kg nawozów mineralnych (kraj 132,6 kg) oraz 40,4 kg nawozów wapniowych (kraj 38,5 kg).

Nakłady inwestycyjne w rolnictwie i łowiectwie na 1 ha użytków rolnych w 2008 r. wyniosły 225 zł (kraj 248,3 zł, 8. lokata).

Na koniec 2008 r. w województwie funkcjonowały 573 ekologiczne gospodarstwa rolne z certyfikatem, tj. 30% więcej niż w roku poprzednim (w kraju – 8685, wobec 6618 w 2007 r.) oraz 486 w trakcie przestawiania (w kraju - 6211). Gospodarstwa ekologiczne łącznie zajmowały 28,8 tys. ha, w kraju – 314,8 tys. ha. Do ewidencji producentów w województwie wpisanych było w 57367 producentów rolnych (2,9% ogółu kraju – 12. miejsce).

Lesistość w województwie w 2008 r. wyniosła 30,3% (kraj – 28,9%, 6. lokata). Najwyższa lesistość występuje w powiecie szczycieńskim (49,2%), piskim (48,5%), nidzickim (38,4%) i olsztyńskim (37,4%).

Rycina nr 6
Lesistość wg powiatów w 2008 r.

Źródło: Województwo Warmińsko-mazurskie. Podregiony, powiaty, gminy 2009, US Olsztyn 2009

2.3.2. Przemysł i budownictwo

Województwo należy do grupy regionów uznawanych za relatywnie słabo uprzemysłowione. Udział w wolumenie krajowym produkcji sprzedanej przemysłu w latach 1999-2003 kształtował się w przedziale 2,5% - 2,6%, od roku 2004 spada i w 2008 r. wyniósł 2,1% (16. lokata). Pod względem dynamiki w 2008 r. w porównaniu do roku poprzedniego tylko w naszym województwie odnotowano spadek produkcji sprzedanej przemysłu (98,1%).

Tabela nr 2

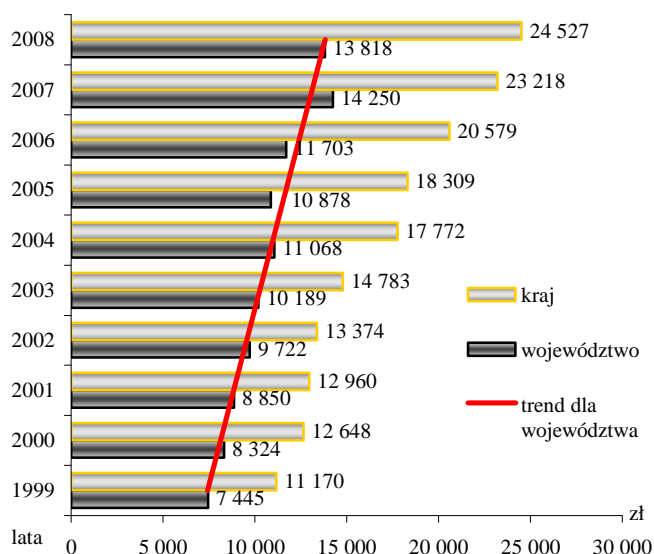
Produkcja sprzedana przemysłu

Lata	Sprzedaż produkcji przemysłowej (ceny bieżące)		Dynamika (ceny stałe) rok poprzedni=100		Produkcja na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	
	mln zł	% udział województwa w kraju	województwo	kraj	województwo	kraj
1999	10 901,9	2,5	106,9	104,8	7 445	11 170
2000	12 205,0	2,5	113,7	106,7	8 324	12 648
2001	13 000,0	2,6	103,0	100,6	8 850	12 960
2002	13 245,1	2,6	95,4	101,1	9 722	13 374
2003	14 552,9	2,6	106,6	108,3	10 189	14 783
2004	15 808,8	2,3	103,0	112,6	11 068	17 772
2005	15 540,4	2,2	99,6	103,7	10 878	18 309
2006	16 700,8	2,1	109,4	111,2	11 703	20 579
2007	20 329,7	2,3	116,8	111,2	14 250	23 218
2008	19 710,2	2,1	98,1	104,4	13 818	24 527

Źródło: Roczniki Statystyczne Województw od roku 2000 - 2009 GUS

Wykres nr 16

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (ceny bieżące)

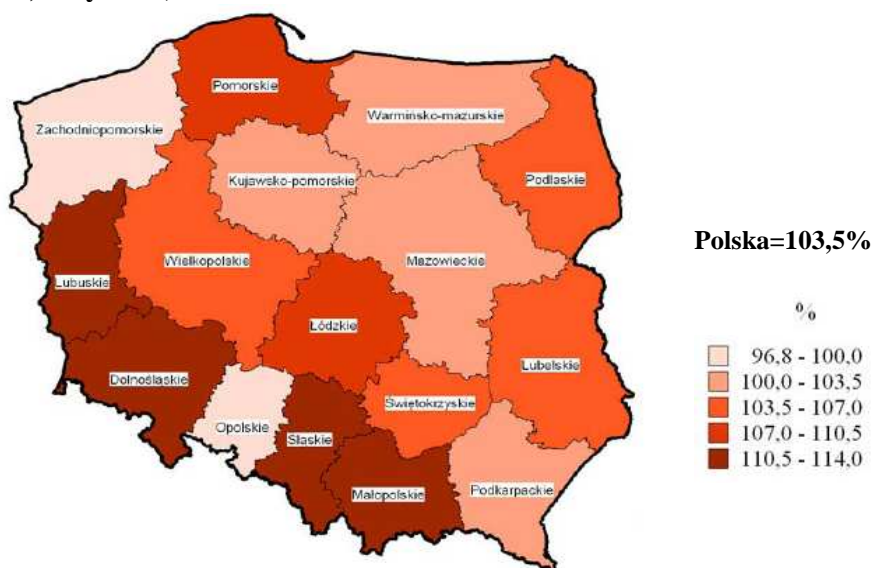
W przeliczeniu wartości produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca województwo plasowało się w latach 2004-2008 na 14. miejscu w kraju (1999 r. – 13. lokata).

Systematycznie spada udział produkcji przemysłowej na 1 mieszkańca (ceny bieżące) - w województwie w 2008 r. udział stanowił 56,3% średniej krajowej, podczas gdy w 2007 r. 61,4%, a w 1999 r. 66%.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS BDR

Dominujący udział, około 87% w produkcji sprzedanej przemysłu województwa miały podmioty gospodarcze o liczbie pracujących powyżej 50 osób (tj. ok. 3,8% wszystkich podmiotów w dziale przemysł w województwie), które wytworzyły w 2008 r. produkcję o wartości 18296,7 mln zł.

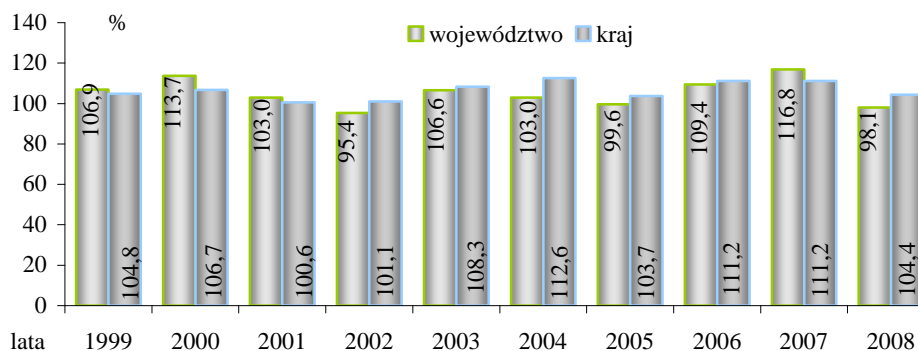
Rycina nr 7
Produkcja sprzedana przemysłu w 2008 r.
(2007 r.=100, ceny stałe)

Źródło: Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw nr 4/2008, kwartalnik, Warszawa, 2009

W okresie 1999-2008 dynamiki sprzedaży produkcji przemysłowej ulegały wahaniom. Osiągany przyrost produkcji przemysłowej województwa w latach 2002-2006 był niższy niż średnia w kraju. W 2007 r. dynamika w województwie była wyższa i wyniosła 116,8% wobec 111,2% w kraju. W roku 2008 odnotowano duży spadek dynamiki w odniesieniu do poprzedniego roku o 8,7 pkt. – 98,1% (dynamika najniższa w kraju).

Wykres nr 17
Dynamika sprzedaży produkcji sprzedanej przemysłu
[ceny stałe] (rok poprzedni = 100)

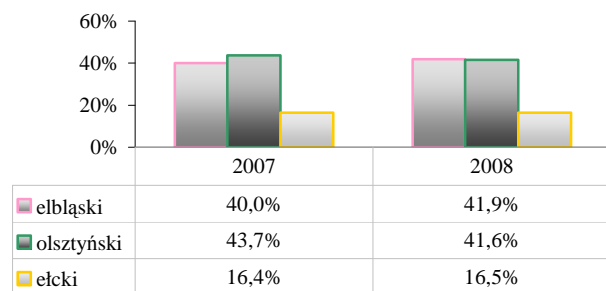
Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS i BDR

O spadku produkcji sprzedanej w 2008 r. zdecydował przede wszystkim podregion olsztyński, gdzie odnotowano niższą produkcję sprzedaną (w porównaniu do roku poprzedniego) o 606,3 mln zł i ełckim o 57,1 mln zł.

W 2008 r. produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (dane dla podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób) zmniejszyła się o 366 zł i wynosiła w województwie 12827 zł, tj. 56,2% (w 2007 r. 61,3%) średniej krajowej (22816 zł). W podregionie elbląskim produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca wyniosła 14458 zł (w 2007 r. 14179 zł), olsztyńskim 12429 zł (w 2007 r. 13426 zł), natomiast w podregionie ełckim 10644 zł (w 2007 r. 10849 zł).

Wykres nr 18

Udział procentowy podregionów w produkcji sprzedanej przemysłu ogółem

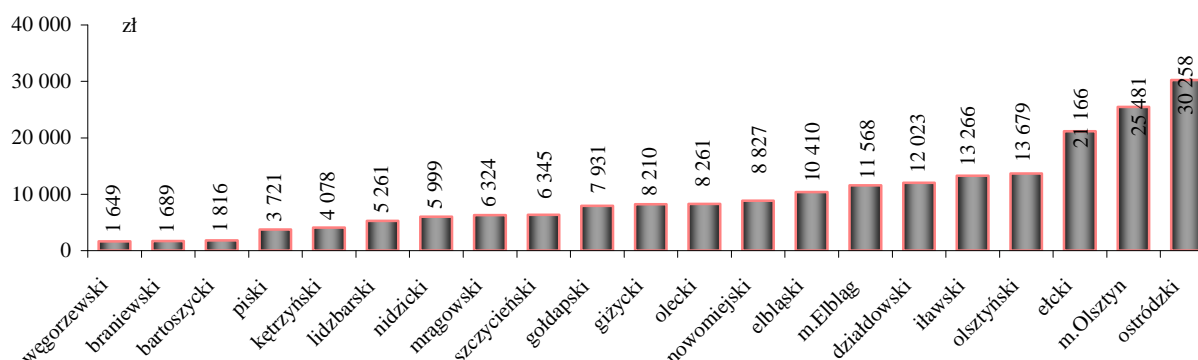

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

W przekroju podregionów udział w produkcji sprzedanej w podregionie olsztyńskim spadł do 41,6% i był niższy o 2,1 pkt. niż w 1999 r., podregion elbląski stanowił 41,9% wobec 37,8% w 1999 r., a ełcki 16,5%, tj. mniej o 2,0 pkt. niż w 1999 r. Występują duże dysproporcje w rozmieszczeniu terytorialnym przemysłu w regionie.

Wykres nr 19

Produkcja sprzedana przemysłu w powiatach na 1 mieszkańca w 2008 r. (ceny bieżące)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Potencjał społeczno-gospodarczy powiatów województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2004-2008*, Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 2009

Udział sektora prywatnego w produkcji sprzedanej przemysłu wzrósł z 85,9% w 2000 r. do 96,0% w 2008 r. Notowano także wzrost wartości produkcji przemysłowej w przetwórstwie przemysłowym z 94% w 2000 r. do 96% w 2007 r. W 2008 r. udział ten był poziomie roku 2007.

W województwie podobnie jak w latach poprzednich największe znaczenie ma produkcja artykułów żywnościowych i napojów. Jej wartość stanowi ok. 1/3 wartości produkcji sprzedanej. Przetwórstwo spożywcze oparte jest przeważnie na surowcach lokalnych. Udział województwa w ich produkcji krajowej w 2008 r. kształtował się następująco:

- mięso drobiowe – 11,0% (w 2007 r. 10,7%),
- masło - 7,9 % (w 2007 r. 8,7%),
- sery i twarogi - 6,9 % (w 2007 r. 6,7%).

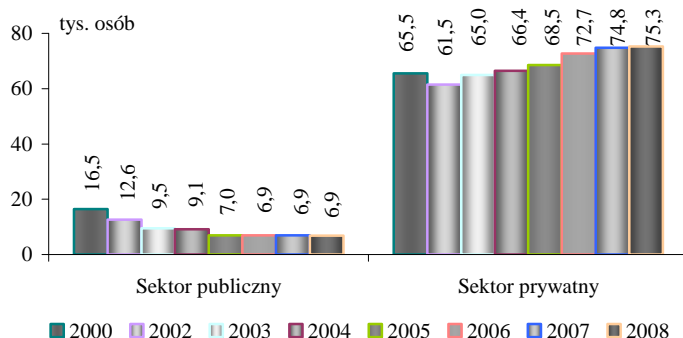
W regionie produkowane są ponadto soki owocowe i warzywne, mrożonki, kasze, mąki, przetwory i galanteria mleczna, miód, ryby (wędzone i konserwy), piwo.

W strukturze ważniejszych wyrobów przemysłowych w województwie w 2008 r. mimo tendencji spadkowej nadal wysoki udział w produkcji krajowej ma produkcja okien i drzwi, stanowiąc 17,2% (w 2007 r. 17,1%, w 2006 r. 25,3%, a w 2005 r. 31,5%). W 2008 r. w regionie wyprodukowano więcej o 60% niż w 2007 r. tarcicy iglastej, co stanowiło 6,1% (w 2007 r. 4,5%) krajowej produkcji i wyprodukowano więcej o 26% tarcicy liściastej – 6,1% produkcji krajowej (w 2006 r. 5,1%). Duże znaczenie ma nadal produkcja wyrobów z drewna, a przede wszystkim mebli. Największe skupiska firm meblarskich koncentrują się w powiatach: iławskim, działdowskim, piskim, elbląskim, olsztyńskim.

W przemyśle na koniec 2008 r. pracowało 100,7 tys. osób (mniej niż w 2007 r. o 4,6%) – 23,6,0% ogółu pracujących w województwie (kraj odpowiednio: 22,5%; 23,2%).

Wykres nr 20

Przeciętne zatrudnienie* w przemyśle wg sektorów w województwie

Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w 2008 r. wyniosło 82,2 tys. osób (w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób) i było wyższe o tylko o 0,6% niż w 2007 r. W latach 2000-2008 spadek zatrudnienia dotyczył głównie sektora publicznego i wyniósł 58,4%, podczas gdy w sektorze prywatnym zatrudnienie wzrosło w tym okresie o 15,0%.

*Dane dotyczą podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; bez zatrudnionych za granicą

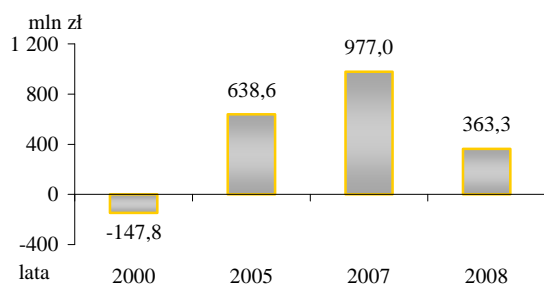
Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Ważniejsi inwestorzy zagraniczni na Warmii i Mazurach to: Philips Lighting (Holandia) - branża elektryczna - produkcja opraw oświetleniowych w Kętrzynie, Michelin Polska S.A (Francja) - branża chemiczna - produkcja ogumienia samochodowego w Olsztynie, Smith Field Food (USA) - branża spożywcza - udziałowiec w Zakładach Mięsnych w Ełku, Morlinach i Ekodrobie w Iławie, Haye&Heine Glas - przetwórstwo szkła w Działdowie, Ikea (Szwecja) - branża meblarska - zakłady meblarskie w Lubawie i Wielbarku, Safilin (Francja) - przetwórstwo lnu w Miłakowie i Szczytnie, Heineken Holandia - browar w Elblągu, Alstom Power - produkcja turbin w Elblągu, Bianca Modern (Niemcy) - branża odzieżowa Elbląg.

W 2008 r. w województwie nastąpił wzrost ogólnych przychodów z całokształtu działalności przemysłowej w stosunku do roku poprzedniego tylko o 4,2% i 68,7% w stosunku do 2000 r. Wynik finansowy netto przedsiębiorstw przemysłowych wykazuje tendencje korzystne, wzrósł z minus 148,0 mln zł w 2000 r. do plus 977,0 mln zł w 2007 r., a w 2008 r. spadł do 363,3 mln zł.

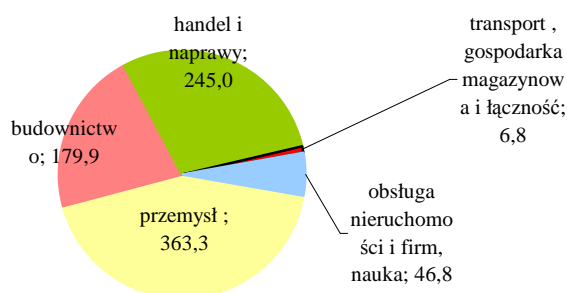
Wykres nr 21

Wynik finansowy netto przedsiębiorstw przemysłowych w województwie

Wykres nr 22

Wynik finansowy netto przedsiębiorstw wg sekcji w województwie w 2008 r. (mln zł)

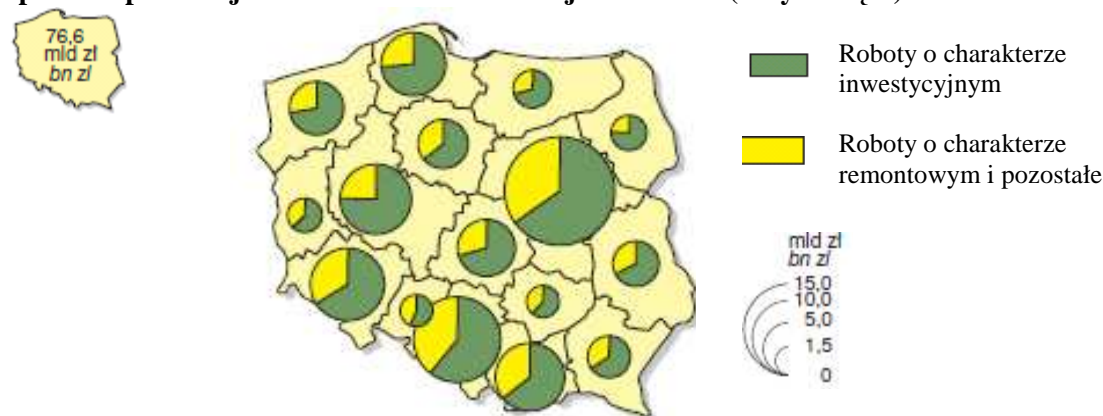
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Udział przemysłu w strukturze wartości dodanej brutto w 2007 r. wzrósł o 1,3 pkt. i podobnie jak w 2006 r. był nieco niższy niż w kraju – 23,1% (2006 - 21,8%; kraj 2007 r. 24,3 % 2006 r. – 24,2%) – 15. lokata. Wskaźnik ten dla województwa wyniósł 64391 zł, tj. 78,3% średniej krajowej (kraj – 75550 zł). Niższe wskaźniki wskazują na konieczność dalszej restrukturyzacji i modernizacji przemysłu, wprowadzania nowoczesnych technologii.

Ogólna liczba podmiotów budowlanych na koniec 2008 r. wyniosła 13,2 tys., co oznacza wzrost w stosunku do 1999 r. o 29,1%, a w odniesieniu do 2007 r. wzrost o 11,5%. Podmioty budowlane w 2008 r. sprzedały 3463,9 mln zł, tj. mniej o 538,7 mln zł produkcji budowlano-montażowej (dynamika 86,5%, kraj 115,5% – 10. miejsce, w latach 1999-2003 – 14. miejsce).

Rycina nr 8

Sprzedaż produkcji budowlano – montażowej ^{a)} w 2008 r. (ceny bieżące)

a) zrealizowanej przez podmioty budowlane wg miejsca wykonywania robót bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób

Udział w krajowym wolumenie sprzedanej produkcji budowlano-montażowej wyniósł 2,5% (w 2007 r. 3,4%), a w latach 1999-2004 wahał się w przedziale 2,0%-2,7%. Uzyskany wzrost sprzedaży za okres 1999-2008 był znacznie wyższy niż średnia w kraju, wyniósł on 124,7% (kraj – 99,7%).

Tabela nr 3

Wybrane wskaźniki dotyczące budownictwa w województwie na tle kraju

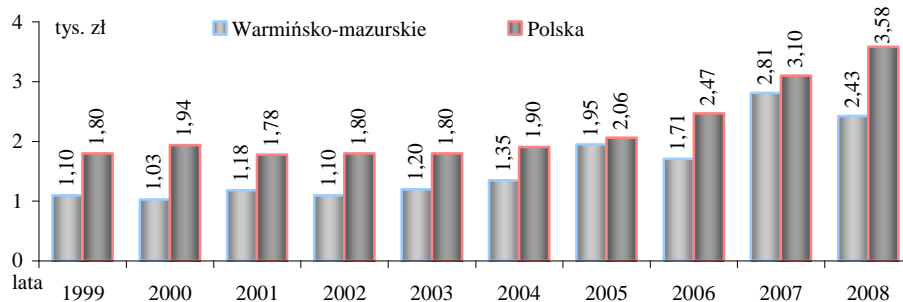
Lata	Przeciętne zatrudnienie w tys. osób		Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł (bez zatrudnionych za granicą)		Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej w mln zł (ceny bieżące)	
	kraj	warmińsko-mazurskie	kraj	warmińsko-mazurskie	kraj	warmińsko-mazurskie
1999	710,4	20,3	1 558,25	1 305,01	68 427,60	1 541,50
2000	661,9	18,8	1 705,82	1 486,12	74 945,30	1 516,30
2001	627,8	18,3	1 745,39	1 523,85	68 819,00	1 691,40
2002	545,5	14,9	1 760,48	1 533,07	66 898,00	1 612,90
2003	496,4	13,9	1 810,14	1 603,11	67 542,60	1 775,40
2004	453,1	12,8	1 874,68	1 628,17	72 687,90	1 932,70
2005	483,6	14,5	1 906,52	1 660,65	78 564,44	2 786,11
2006	511,5	16,1	2 041,17	1 781,30	94 148,00	2 432,50
2007	576,8	18,6	2 252,10	1 946,59	118 269,20	4 002,60
2008	639,3	20,8	2 492,27	2 144,10	136 640,07	3 463,91
Dynamika						
2008/1999	90,0	102,5	159,9	191,0	199,7	224,7
2008/2007	110,8	111,8	110,7	110,1	115,5	86,5

Źródło: Roczniki Statystyczne Województw od roku 2000 do 2009 GUS

Produkcja budowlano-montażowa w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie kształtowała się nadal poniżej średniej krajowej i wynosiła 2428zł (kraj – 3585zł, najwyższa: województwo mazowieckie – 5426 zł, najniższa: podkarpackie 1883 zł). Relacja wskaźnika uzyskanego w województwie do średniej krajowej uległa poprawie z 59,5% w 1999 r. do 69,1% w 2006 r. i 90,4% w 2007 r., a w 2008 r. spadła do 67,7% (z 8. lokaty w kraju w 2007 r. spadła na 13. w 2008 r.).

Wykres nr 23

Produkcja budowlano-montażowa na 1 mieszkańca w województwie i kraju

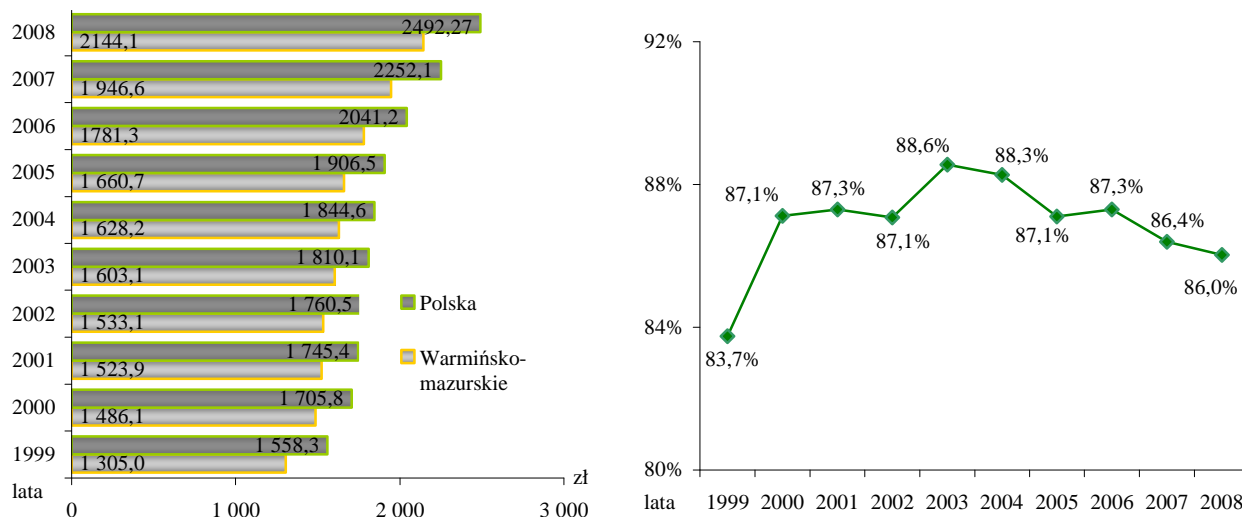
Źródło Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

W budownictwie, analogicznie jak w kraju, poziom przeciętnego zatrudnienia od 1999 r. do 2004 r. wykazywał stałą tendencję malejącą. W latach 1999-2004 nastąpił łączny spadek zatrudnienia w tym sektorze o 7,5 tys. osób - 37% (kraj - o 36,2%) do 12,8 tys. osób. Zapoczątkowany w 2005 r. wzrost zatrudnienia w budownictwie w 2008 r. uległ dalszemu zwiększeniu do 20,8 tys. osób i osiągnął poziom wyższy jak w 1999 r. o 500 osób. Wzrost zatrudnienia jak i wydajności pracy przyczyniły się do wzrostu sprzedaży produkcji budownictwa.

Przeciętna płaca w budownictwie była nadal znacznie niższa od średniego poziomu w kraju 2144,1 zł (kraj – 2492,27 zł). Do 2006 r. relacja przeciętnej płacy w województwie w porównaniu do średniej krajowej miała tendencję rosnącą (z 83,7% w 1999 r. do 87,3% w 2006 r. -11. lokata w kraju), w 2008 r. nastąpił spadek do 86,0% (13. lokata w kraju).

Wykres nr 24

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w budownictwie (bez zatrudnionych za granicą)

Źródło Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Udział budownictwa w wartości wytworzonej produkcji dodanej ogółem obniżył się z 7,4% w 1999 r. do 5,8% w 2006 r. i wzrósł w 2007 r. do 6,5% (w kraju odpowiednio z 8%, 5,9%, 6,5%).

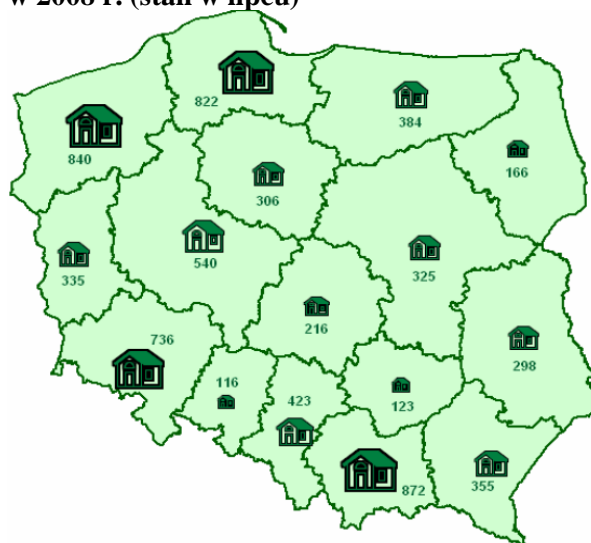
W przeliczeniu na 1 pracującego wartość produkcji dodanej w budownictwie wzrosła z 76,8 tys. zł w 2006 r. i wynosiła w 2007 r. 80,6 tys. zł (kraj – 82,2 tys. zł). Relacja do średniej krajowej uległa poprawie z 93,6% w 1999 r. do 96,1% w 2006 r. natomiast w 2007 r. spadła do 93,1% (14. lokata).

2.3.3. Turystyka

Warmińsko-mazurskie należy do czołówki najatrakcyjniejszych turystycznie plasując się na 3. lokacie po małopolskim i pomorskim. Turysta zapamiętuje region jako krainę jezior, czystej przyrody i bliskiego kontaktu z naturą. Z jeziorami wiąże się możliwość uprawiania żeglarsstwa – najbardziej kojarzonej z regionem formy turystyki aktywnej. Istotny procent turystów wskazuje także na takie atrakcje jak zabytki gotyckie (18%) i obiekty pomilitarne (9%). 95% turystów jest zadowolona z pobytu na Warmii i Mazurach oraz poleci region znajomym. Atutem jest dobre lub bardzo dobre postrzeganie jakości bazy noclegowej i gastronomicznej, usług oraz oferty turystycznej.⁶

Baza noclegowa województwa stanowiła w lipcu 2008 r. 5,6% krajowej bazy obiektów (7. miejsce w kraju) i 6,5% ogółu miejsc noclegowych (6. miejsce wobec 5. od 1999 r.). W szczycie sezonu turystycznego do dyspozycji turystów pozostawały 384 obiekty zbiorowego zakwaterowania, w tym 205 (53,4%) całorocznych i 179 o charakterze sezonowym. Zanotowano znaczny wzrost liczby tych obiektów w stosunku do 2007 r. wynoszący 3,5% (ponad dwukrotnie wyższy niż w roku poprzednim), podczas gdy w kraju 2,1% wobec 0,4% w 2007 r. i wartości ujemnych w poprzednich latach.

Rycina nr 9
Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania w 2008 r. (stan w lipcu)

Rycina nr 10
Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania w 2008 r. (stan w lipcu)

Obiekty zbiorowego zakwaterowania zapewniały 38736 miejsc noclegowych, w tym 19918 (51,4%) całorocznych. Liczba miejsc noclegowych w województwie wzrosła w stosunku do 2007 r. o 1,3%, podczas gdy w kraju o 2,6%. Średnio na jeden obiekt turystyczny przypadało 101 miejsc noclegowych, w tym na obiekt całoroczny 97 miejsc (przed rokiem odpowiednio 103 i 96).

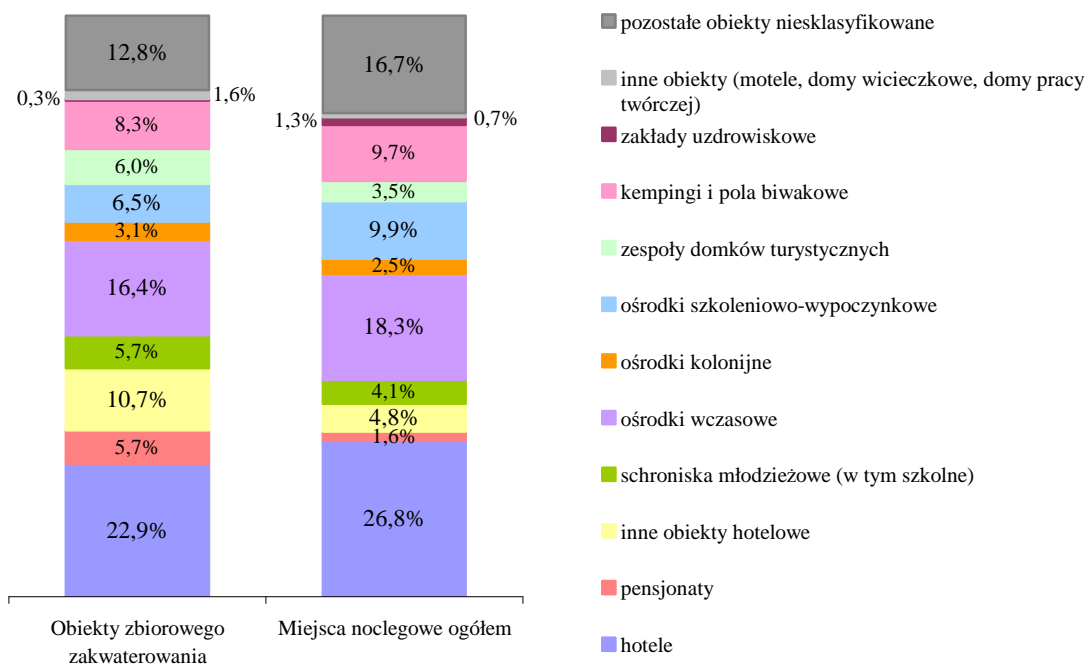
Źródło: Turystyka w 2008 r., GUS, Warszawa 2009

⁶ Raport Otwarcia Marki Warmii i Mazur, Polska Agencja Rozwoju Turystyki we współpracy z Agencją Badawczą Synovate na zlecenie Warmińsko-Mazurskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, Olsztyn-Warszawa, wrzesień 2007-styczeń 2008. Badanie przeprowadzono w okresie 21 listopada - 9 grudnia 2007 r.

Wśród obiektów zbiorowego zakwaterowania dominowały hotele (88) oraz ośrodki wczasowe (63). W strukturze miejsc noclegowych zbiorowego zakwaterowania wg rodzajów w 2008 r. największy udział miały: hotele – 10391 miejsc, ośrodki wczasowe – 7085 miejsc, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe – 3850 miejsc. Województwo coraz częściej staje się atrakcyjnym miejscem dla organizowania przez cały rok szkoleń, konferencji i imprez firmowych. Wobec 2007 r. liczba całorocznych miejsc noclegowych wzrosła o 4,3%.

Wykres nr 25

Struktura obiektów zbiorowego zakwaterowania i miejsc noclegowych w 2008 r. (stan w lipcu)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach zbiorowego zakwaterowania w 2008 r. zmniejszył się w stosunku do roku poprzedniego o 0,4 pkt.% i wyniósł 30,9% (w kraju przeciętnie 37,6%), w tym w hotelach 32,5%, w ośrodkach kolonijnych 37,9%, w zakładach uzdrowiskowych 80,5%, w pensjonatach 17,9%, w ośrodkach wczasowych 32,9%, w ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych 27,4%. Analiza wykorzystania miejsc noclegowych na poziomie krajowym wskazuje na daleką 13. pozycję warmińsko-mazurskiego - niższy stopień odnotowano jedynie w wielkopolskim, opolskim i lubuskim. Wykorzystanie miejsc noclegowych w województwie charakteryzuje się sezonowością, najwyższy stopień zanotowano w miesiącach letnich (w lipcu 46,6%, w sierpniu 43,4%).

W 2008 r. z noclegów w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania skorzystało 906,1 tys. osób, co uplasowało województwo na 8. miejscu. Z roku na rok liczba ta rośnie, w stosunku do 2007 r. nastąpił wzrost o 4,3%. Udzielono 2459,6 tys. noclegów, co uplasowało województwo na 9. miejscu (było to o tylko 2,2% więcej niż w 2007 r.).

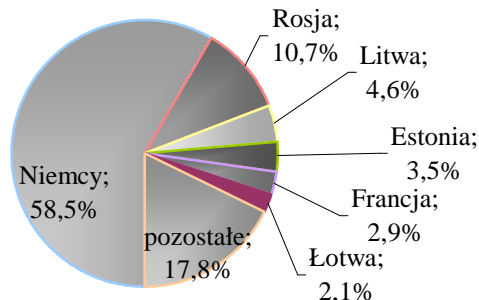
Podobnie jak w latach poprzednich turyści najchętniej korzystali z usług oferowanych przez hotele (62,1% ogółu korzystających z obiektów i 42,7% z noclegów), w tym głównie trzygwiazdkowe, jednak w stosunku do 2007 r. najbardziej wzrosło zainteresowanie hotelami czterogwiazdkowymi (o 43,3%). Nieznacznie skrócił się przeciętny czas pobytu turysty w obiektach noclegowych z 2,8 dnia w 2007 r. do 2,7 dnia w 2008 r. Przyjeżdżający najdłużej przebywali w powiecie gołdapskim, głównie za sprawą zakładu uzdrowiskowego.

Cudzoziemcy odwiedzający Warmię i Mazury stanowili w 2008 r. 17,1% ogółu korzystających z obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania (kraj 20,7%. 6. lokata), udzielono im 15,6% wszystkich noclegów (w kraju 18%, 8. lokata). Stanowili oni 3,8% ogółu

turystów odwiedzających Polskę, co jest najniższym udziałem od 1999 r. - 9. lokata. Turyści zagraniczni najchętniej korzystali z miejsc noclegowych w powiecie mrągowskim (42,4% ogółu turystów), w Olsztynie (13,4%), w powiecie giżyckim (11,8%), w Elblągu (8,3%) oraz w ostródzkim (5,8%). Największy udział turystów zagranicznych wśród korzystających z obiektów noclegowych zanotowano w powiecie braniewskim (36,5%), mrągowskim (33,2%), kętrzyńskim (30,9%) oraz Elblągu (24,3%).

Wykres nr 26
Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w 2008 r.

Wśród cudzoziemców odwiedzających województwo od lat najliczniejszą grupą są Niemcy, których udział wzrósł o 4 pkt.% wobec roku poprzedniego, choć był niższy niż w 1999 r. (73,3%). Drugą pod względem wielkości grupą byli Rosjanie, których udział spadł wobec ubiegłego roku o 7,1 pkt.%, ale wzrósł o 4,6 pkt.% wobec 1999 r.

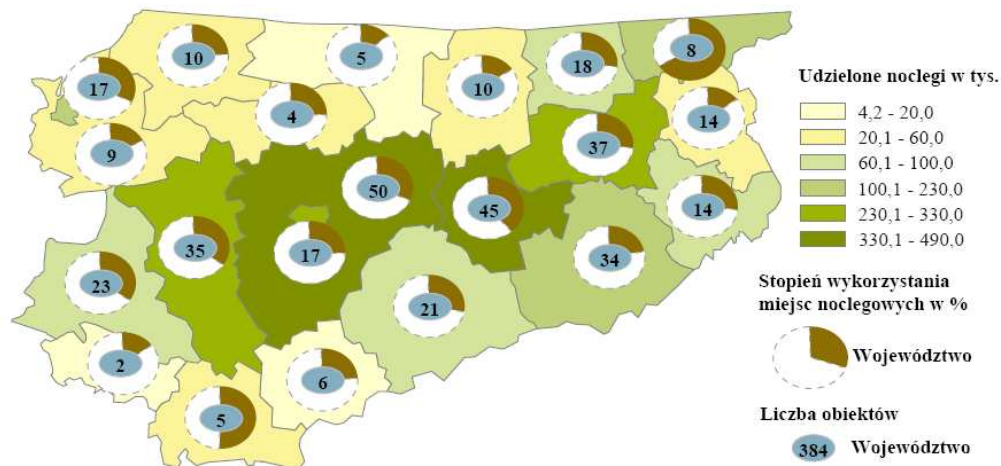

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Na terenie województwa najwięcej obiektów zbiorowego zakwaterowania występuje w powiecie olsztyńskim (50), mrągowskim (45), giżyckim (37) i ostródzkim (35), najmniej w nowomiejskim (2), lidzbarskim (4), bartoszyckim (5) i działdowskim (5). Najwięcej miejsc noclegowych oferowały powiaty: mrągowski (5864), olsztyński (5175), miasto Olsztyn (5093), giżycki (4647). Najwięcej miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania w przeliczeniu na 1000 osób zanotowano w powiecie mrągowskim (116,8), giżyckim (82), węgorzewskim (77,2), piskim (46,5) i olsztyńskim (44,7). Dla województwa wskaźnik ten wyniósł 27,1.

Najczęściej odwiedzanymi obiektami turystycznymi zbiorowego zakwaterowania były obiekty zlokalizowane w powiecie mrągowskim, Olsztynie, giżyckim i ostródzkim. Najwięcej noclegów udzielono w powiatach: mrągowskim, olsztyńskim, giżyckim, ostródzkim i Olsztynie, najmniej – bartoszyckim i nowomiejskim. Siedem powiatów zanotowało wyższy od przeciętnego w województwie stopień wykorzystania miejsc noclegowych: gołdapski, działdowski, mrągowski, iławski, ostródzki, Elbląg, olsztyński.

Rycina nr 11
Obiekty, udzielone noclegi i stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach turystycznych zbiorowego zakwaterowania według powiatów w 2008 r.

Źródło: Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2008 r., Informacja sygnałowa, US Olsztyn, maj 2009

2.4. Inwestycje, działalność badawczo-rozwojowa i innowacyjna

3. Inwestycje, innowacyjność

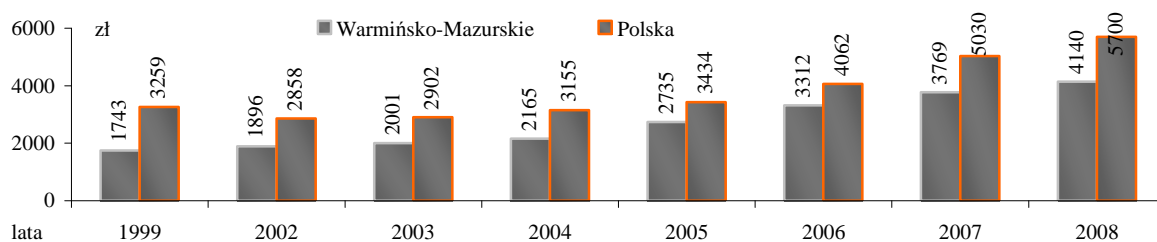
Wyniki badań atrakcyjności inwestycyjnej prowadzone przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową publikowane dotychczas w pięciu edycjach raportu pt. *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski* nadal plasują warmińsko-mazurskie analogicznie jak pozostałe województwa Polski Wschodniej, na końcowych lokatach w kraju. Uwzględniając wartość wskaźnika syntetycznego opartego o szczegółowe wskaźniki cząstkowe⁷, warmińsko-mazurskie zajmowało w rankingach lat 2005-2008 13. pozycję (wyjątek 2006 r. 12. lokata).

Ożywienie działalności inwestycyjnej stanowi istotny czynnik decydujący o możliwościach wzrostu PKB a także podniesienia konkurencyjności województwa. Od 1999 r. poziom nakładów inwestycyjnych w województwie wykazywał stałe tendencje wzrostowe (z wyjątkiem 2001 r.), podczas gdy w skali kraju w latach 2001-2003 odnotowano spadek o 17%. Natomiast w latach 2004-2008 we wszystkich województwach zaobserwowano znaczne przyspieszenie procesów inwestowania, w warmińsko-mazurskim nastąpił dwukrotny wzrost nakładów, analogicznie jak w kraju. Łącznie w latach 1999-2008 wydatkowano w województwie na inwestycje 36,3 mld zł, w tym 5,9 mld zł w 2008 r. W odniesieniu do 1999 r. poniesione nakłady inwestycyjne w województwie zwiększyły się 2,3 razy, podczas gdy w kraju 1,7 razy. W porównaniu do roku poprzedniego nakłady inwestycyjne wzrosły o 9,8%, podczas gdy w kraju o 13,3%, co oznacza spowolnienie tempa wzrostu w roku sprawozdawczym i w znacznym stopniu związane było z zamykaniem realizacji inwestycji z poprzedniego okresu programowania i praktycznie rozpoczęciem wdrażania inwestycji z perspektywy finansowej 2007-2013. Udział inwestycji województwa w wolumenie krajowym wyniósł w 2008 r. 2,7%, wobec 2,8% w 2007 r. i średniego wskaźnika w latach 1999-2008 wynoszącego 2,6%. Lokata województwa uległa poprawie z 16. w 1999 r. na 12. w latach 2004-2008.

Analizując zmiany nakładów inwestycyjnych per capita w województwie odnotowano systematyczny wzrost wartości wskaźnika z 1743 zł w 1999 r. do 4140 zł w 2008 r., był to jednak w odniesieniu do średniej w kraju poziom wciąż zdecydowanie niższy. Przy relatywnie niższym poziomie inwestycji na mieszkańca niż w kraju, korzystnym zjawiskiem była poprawa relacji tego wskaźnika w województwie do średniego poziomu krajowego, tj. z 53,5% w 1999 r. do 81,5% w 2006 r. W latach 2007-2008 nastąpiło obniżenie tego wskaźnika do 72,6%. Podobne zjawisko miało miejsce w odniesieniu do inwestycji przedsiębiorstw per capita w województwie, gdzie relacja w stosunku do średniej krajowej uległa zwiększeniu w latach 1999-2006 z 48,1% do 75,8%, natomiast w 2008 r. obniżyła się do 61,3%.

Wykres nr 27

Nakłady inwestycyjne ogółem w województwie i w kraju na 1 mieszkańca

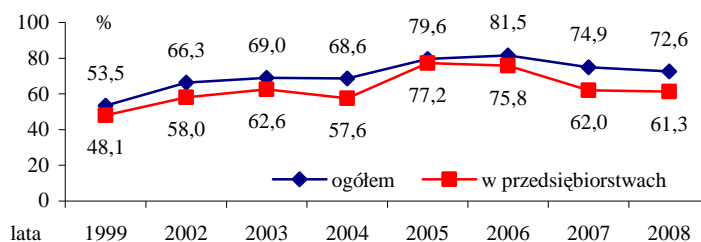

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS BDR

⁷ Wskaźnik syntetyczny ustalany jest w oparciu o 7 wskaźników dotyczących dostępności transportowej; zasobów i kosztów pracy; rynku zbytu; infrastruktury gospodarczej; infrastruktury społecznej, bezpieczeństwo powszechne i aktywność województwa wobec inwestorów

Wykres nr 28

Relacja nakładów inwestycyjnych ogółem w województwie na 1 mieszkańca do średniej krajowej

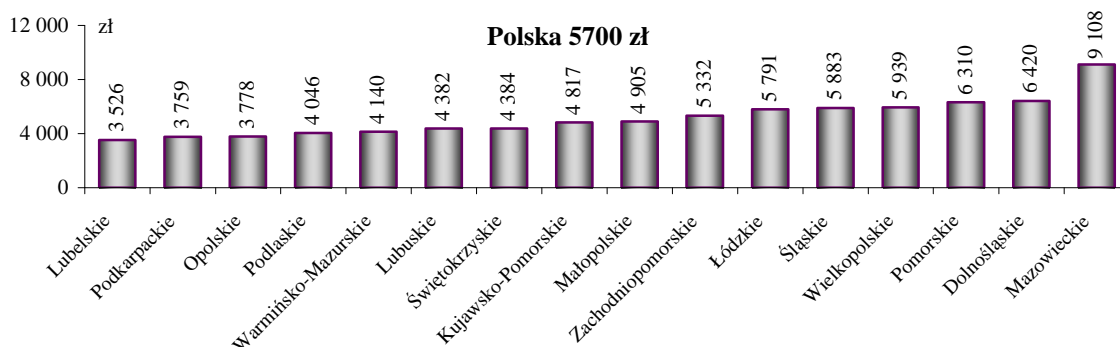

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS BDR

Analiza przestrzennego zróżnicowania wskazuje, że w ostatnich latach we wszystkich województwach nastąpił dynamiczny wzrost nakładów inwestycyjnych per capita, niemniej kontrast pomiędzy województwami Polski Wschodniej, w tym warmińsko-mazurskim a województwami południowo-centralnej Polski nadal jest duży. Podkreślić jednak należy, że warmińsko-mazurskie przemieściło się z 16. lokaty w kraju w 1999 r. na 10. lokatę w latach 2005-2006, a w 2008 r. było to 12. miejsce.

Wykres nr 29

Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca wg województw w 2008 r.

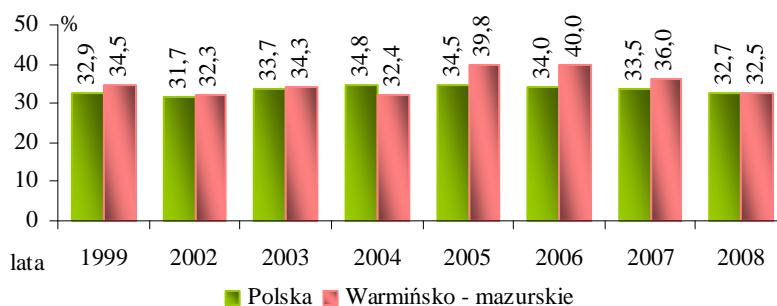

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

W strukturze nakładów inwestycyjnych największy udział analogicznie jak w kraju ma przemysł, wynoszący w 2008 r. 32,5% ogółu nakładów, wobec jednak zarysowującej się w ostatnich latach tendencji malejącej. Plasuje to województwo na 9. lokacie w kraju. Podobne tendencje dotyczą udziału nakładów inwestycyjnych poniesionych w przemyśle województwa w wolumenie krajowym, w 2008 r. wyniósł 2,7 %, tj. w granicach średniej osiągniętej w latach 1999-2008, przy wyższej jednak średniej w latach 2005-2007 – 3,3%.

Wykres nr 30

Udział nakładów inwestycyjnych w przemyśle w ogółem poniesionych nakładach w województwie

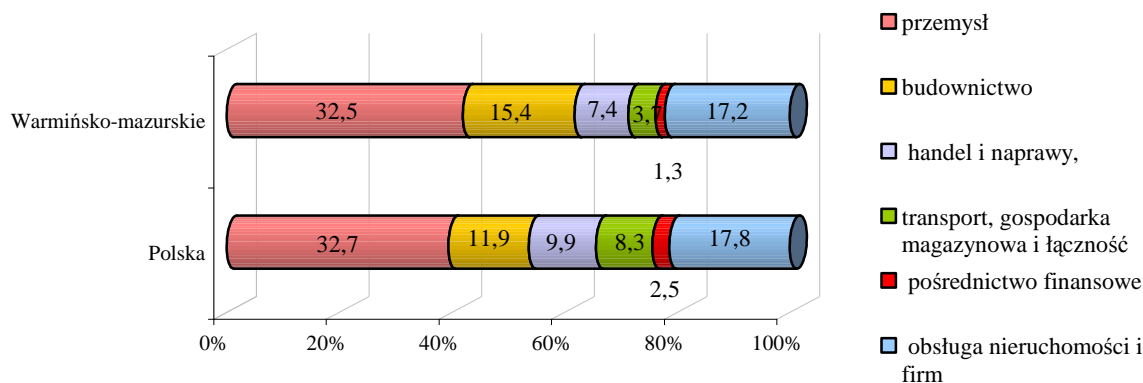

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Drugą pozycję w strukturze inwestowania województwa w 2008 r. zajmuje obsługa nieruchomości i firm ze wskaźnikiem 17,2%, co plasuje województwo na 9. lokacie w kraju. Kolejne sektory to budownictwo z udziałem 15,4%, co zapewnia 2. pozycję w kraju za województwem zachodniopomorskim, handel - 13. lokata, transport - 14. miejsce, pośrednictwo finansowe - 7. lokata.

Wykres nr 31

Struktura nakładów inwestycyjnych wg wybranych sekcji PKD w 2008 r.

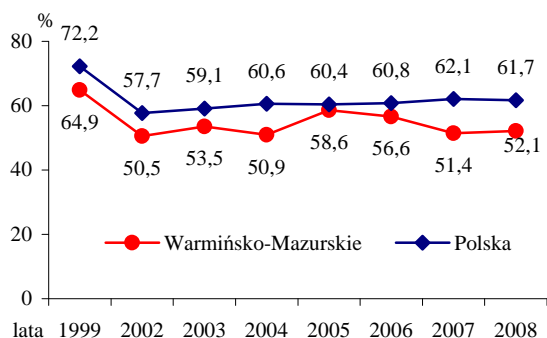

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

W usługach rynkowych zainwestowano 37,8% ogółu nakładów inwestycyjnych – 14. lokata w kraju (kraj - 45,6%), a w usługach nierynkowych 9,5 % - 3. lokata w kraju (kraj - 7,7%). Na możliwości przyspieszenia procesów inwestycyjnych istotny wpływ ma poziom inwestowania w przedsiębiorstwach. Mimo, że wartość inwestycji przedsiębiorstw po akcesji Polski do Unii Europejskiej, w odniesieniu do 2003 r. uległa podwojeniu zarówno w skali kraju, jak i województwa, ich udział w ogólnych nakładach inwestycyjnych województwa w latach 2006-2007 obniżył się, a w 2008 r. ponownie nieco wzrósł do 52,1%. Był to jednak udział zdecydowanie niższy niż średni wskaźnik w kraju, tj. o 9,6 pkt. procentowego. Poziom nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw per capita w województwie podobnie jak w województwach Polski Wschodniej był również znacznie niższy niż w kraju – 13. lokata, wobec 12. w 2007 r., 14. miejsca w 1999 r., a 9. lokaty w latach 2005-2006.

Wykres nr 32

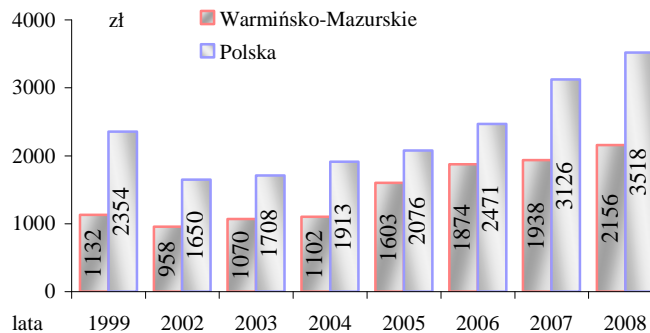
Udział nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w nakładach ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Wykres nr 33

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw na 1 mieszkańca

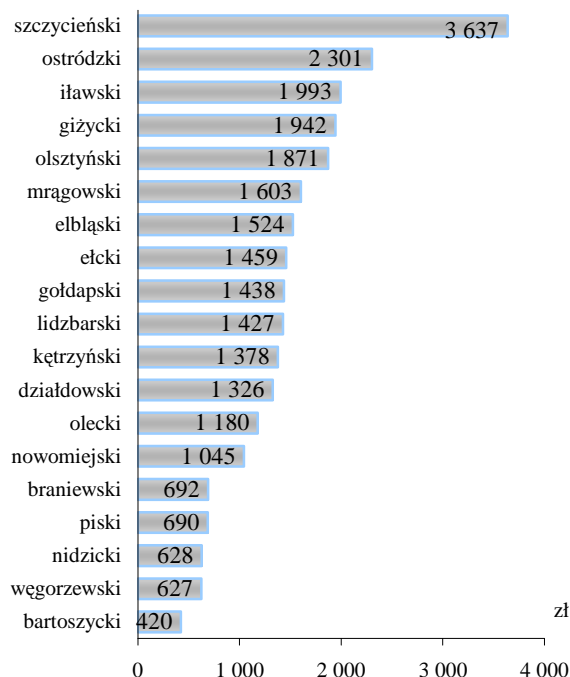

Ogółem w latach 1999-2008 w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 9 osób na inwestycje wydatkowano ponad 20 mld zł. W odniesieniu do 1999 r. osiągnięty wzrost nakładów per capita był o 90,5% wyższy w województwie niż w kraju (kraj o 49,4%). W porównaniu do roku poprzedniego nakłady w województwie wzrosły o 11,2% (kraj o 12,5%).

W układzie podregionów najwięcej zainwestowano w olsztyńskim – 11,2 mld zł, tj. 55,7% ogółu nakładów poniesionych przez przedsiębiorstwa województwa, w tym w Olsztynie 7,2 mld zł (35,8%). W podregionie elbląskim zainwestowano 6,2 mld zł (30,7%) ogółu nakładów, w tym 2,1 mld zł w Elblągu (10,3%). W podregionie ełckim wydatkowano pozostałe 13,6%, tj. 2,7 mld zł. Zróżnicowanie w podregionach i w powiatach występuje również w wysokości nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na mieszkańca.

Wykres nr 34

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w powiatach w 2008 r.

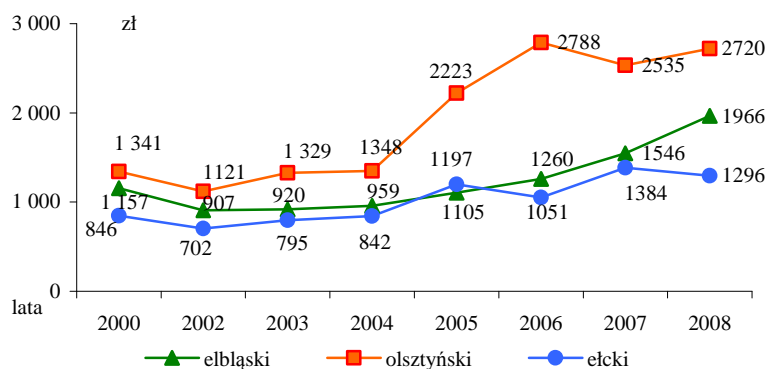
Z powiatów ziemskich najwięcej w latach 1999-2008 zainwestowały przedsiębiorstwa powiatu ostródzkiego - 6,3% ogółu nakładów przedsiębiorstw w województwie, iławskiego - 6,2%, olsztyńskiego - 5,8% i ełckiego - 5,3 %. Nadal prawie połowa nakładów inwestycyjnych (46,1%) skoncentrowana była w Olsztynie i Elblągu. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w powiatach ziemskich poziom nakładów inwestycyjnych wahał się w przedziale od 420 zł w bartoszyckim do 3637 zł w powiecie szczywieńskim. W m. Olsztyn nakłady wyniosły 5239 zł (2007 r. – 5704 zł), a w m. Elbląg 2947 zł (2007 r. – 1922 zł).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw na 1 mieszkańca najłagodniejszego podregionu ełckiego stanowiły w 2008 r. 47,6% nakładów najlepszego podregionu olsztyńskiego wobec 54,6% w 2007 r. i 63,1% w 2000 r. Natomiast relacja podregionu elbląskiego do olsztyńskiego w 2008 r. wyniosła 72,3% wobec 61% w 2007 r. i 86,3% w 2000 r. Podregion ełcki uplasował się na 63. pozycji wśród 66 podregionów w kraju, elbląski zajął 52. lokatę, a olsztyński 25. miejsce. Wskazuje to na duże dysproporcje w inwestowaniu przez przedsiębiorstwa w podregionie ełckim i elbląskim, nie tylko w odniesieniu do podregionu olsztyńskiego, ale pozostałych podregionów w kraju.

Wykres nr 35

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw na 1 mieszkańca w podregionach

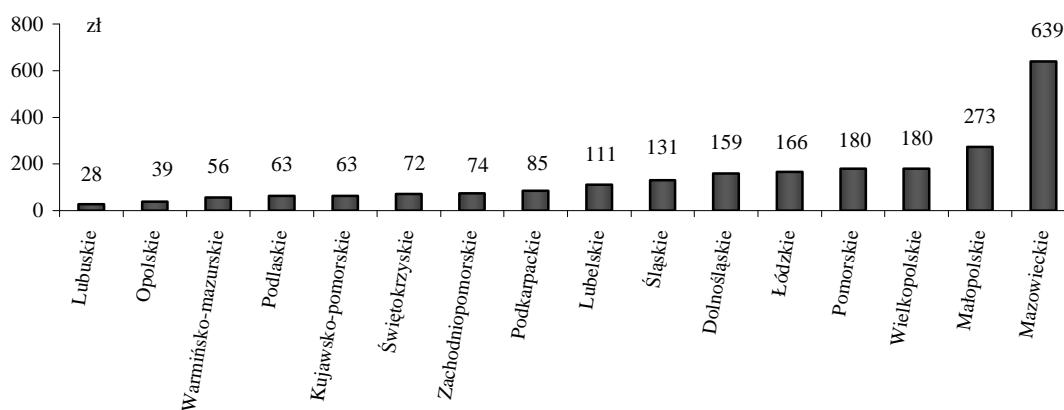

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Warmińsko-mazurskie wciąż zaliczane jest do grupy regionów przeznaczających zdecydowanie mniej niż w kraju na działalność badawczo-rozwojową (B+R) i innowacyjną. W 2008 r. nakłady na B+R wyniosły 80,5 mln zł, co stanowi 1,0% wolumenu krajowego i plasuje na 13. lokacie. W strukturze działalności badawczej i rozwojowej według dziedzin nauk zdecydowanie dominowało rolnictwo - 71%, podczas gdy w kraju najwyższy był udział nauk technicznych - 52%. Natomiast w strukturze wg źródeł finansowania nadal główne źródło analogicznie jak w kraju stanowił budżet państwa – 72,7% - 2. lokata w kraju (kraj 56,1%). Udział w finansowaniu tej działalności przez podmioty gospodarcze wyniósł tylko 4,7%, tj. najmniej w kraju (kraj 26,6%). Udział jednostek badawczo-rozwojowych wyniósł 2,1% (kraj 6,1%, 7. lokata). Udział organizacji międzynarodowych i instytucji zagranicznych kształtował się na poziomie najwyższym w kraju i wyniósł 14% (kraj 5,4%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady na B+R były 3,6 razy niższe niż w kraju – 56zł (kraj 202 zł) – 14. lokata. Analiza przestrzenna tego wskaźnika wskazuje na utrzymujące się duże dysproporcje w skali kraju - najlepsze województwo mazowieckie przewyższało ponad 22 krotnie najłabsze lubuskie.

Wykres nr 36

Nakłady na działalność badawczo-rozwojową na 1 mieszkańca wg województw w 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Poziom nasycenia instytucjami naukowo-badawczymi jest wciąż niski, niemniej w 2008 r. odnotowano dalszą poprawę niektórych wskaźników charakteryzujących działalność badawczo-rozwojową. Liczba jednostek badawczo-rozwojowych w województwie zwiększyła się o 5, tj. do stanu 23 jednostek, a liczba zatrudnionych wzrosła do 1283 osób. Wskaźnik zatrudnienia w działalności badawczo-rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo utrzymał się na poziomie ponad dwukrotnie niższym niż w kraju – 2,1% (kraj 4,3%) wobec 2,0% w 2007 r.

Relacja nakładów na działalność badawczo-rozwojową do produktu krajowego brutto wynosiła w województwie w 2007 r. 0,29% - 10. lokata w kraju (kraj 0,57%), podczas gdy w latach 1999–2003 było to 0,3%, a w 2004 r. 0,21%, w 2005 r. 0,24%.

Poniesione nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle województwa (dane dla podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób) w 2008 r. wyniosły 242,6 mln zł, co stanowi 1,0% w wolumenie krajowym (wobec 1,3% w 2000 r. i 1,7% w 2007 r.). Województwo przesunęło się na 16. lokatę w kraju wobec 12. miejsca w 2007 r. i 15. w 2006 r. W 2008 r. w województwie zainstalowanych było 395 automatycznych linii produkcyjnych (12. lokata w kraju analogicznie jak w 2007 r.), 478 linie produkcyjne sterowane komputerowo (10. miejsce w kraju), 351 to centra obróbkowe (7. miejsce w kraju) i 540 komputerów (duże, minikomputery i mikrokomputery do sterowania i regulacji procesami technologicznymi - 15. miejsce w kraju). Źródłem finansowania działalności innowacyjnej w przemyśle były środki własne – 60,1% - 13. lokata w kraju (kraj

72,1%), kredyty bankowe – 23,9% - 4. lokata (kraj 20,5 %), środki pozyskiwane z zagranicy – 5,5% - 2. lokata (kraj 1,6%). Udział przedsiębiorstw które prowadziły działalność innowacyjną w ogóle przedsiębiorstw przemysłowych województwa obniżył się z 28,5% w 2000 r. do 24,6% w 2008 r. (kraj z 35,1% do 31,9%), wobec 30,9% w 2007 r. (kraj 31,8%).

W województwie 90,4% przedsiębiorstw (powyżej 9 osób zatrudnionych) posiadało dostęp do Internetu – 14. lokata (kraj 92,7%), w tym łącze szerokopasmowe - 52,5% (kraj 58,7 %).

Reasumując, poniesione nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w województwie w wysokości 4140 zł plasowały nadal warmińsko-mazurskie w grupie województw o najniższych wskaźnikach – 12. lokata. Mimo poprawy relacji tego wskaźnika do średniej krajowej we wcześniejszych latach, tj. z 53,5% w 1999 r. do 81,5 % w 2006 r., w latach 2007-2008 nastąpiło ponowne obniżenie do 72,6%. Wiąże się to z obniżeniem analogicznego wskaźnika w przedsiębiorstwach z 75,8% w 2006 r. do 61,3% w 2008 r. Duże zróżnicowanie poziomu nakładów inwestycyjnych per capita występuje w podregionach a także powiatach. Niekorzystnym zjawiskiem podobnie jak w innych województwach Polski Wschodniej był wciąż niski poziom nakładów na działalność badawczą i rozwojową.

4. Kapitał ludzki i społeczny

4.1. Zmiany demograficzne

Na koniec 2008 r. województwo zamieszkiwało 1427,1 tys. osób, co stanowiło 3,7% ludności kraju (więcej o 918 osób niż w 2007 r.) – 12. miejsce w kraju i 0,3 % ludności Unii Europejskiej.

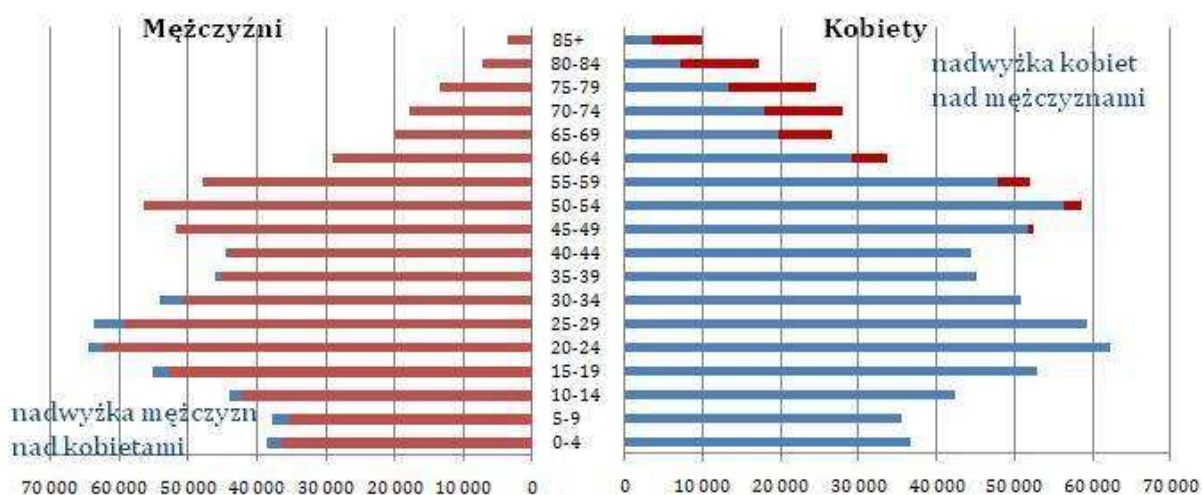
W województwie są obszary, gdzie zanotowano nadal wysoki ubytek ludności. Spadek ludności w latach 1999-2008 dotyczy przede wszystkim powiatów północnych: kętrzyńskiego - 3044 osób, bartoszyckiego - 2463 osób, m. Elbląg - 1720 osób, braniewskiego - 1378 osób, lidzbarskiego - 1092 osób. Przyrost ludności odnotowano głównie w powiecie olsztyńskim – 6192 osób, m. Olsztyn - 5011 osób, powiecie ełckim - 2388 osób, iławskim - 1795 osób.

Poziom gęstości zaludnienia w podregionach, w województwie i w kraju utrzymuje się na niezmiennym poziomie od 1999 r. i wynosi 59 osób na 1/km² (kraj 122 osoby na 1/km²).

W ogólnej liczbie ludności kobiety stanowiły 51,3%. Relacje liczbowe mężczyzn i kobiet mierzone współczynnikiem feminizacji pozostawały na tym samym poziomie od 1999 r. z tendencją przewagi kobiet. Na 100 mężczyzn przypadało 105 kobiet (kraj 107), przy czym w miastach występowała zdecydowana przewaga liczebna kobiet. Wyższą od przeciętnej w województwie przewagę kobiet notuje się w powiatach miejskich: m. Elbląg (109 kobiet), m. Olsztyn (116 kobiet). Liczebna przewaga mężczyzn nad kobietami występowała we wszystkich grupach wiekowych poniżej 40-44 (największa w grupie wiekowej 25–29, gdzie współczynnik maskulinizacji, czyli liczba mężczyzn na 100 kobiet wyniósł 107/100) Powyżej tej grupy wieku występowała nadwyżka kobiet nad liczbą mężczyzn i największa była wśród starszych. Współczynnik feminizacji dla grupy wiekowej 75-79 wyniósł 182, a dla grupy 70-74 współczynnik osiągnął wartość 156. Nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn można tłumaczyć wyższą umieralnością mężczyzn niż kobiet (tzw. nadumieralność mężczyzn). Najliczniejszą grupą wieku zarówno wśród mężczyzn jak i u kobiet była grupa wieku 20-24, która wśród mężczyzn stanowiła 9,3%, a u kobiet – 8,5%.

Wykres nr 37

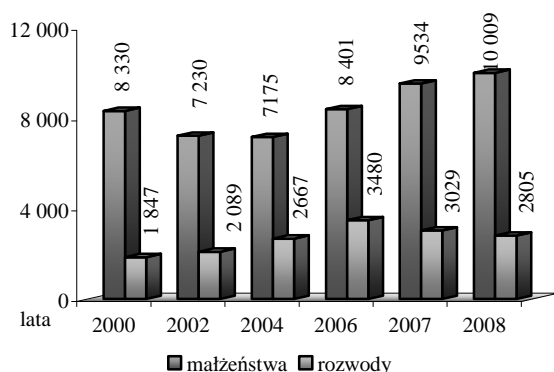
Piramida wieku dla województwa warmińsko-mazurskiego w 2008 r.

Źródło: Raport z monitoringu realizacji Wojewódzkiego Programu promocji i ochrony zdrowia na lata 2007 – 2013 za rok 2008, IBMed, Kraków 2009

Liczba zawieranych małżeństw od 2002 r. systematycznie rośnie. Na koniec 2008 r. ich poziom wyniósł 7,0 na 1000 mieszkańców wobec 5,0 w 2002 r. (odpowiednio kraj: 6,8 i 5,0).

Wykres nr 38
Małżeństwa i rozwody w województwie

Największy poziom zanotowano w podregionie elbląskim (7,1 i 5,0), w tym w powiecie działdowskim (8,0 i 5,1). Od 2006 r. liczba rozwodów zmniejszyła się. Na 1000 ludności wskaźnik ten zmniejszył się z 2,43 w 2006 r. do 1,96 w 2008 r.

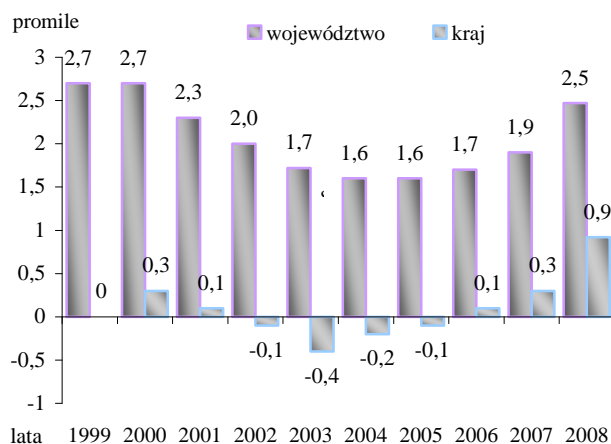
Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS i danych BDR

W latach 1999-2003 odnotowywano systematyczny spadek liczby urodzeń - do 14,5 tys. w 2003 r., który był najbardziej niekorzystnym dla rozwoju demograficznego województwa; rok 2008 był piątym z kolei, w którym odnotowano większą ich liczbę - 16,3 tys.

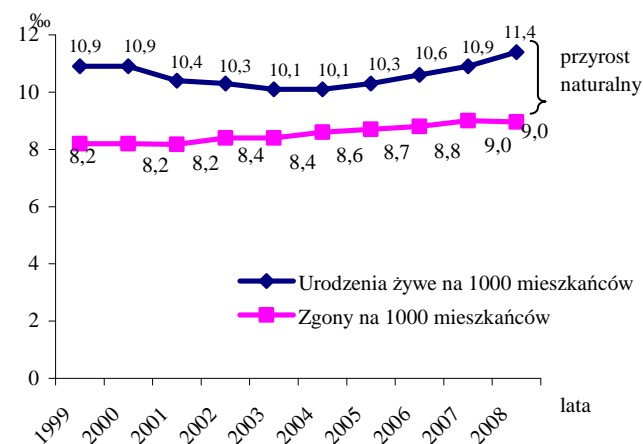
W 2008 r. nastąpił dalszy wzrost przyrostu naturalnego notowany od 2004 r. Województwo jest trzecim pod względem wielkości wskaźnika przyrostu naturalnego w Polsce (2,5 promila - po województwie pomorskim 3,6 i wielkopolskim 2,9, kraj 0,9). Jest on również wyższy od średniej UE27, która wynosi 1,2%.

Pomimo rosnącej liczby urodzeń, w dalszym ciągu poziom reprodukcji nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń, nadal utrzymuje się okres depresji urodzeniowej. W 2008 r. współczynnik dzietności wynosił 1,46 (kraj 1,39), co oznacza wzrost (o 0,08 pkt.) w stosunku do odnotowanego w 2002 r.

Wykres nr 39
Przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie i kraju

Wykres nr 40
Ruch naturalny na 1000 ludności w województwie

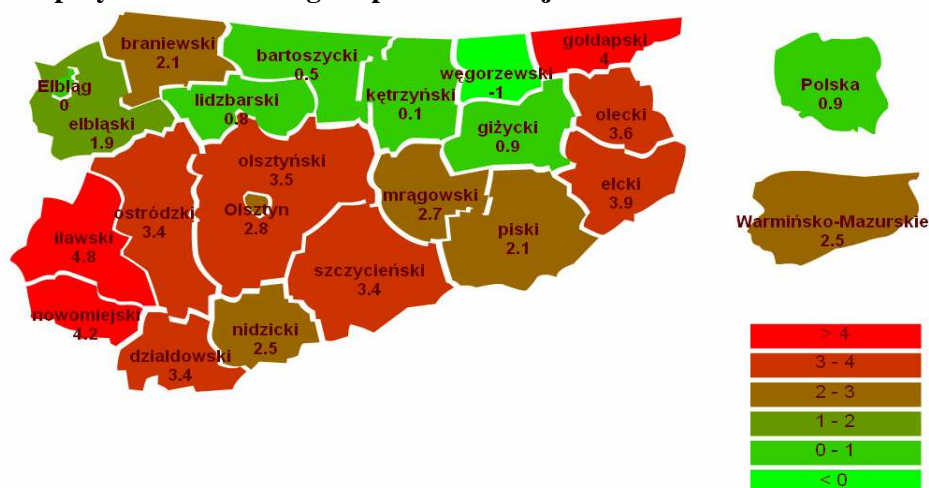

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS i danych BDR

Największym przyrostem naturalnym w 2008 r. (przyrost naturalny na 1000 ludności) charakteryzowały się powiaty ziemskie: iławski (4,8), nowomiejski (4,2), ełcki (3,9), natomiast wartość ujemną odnotowano tylko w powiecie węgorzewskim. W m. Elbląg przyrost naturalny wyniósł 0,0, a w m. Olsztyn 2,8.

Rycina nr 12

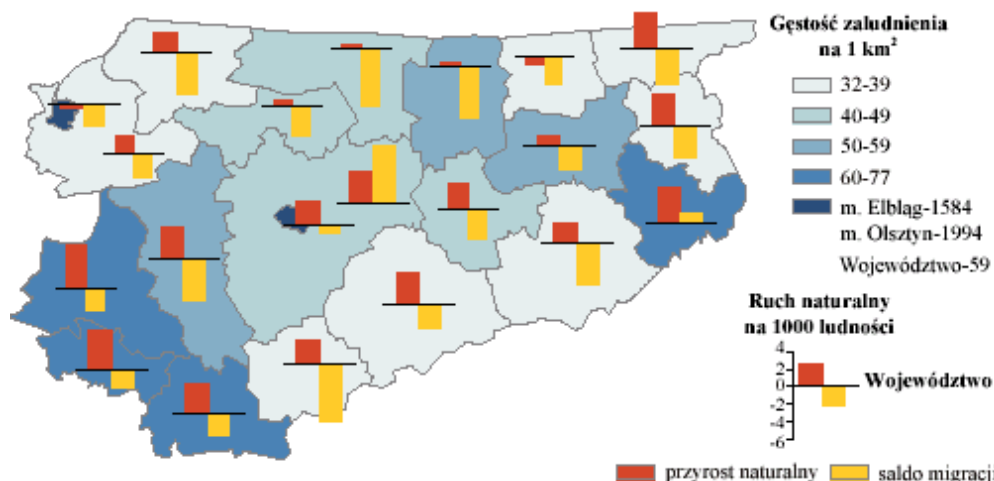
Współczynnik przyrostu naturalnego w powiatach województwa w 2008 r.

Źródło: zdrowiepolakow.pl na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Rycina nr 13

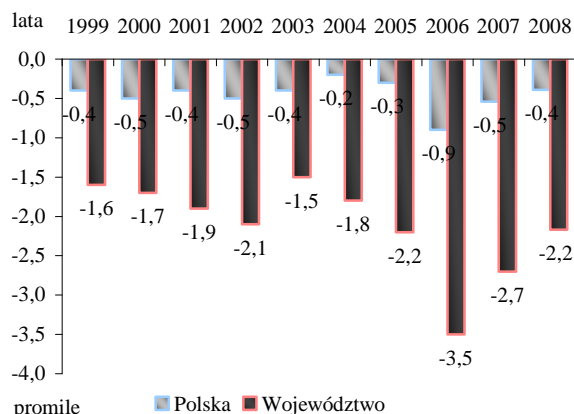
Gęstość zaludnienia oraz przyrost naturalny i saldo migracji według powiatów w 2008 r.

Źródło: *Ludność, ruch naturalny i migracje w Województwie Warmińsko-Mazurskim 2008 r.* Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 2009, s. 25.

Utrzymującym się od lat niekorzystnym procesem demograficznym, jest ujemne saldo migracji, które od 2006 r. ma tendencję malejącą. W 2008 r. wynosiło ono 3099 osób, w 2007 r. 3792 osoby, a 5055 osób w 2006 r. Wskaźnik ogółem (na 1000 mieszkańców) w 2008 r. wyniósł -2,17 (kraj -0,39). Niższy wskaźnik odnotowano tylko w województwie opolskim -3,23. Głównymi przyczynami ruchu wędrownego ludności są czynniki ekonomiczne. Emigrują przede wszystkim ludzie młodzi, wśród których przeważają kobiety. Wyjazdy związane z poszukiwaniem lepszych warunków ekonomicznych, zazwyczaj ze wsi do miast, uzupełniają ruchy migracyjne z miasta na wieś związane z utratą pracy a także przemieszczania się bogacących się warstw społecznych, związane ze zmianą miejskiego miejsca zamieszkania na okolice podmiejskie i budowy bardziej komfortowych mieszkań poza miastami i jednocześnie w ich pobliżu. Wejście Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. spowodowało wzrost zainteresowania wyjazdami z kraju. W 2008 r. na stałe wyjechało poza granice województwa 20,6 tys. osób, tj. mniej o 4,2 tys. osób niż w 2007 r. (24,8 tys. osób), w tym poza granice kraju 1316 osób (2007 r. - 1672 osób). Saldo migracji zmieniło się z wartości minus 2461 osób w 2000 r. do minus 3099 osób (w 2007 r. minus 3792 osoby).

Wykres nr 41
Saldo migracji na 1000 ludności w województwie i kraju

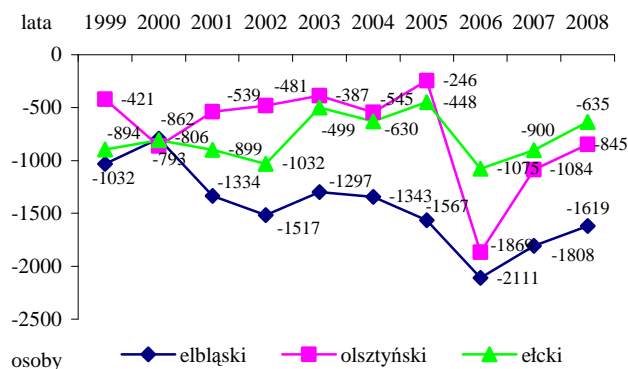

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przedział wiekowy 25-34 lata jest dominującym wśród migrujących. Przemieszczenia ludności w tej grupie wieku w 2008 r. wynosiły 31,4% napływu i 33,9% odpływu z województwa i dotyczyły zarówno mężczyzn jak i kobiet. W migracjach wewnętrznych ponad 66,9% stanowiła ludność przemieszczająca się w ramach regionu. Do miast ze wsi w 2008 r. napłynęło 5113 osób, natomiast z miast na wieś wyjechało 5233 osoby.

W migracjach wewnętrznych przeważały kobiety w wieku 20-34 lata. Emigranci zagraniczni stanowili 1316 osób z tego 877 osób to mieszkańcy miast. Ponad 54% to ludzie w wieku 20-34 lata. W migracjach zagranicznych 52,7% stanowią mężczyźni. Najwięcej osób wyjechało do Niemiec (496 osób) i Wielkiej Brytanii (341 osób). W 2008 r. wróciło z zagranicy 577 osób (z Niemiec 122 osoby i Wielkiej Brytanii 204 osoby).

Wykres nr 42
Saldo migracji na 1000 ludności w podregionach województwa

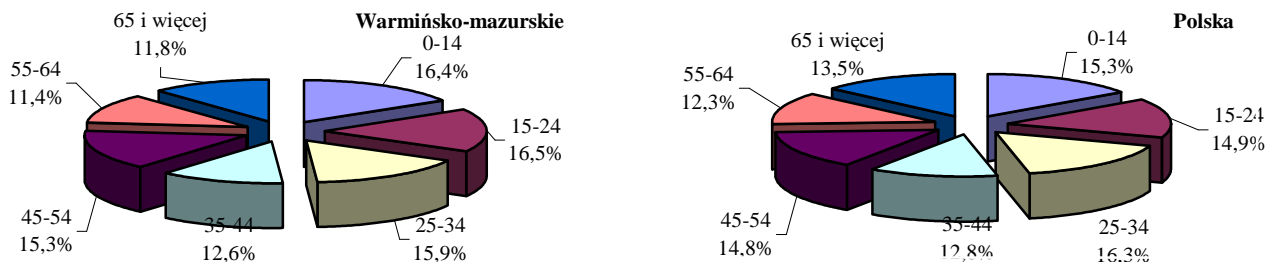

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwyższe saldo migracji stałej wewnętrznej w 2008 r. nadal było podregionie elbląskim - minus 1619 osób (w podregionie ełckim - 635 osób i olsztyńskim - 845 osób). Najwyższe saldo migracji zagranicznej notuje się w podregionie olsztyńskim - 424 osoby (w 2007 r. 569 osób), w elbląskim - 205 osób (w 2007 r. 239 osób) i podregionie ełckim - 110 osób (w 2007 r. 243 osoby).

Saldo migracji ogółem na 1000 ludności również było najwyższe w podregionie elbląskim - minus 3,38, ełckim minus 3,15, a w olsztyńskim minus 2,65. Populacja województwa to społeczeństwo młodsze niż w kraju.

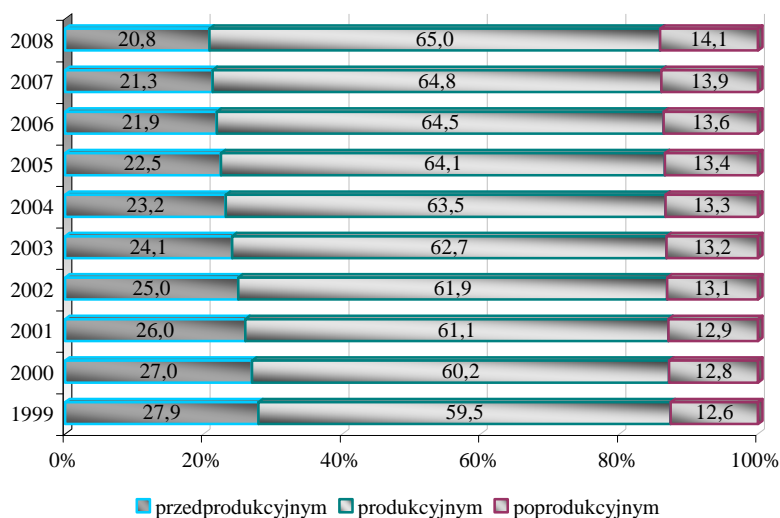
Wykres nr 43
Struktura ludności ogółem wg grup wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 44

Struktura ludności województwa wg ekonomicznych grup wieku

Źródło: Opracowanie własne podstawie danych GUS BDR

Struktura wieku ludności województwa w 2008 r. nadal jest nieznacznie korzystniejsza od średniej dla kraju i w porównaniu z innymi regionami kraju z uwagi na wysoki udział ludzi młodych. Podział ludności według ekonomicznych grup wieku wykazał, iż:

- udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców systematycznie zmniejsza się z 25% w 2002 r., 21,3% w 2007 r. do 20,8% w 2008 r. (kraj odpowiednio: 22,7%, 19,6%, 19,3%),
- udział ludności w wieku produkcyjnym zwiększył się z 61,9% w 2002 r., 64,8% w 2007 r. do 65,0% w 2008 r. (kraj odpowiednio: 62,2%, 64,4%, 64,5%),
- udział ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył z 13,1% w 2002 r., 13,9% w 2007 r. i w 2008 r. wyniósł 14,1% (kraj odpowiednio: 15,1%, 16,0%, 16,2%).

W stosunku do 2007 r. ludność w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się w województwie o 6965 osób, z tego w podregionie olsztyńskim o 2727 osób, w podregionie elbląskim o 2542 osób i ełckim o 1696 osób. Ludność w wieku produkcyjnym wzrosła w 2008 r. o 3719 osób, z tego w podregionie olsztyńskim o 1803 osoby, ełckim o 1019 osoby i elbląskim tylko o 897 osób. Struktura wieku ludności w poszczególnych powiatach wykazuje stosunkowo niewielkie zróżnicowanie.

Wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym spowodował spadek współczynnika obciążenia demograficznego. Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wskazuje, że systematycznie zmniejsza się. W 2008 r. na 100 osób w wieku nieprodukcyjnym przypadało w województwie 53,8 osób w wieku produkcyjnym (średnio w kraju 55,1), w 1999 r. 68 osób. Wskaźnik ten w 2008 r. był różny w populacjach miast i wsi (50,7 i 58,6). Z powyższej analizy wynika, że województwo dysponuje korzystnie ukształtowanym potencjałem demograficznym.

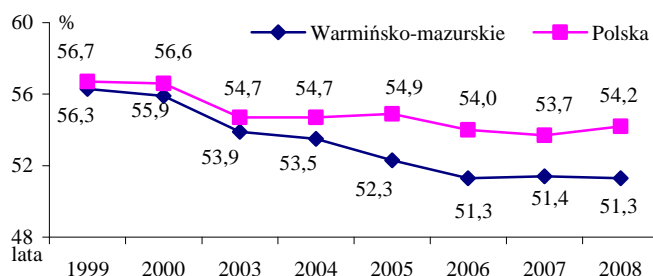
4.2. Rynek pracy

Rok 2008 był kolejnym rokiem wzrostu zatrudnienia i spadku bezrobocia. Mimo to rynek pracy w województwie nie jest w stanie zagospodarować istniejących zasobów siły roboczej, co niekorzystnie wpływa na zjawiska i procesy zachodzące na tym rynku.

Liczba aktywnych zawodowo wg BAEL⁸ w 2008 r. nieznacznie wzrosła (o 0,3%) w stosunku do 2007 r. liczyła 604 tys. osób (przeciętna roczna) - 55,6% to mężczyźni. Wśród aktywnych zawodowo 559 tys. osób pracowało, a 45 tys. osób poszukiwało pracy jako osoby bezrobotne. Liczba biernych zawodowo (z racji wieku lub nie spełniania warunków do uznania ich za bezrobotnych) wyniosła 573 tys. osób, z tego z powodu choroby, niepełnosprawności 97 tys. osób – 16,9% ogółu biernych zawodowo i 8,1% ludności ogółem w wieku powyżej 15 lat. Najwyższą liczbę biernych zawodowo stanowili emeryci – 226 tys. osób, w stosunku do 1999 r. wzrost o 62,6%.

Wykres nr 45

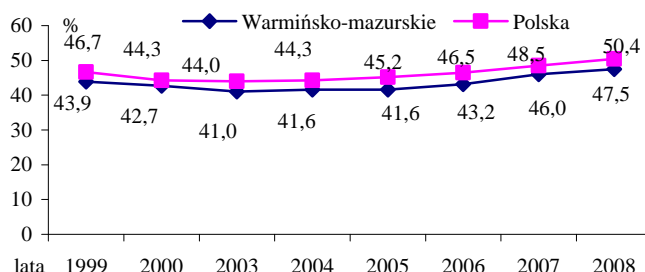
Współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku 15 lat i więcej (przeciętne roczne)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 46

Wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku 15 lat i więcej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Współczynnik aktywności zawodowej ludności w województwie w porównaniu do 2007 r. nieznacznie spadł (o 0,1 punktu), natomiast w kraju wzrósł o 0,5 punktu. Poziom aktywności zawodowej ludności nadal jest niski - województwo zajmuje 14. wobec 13. miejsca w 2007 r. W 2008 r. gorsze wskaźniki odnotowano w województwie zachodniopomorskim (50,4%) i opolskim (51,2%). Rozpiętość między średnim wskaźnikiem aktywności zawodowej w kraju i w województwie zwiększyła się z 0,4 punktu w 1999 r. do 2,9 punktu w 2008 r. Wskaźnik zatrudnienia od 1999 r. wzrósł o 3,6 punktu i w 2008 r. wynosił 47,5% (średnia dla Polski 50,4%) - 14. lokata w kraju (w 2007 r. 46,0% - 14. lokata). Najwyższą aktywność przejawiają mężczyźni w grupie wiekowej 30-39 lat – wskaźnik 91,3% (kraj 89,6%) i kobiety w przedziale wiekowym 40-49 lat – wskaźnik 71,8% (kraj 75,8%).

Na obszarach wiejskich nadal sytuacja na rynku pracy była trudniejsza. W miastach pracowało 48,8% ludności, na wsi 45,5% .

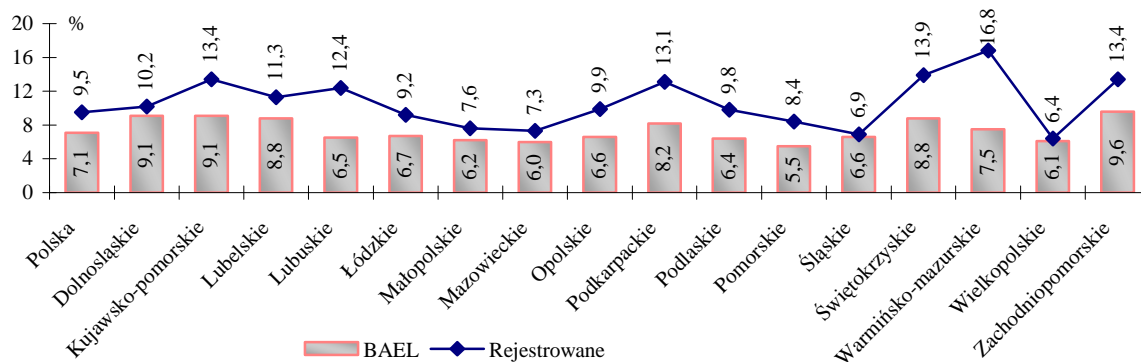
⁸Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) – jest to badanie mające na celu uzyskanie informacji o wielkości i strukturze zasobów siły roboczej

Stopa bezrobocia mierzona metodą BAEL zmniejszyła się i wyniosła 7,5% (w 2007 r. 10,5%), a w kraju 7,1%, co uplasowało województwo na 10. lokacie (w 2007 r. 12. lokata) (UE27 - 7,1%). Stopa bezrobocia wg BAEL w 2008 r. w miastach województwa wyniosła 7,0% (kraj - 7,2%) - 8. lokata, na wsi 7,8% (kraj - 7,0%) - 13. lokata, przed kujawsko-pomorskim (9,5%), dolnośląskim (10,8%) i zachodniopomorskim (12,2%).

Poziom bezrobocia rejestrowanego⁹ i mierzony metodą BAEL różnią się. Najwyższa różnica dotyczy województwa warmińsko-mazurskiego. W 2008 r. stopa bezrobocia wg BAEL była nadal niższa od stopy bezrobocia rejestrowanego, a różnica ta była najwyższa w kraju i wynosiła 9,3 punktu, w 2007 r. 8,2 punktu (kraj odpowiednio 2,4 i 1,6 punktu). Najmniejszą różnicę zanotowano w śląskim i wielkopolskim - wyższa o 0,3 punktu.

Wykres nr 47

Stopa bezrobocia wg BAEL i rejestrowanego w 2008 r.

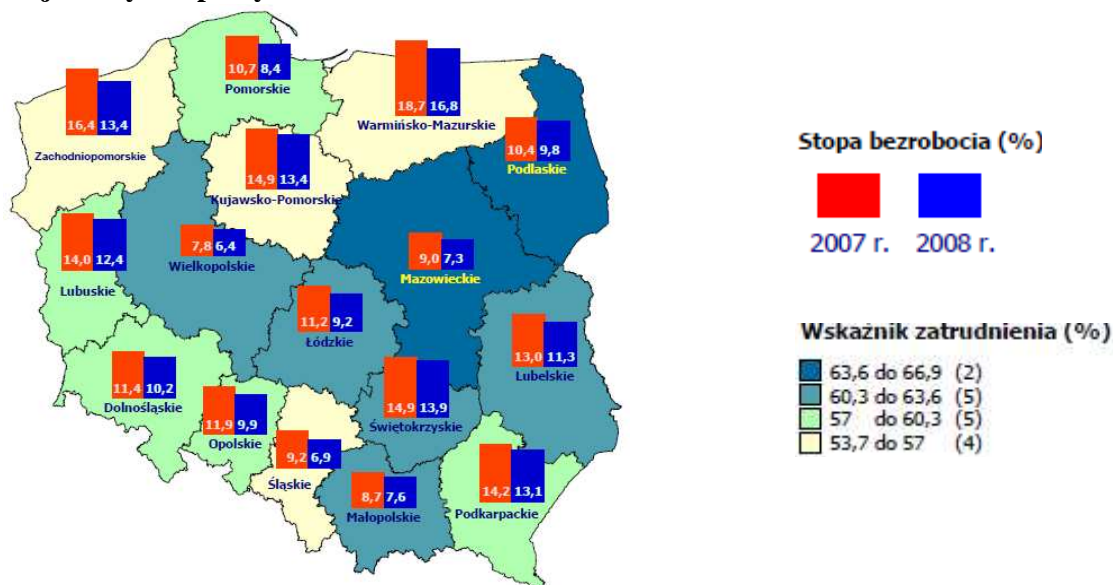

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Na koniec 2008 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 16,8%, tj. o 7,3 punktu więcej niż średnio w kraju i mniej o 1,9 punktu niż w 2007 r.

Rycina nr 14

Sytuacja na rynku pracy

Źródło: Sytuacja Społeczno-Gospodarcza Kraju i Województw w 2008 r. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej. Warszawa luty 2009

⁹ W przypadku bezrobocia rejestrowanego definicja odnosi się do osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy (zgodnie z pojęciem - "Bezrobotni zarejestrowani") i aktywnych zawodowo będących sumą zarejestrowanych osób bezrobotnych i pracujących w jednostkach sektora publicznego i prywatnego. (Liczba pracujących nie uwzględnia osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.)

Obserwowany w 2008 r. w Polsce spadek stopy bezrobocia był najgłębszy spośród wszystkich krajów UE27.

Rycina nr 15

Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych wg województw (stan na 31.12.2008r.)

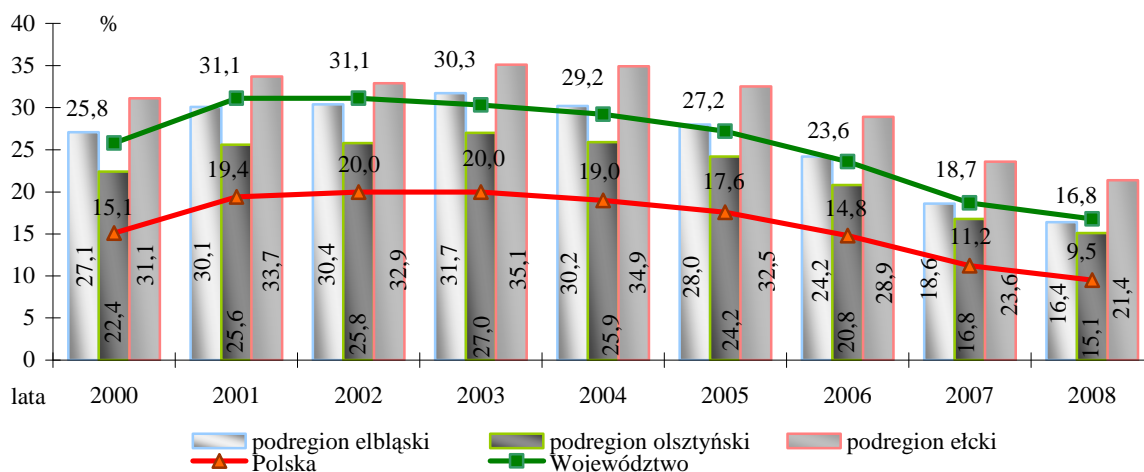

Źródło: Rynek pracy w Polsce 2008 r. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Departament Rynku Pracy

Stopa bezrobocia była i jest zdecydowanie najwyższa w podregionie etckim. W 2008 r. wyniosła 21,4% (w 2007 r. 23,6%).

Wykres nr 48

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie na tle kraju i podregionów

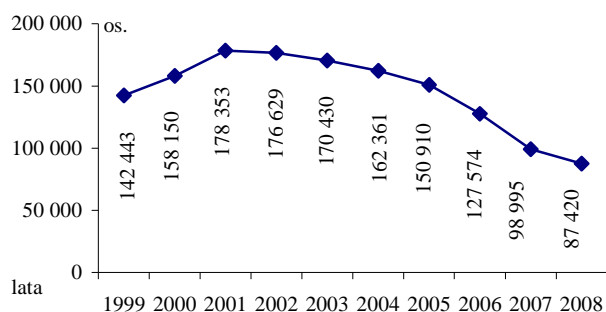
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

W poszczególnych powiatach ziemskich stopa bezrobocia rejestrowanego była zróżnicowana. Najwyższą stopę odnotowano nadal w powiatach: bartoszyckim 31,2%, braniewskim 30,1%, i piskim 27,3%, najniższą w mieście Olsztyn 4,3% (w 2007 r. 4,4%). W m. Elbląg stopa bezrobocia spadła do 11,7% (w 2007 r. 12,8%).

W województwie w 2008 r. mimo znacznej poprawy na rynku pracy w dalszym ciągu w dużo wyższej skali niż średnio w kraju utrzymywały się problemy na rynku pracy. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych (wg stanu na koniec roku) od 2001 r. wykazuje tendencje spadkowe z 178,4 tys. osób do 87,4 tys. osób w 2008 r. Spada też stopa bezrobocia rejestrowanego z 31,1% do 16,8%.

Wykres nr 49

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w województwie w latach 1999-2008 (stan na koniec roku)

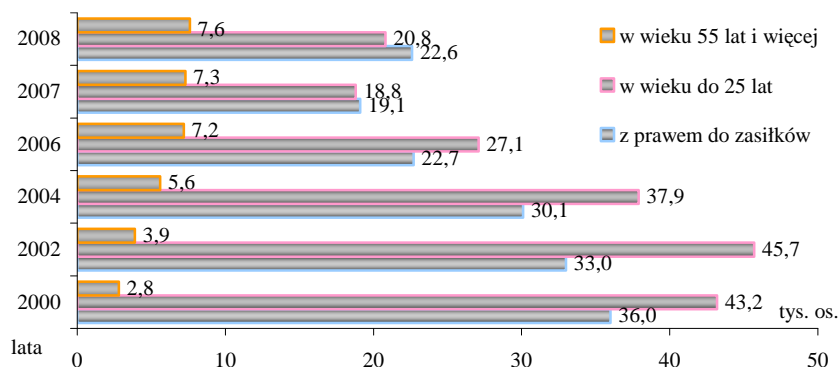
Liczba bezrobotnych 2008 r. w stosunku do 1999 r. zmniejszyła się o 38,6% (kraj 37,3%). Natomiast w końcu grudnia 2008 r. w odniesieniu do 2007 r. zaobserwowano spadek bezrobocia w regionie dużo niższy (11,7%) wobec średniego w Polsce (15,6%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie RSW W-M 2000-2008, GUS

Terytorialne rozmieszczenie bezrobotnych było zróżnicowane. Najwięcej tych osób na koniec 2008 r. odnotowano w powiecie bartoszyckim – 6,8 tys. (w 2007 r. - 6,9 tys.), w powiecie ostródzkim – 6,8 tys. (w 2007 r. 8,2 tys.), najmniej natomiast w powiecie węgorzewskim 2,0 tys. osób (w 2007 r. 2,5 tys.) i nowomiejskim 2,1 tys. (w 2007 r. 3,0 tys.). Analiza bezrobotnych wskazuje na spadek bezrobocia wśród ludzi młodych, ale duży wzrost wśród ludzi w wieku niemobilnym.

Wykres nr 50

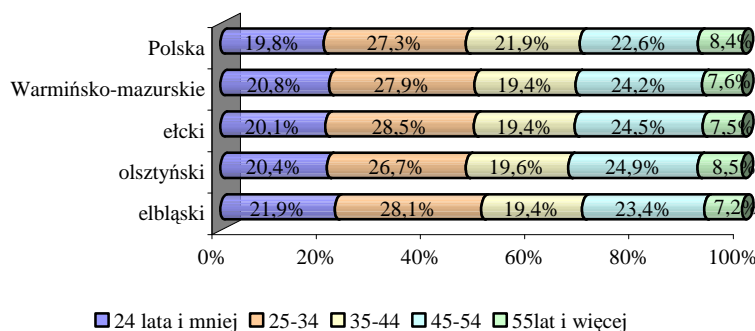
Wybrane kategorie bezrobotnych zarejestrowani w województwie w latach 2000-2008 w tys. osób (stan na koniec roku)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 51

Struktura bezrobotnych w podregionach, województwie i kraju wg wieku w 2008 r.

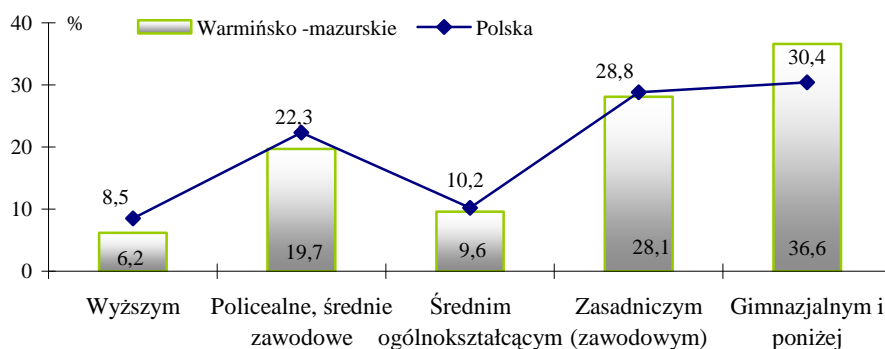

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych przeważają z tendencją malejącą osoby o niskim poziomie wykształcenia. W 2008 r. w województwie, podobnie jak w kraju, największą grupę osób bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej – 36,6% (w 1999 r. - 40,2%, w 2007 r.- 38,5%, odpowiednio kraj: 30,4%, 33,1%, 32,3%) oraz osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 28,1% (w 1999 r. 35,4%, 2007 r. 28,7%, odpowiednio kraj: 28,1%, 38,2%, 29,6%). Najniższe bezrobocie z tendencją rosnącą było wśród osób z wykształceniem wyższym - 6,2% (w 2007 r. 4,7% w województwie i odpowiednio 8,%, 6,9% w kraju) i średnim ogólnokształcącym - 9,6% (w 2007 r. 8,6% w województwie i odpowiednio 10,2%; 9,1% w kraju).

Wykres nr 52

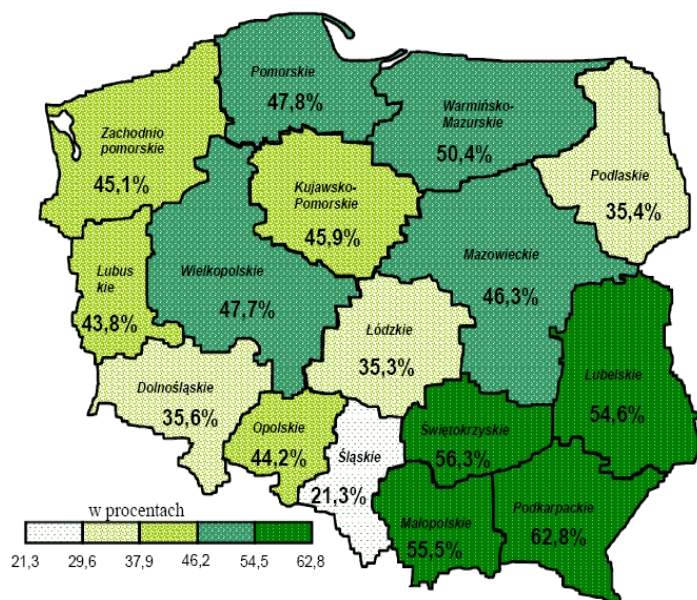
Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Rycina nr 16

Udział zamieszkałych na wsi w ogólnej liczbie bezrobotnych (stan w dniu 31.12. 2008 r.)

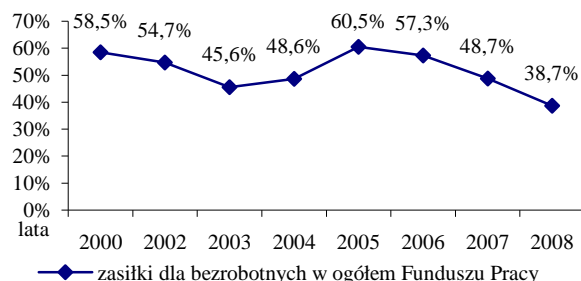
Wśród bezrobotnych rośnie udział mieszkańców wsi. W 2008 r. stanowili oni 50,4% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, w 2007 r. 51,9%, w 2000 r. 48,1%. Najniższy odsetek bezrobotnych na wsi odnotowano w województwie śląskim (21,3%), a najwyższy w podkarpackim (62,8%).

Źródło: Rynek pracy w Polsce 2008 r. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy

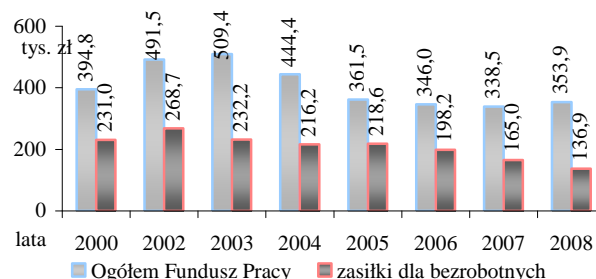
Udział bezrobotnych z prawem do zasiłku w 2008 r. wyniósł 22,6% wobec 19,3% w 2007 r. i 22,7% w 2000 r. Bez pracy powyżej 12 miesięcy pozostawało 42,7% bezrobotnych (w 2007 r. 68,8% i 2000 r. 48,5%). Od 2003 r. zmniejszają się wydatki Funduszu Pracy przeznaczone na zasiłki dla bezrobotnych przy systematycznie rosnących nakładach na aktywne programy rynku pracy. W 2008 r. w województwie na zasiłki dla

bezrobotnych wydatkowano kwotę 136,9 mln zł, tj. o 17 pkt.% mniej niż w 2007 r. i o 41 pkt.% mniej niż w 2003 r.

Wykres nr 53
Udział % zasiłków dla bezrobotnych w Funduszu Pracy

Wykres nr 54
Fundusz Pracy i wysokość wypłaty zasiłków dla bezrobotnych w tys. zł.

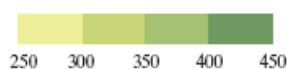

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Olsztynie

W analizowanym okresie zmniejszała się liczba bezrobotnych oraz natężenie bezrobocia mierzone stopą bezrobocia, a wzrosła liczba pracujących.

Liczba pracujących w gospodarce narodowej na koniec 2008 r. wyniosła 426,5 tys., wzrost w stosunku do 2007 r. o 1,0% (kraj o 1,9%) co nadal utrzymuje województwo na 13. miejscu za opolskim, lubuskim i podlaskim. Liczba pracujących w gospodarce narodowej (według siedziby jednostki macierzystej) w województwie na koniec 2008 r. wyniosła 395,1 tys. osób. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy - 73,9% (w 2007 r. 74,0%). Właściciele, współwłaściciele i bezpłatnie pomagający członkowie rodzin stanowili 25,2% (w 2007 r. - 25,6%), kraj 25,1% (2007 r. - 26,0%).

Rycina nr 17
Pracujący w gospodarce narodowej na 1000 ludności według województw^a (stan w dniu 31.12.2008 r.)

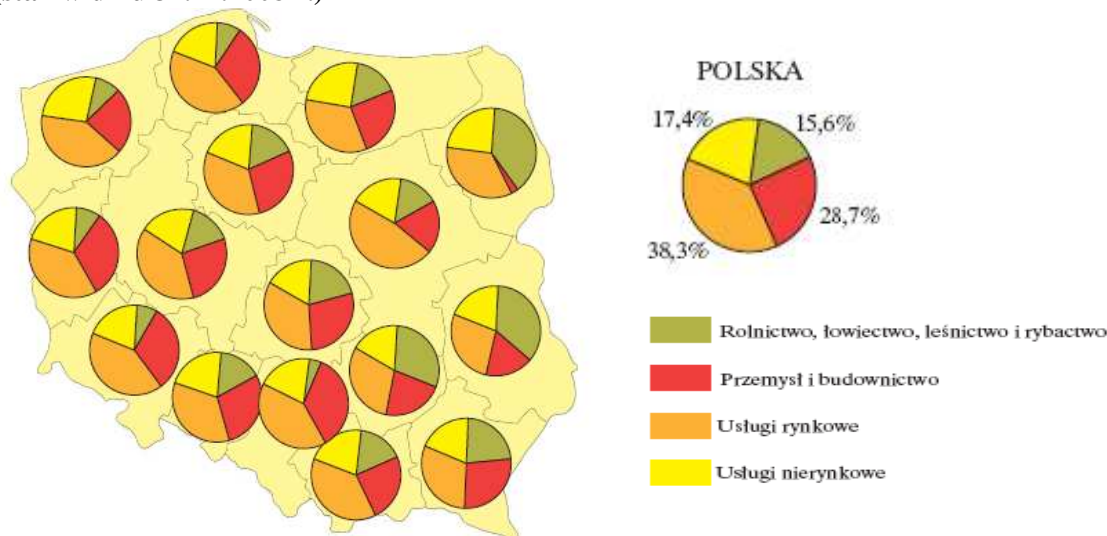
Wskaźnik liczby pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności na koniec 2008 r. wyniósł 299 osób (w 2005 r. 278 osób) (kraj 359,5 osób) – 16. lokata w kraju.

^a Według faktycznego miejsca pracy, bez jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Źródło: Pracujący w gospodarce narodowej w 2008 r., GUS, Warszawa 2009

Rycina nr 18

**Struktura pracujących w sektorach działalności według województw^a
(stan w dniu 31.12.2008 r.)**

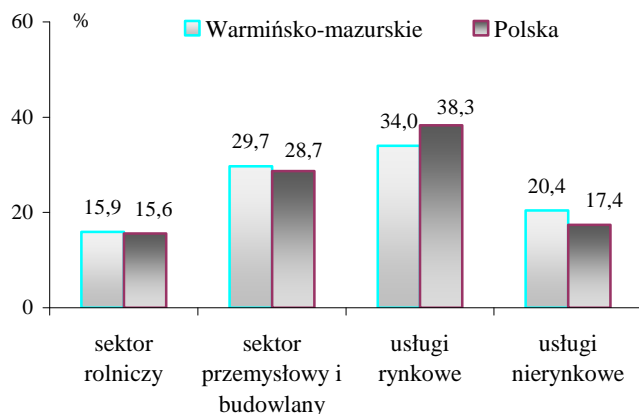

a Według faktycznego miejsca pracy, bez jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego

Źródło: Pracujący w Gospodarce Narodowej w 2008 r., Informacje i opracowania statystyczne, GUS 2009

Wykres nr 55

Struktura pracujących w 2008 r. w kraju i województwie

Struktura pracujących w gospodarce narodowej nieznacznie różniła się od średniej krajowej. Udział pracujących w sektorze rolniczym i przemysłowym był nieco wyższy niż w kraju, natomiast w usługach rynkowych był niższy niż w kraju, a w nierynkowych wyższy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

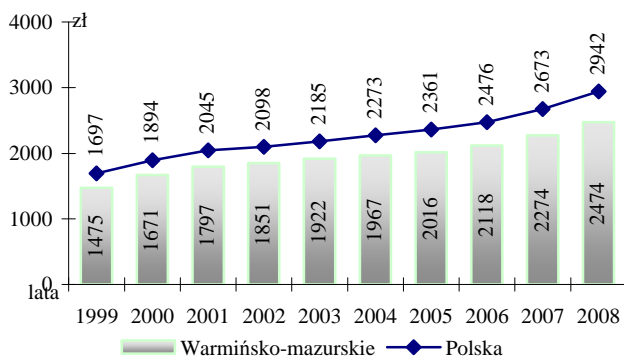
Liczba pracujących na 1000 ludności (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) w poszczególnych powiatach województwa w 2008 r. była znacznie zróżnicowana. Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w m. Olsztyn (364) i powiecie iławskim (297), najniższą w powiecie piskim (172) i braniewskim (174).

Nadal utrzymało się zróżnicowanie w poziomie zatrudnienia w zależności od poziomu wykształcenia. Współczynnik zatrudnienia w grupie osób z wykształceniem wyższym nieznacznie obniżył się i wyniósł 79,9% (w 2007 r. 80,7%), policealnym i średnim zawodowym 64,4% (w 2007 r. 62,2%), zasadniczym zawodowym 66,2% (w 2007 r. 59,5%), gimnazjalnym i poniżej 23,2% (w 2007 r. 16,7%).

Poziom przeciętnego wynagrodzenia brutto w przedsiębiorstwach (bez jednostek o liczbie pracujących do 9 osób) był w województwie znacznie niższy niż w kraju. W 2008 r. przeciętne wynagrodzenie brutto w województwie wynosiło 2615 zł (w 2007 r. 2398 zł), w kraju 3158 zł (w 2007 r. 2866 zł). W odniesieniu do 1999 r. wzrost ten wyniósł 70,6%

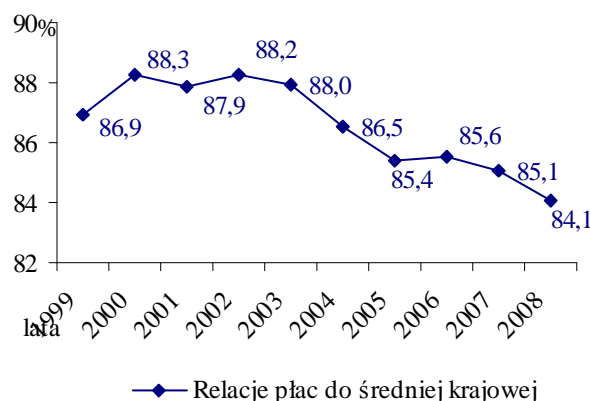
(kraj 77,6%). Relacja przeciętnego wynagrodzenia brutto (poza jednostkami prowadzącymi działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa) w województwie w stosunku do średniej krajowej w latach 1999-2008 była zróżnicowana (spadała i rosła). W 2008 r. spadła z 88,2% w 2002 r. (najwyższy udział w stosunku do średniej krajowej od 1999 r.) do poziomu 84,1%.

Wykres nr 56
Przeciętne wynagrodzenie brutto w GN
w latach 1999 - 2008

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 57
Relacja przeciętnego wynagrodzenia
do średniej krajowej

W przekroju terytorialnym województwa poziom i wzrost przeciętnej płacy był zróżnicowany. Najwyższe płace otrzymywali pracujący w Olsztynie (3133 zł) i w Elblągu (2671 zł) oraz powiatach: olsztyńskim (2645 zł) i piskim (2594 zł), najniższe w powiatach: nowomiejskim (2208 zł) i gołdapskim (2209 zł). Wyższy przyrost od przeciętnego wynagrodzenia brutto w województwie (bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób) w 2008 r. w odniesieniu do 2007r. odnotowano w 16 powiatach ziemskich województwa: najwyższy w powiecie gołdapskim o 18,1%, olsztyńskim o 14,5% i nowomiejskim o 12,5%, najniższy: w m. Olsztyn 6,9%, w powiecie iławskim 7,4% i nidzickim 7,8%.

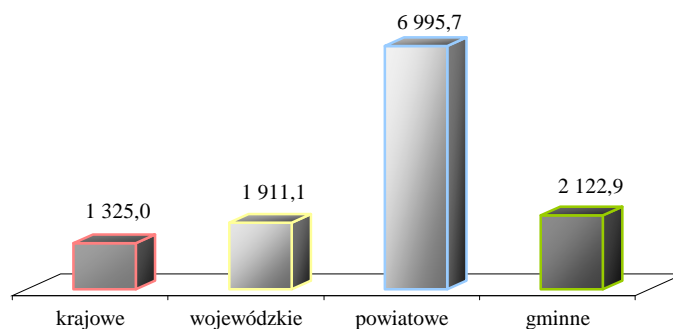
Koszty pracy w przeliczeniu na 1 zatrudnionego w całej gospodarce w 2008 r. wynosiły 3390 zł (przeciętna w kraju 3986,5 zł) – 13. lokata. Najwyższe koszty ponoszone były w województwie mazowieckim (5180,63 zł) i śląskim (4059,25 zł), najniższe w podkarpackim (3198,05 zł) i łódzkim (3344,06 zł).

5. Infrastruktura transportowa

Sieć dróg publicznych o nawierzchni twardej w województwie wyniosła w 2008 r. 12354,7 km, co stanowiło 4,7% całości dróg o twardej nawierzchni w kraju (12. lokata). Gęstość dróg w przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogólnej była najniższa w kraju – 51,0 km – analogiczna jak w roku ubiegłym (kraj 83,5 km), w 1999 r. wynosiła ona 50,3 km. Zachodzące na przestrzeni lat zmiany w długości dróg o nawierzchni twardej wynikają ze zmian klasyfikacji dróg. Drogi o nawierzchni twardej ulepszonej stanowiły 93,3% długości dróg o nawierzchni twardej (kraj 90,3%). Większość dróg w województwie to drogi powiatowe – 56,6%.

Wykres nr 58

Drogi publiczne o twardej nawierzchni w województwie w 2008 r. (km)

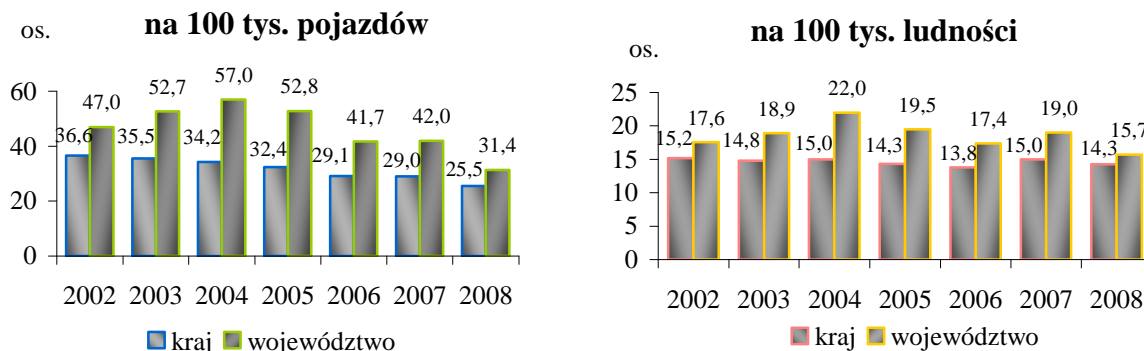
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Udział podregionów: elbląskiego i olsztyńskiego w sieci dróg o twardej nawierzchni był w 2008 r. porównywalny i wyniósł odpowiednio 39,0% i 39,5%. Drogi podregionu ełckiego stanowiły 21,3% ogólnej sieci dróg o twardej nawierzchni województwa. W każdym z podregionów przeważały drogi powiatowe.

Drogi województwa są w większości wąskie i kręte, z drzewami w skrajni, bez utwardzonych poboczy, ze zdewastowaną nawierzchnią. Zły stan dróg jest jednym z powodów bardzo złej sytuacji pod względem bezpieczeństwa ruchu drogowego. W 2241 wypadkach drogowych zanotowanych w 2008 r. zginęły 224 osoby, a 2948 zostało rannych. Przy niższym niż w roku ubiegłym wzroście liczby wypadków wynoszącym 14,2%, spadła liczba ofiar śmiertelnych o 17,3% (wobec wzrostu w roku ubiegłym o 9,3%). Województwo utraciło niechlubną pierwszą lokatę w kraju pod względem liczby ofiar śmiertelnych w przeliczeniu na 100 tys. pojazdów (2. miejsce), i spadło na 7. lokatę (z drugiej) pod względem ofiar śmiertelnych przypadających na 100 tys. ludności.

Wykres nr 59

Ofiary śmiertelne w wypadkach drogowych w kraju i województwie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

W województwie w 2008 r. nastąpił wzrost liczby samochodów osobowych o 11,4%, autobusów o 4,8%, samochodów ciężarowych o 7,8%, motocykli o 8,8%. Zarejestrowanych było 528,3 tys. samochodów osobowych, tj. 370 samochodów na 1000 ludności (kraj 422), co uplasowało województwo na 15. miejscu. W przeliczeniu na 1000 ludności zarejestrowanych było 60 samochodów ciężarowych (14. lokata, kraj 71) i 29 motocykli (4. lokata, kraj 24).

Tabela nr 4

Przewozy w transporcie samochodowym zarobkowym w województwie

	2000	2007	2008
Komunikacja krajowa			
Przewozy ładunków (tys. t)	1625,3	1433,2	2031,3
Przewozy pasażerów (tys. osób)	30263,1	23878,0	21322,3
Komunikacja międzynarodowa			
Przewozy ładunków (tys. t)	232,2	250,3	1323,5
Przewozy pasażerów (tys. osób)	70,0	104,5	91,0

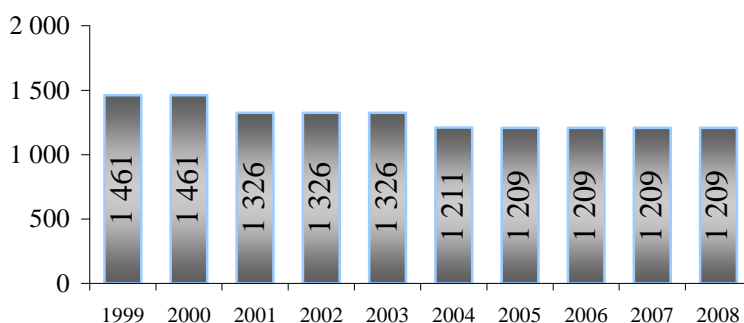
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RSW W-M 2009, GUS

W porównaniu z rokiem ubiegłym nastąpił spadek liczby pasażerów przewożonych zarówno w komunikacji krajowej (o10,7%) jak i międzynarodowej (o12,9%). Wzrosła natomiast wielkość przewozów ładunków w obydwu rodzajach komunikacji – o 41,7% w komunikacji krajowej i ponad czterokrotnie w komunikacji międzynarodowej.

Długość czynnych linii kolejowych wynosząca niezmiennie od 2005 r. 1209 km uplasowała województwo na 8. pozycji w kraju. Gęstość linii kolejowych eksploatowanych na 100 km² od 2004 r. wynosi 5 km, zaś w przeliczeniu na 10 tysięcy ludności 8,5 km.

Wykres nr 60

Długość linii kolejowych normalnotorowych w województwie (km)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2008 r. granicę państwa przez przejścia zlokalizowane na terenie województwa warmińsko-mazurskiego przekroczyło 24,4 tys. autobusów, niemal po tyle samo, tj. 12,2 tys. z i do kraju, 841,3 tys. samochodów osobowych i motocykli, w tym 425,8 tys. z Polski i 415,5 do Polski, 135,8 tys. samochodów ciężarowych i ciągników, w tym 73,4 tys. z Polski i 62,4 tys. do kraju. Pojazdy obywateli polskich stanowiły 58,9% ogółu pojazdów przekraczających granice, zaś cudzoziemców 41,4%.

Dostępność komunikacyjna jest wciąż główną barierą rozwojową województwa. Jest ona również największym czynnikiem zagrożenia wizerunku regionu w ocenie aspektów związanych z przyjazdami do regionu. Jakość dróg i połączeń kolejowych budzi niezadowolenie zarówno mieszkańców regionu, jak i turystów.

6. Ochrona środowiska

W zakresie ochrony środowiska działania są skierowane szczególnie na ochronę wód i powietrza, ochronę ziemi i gleb.

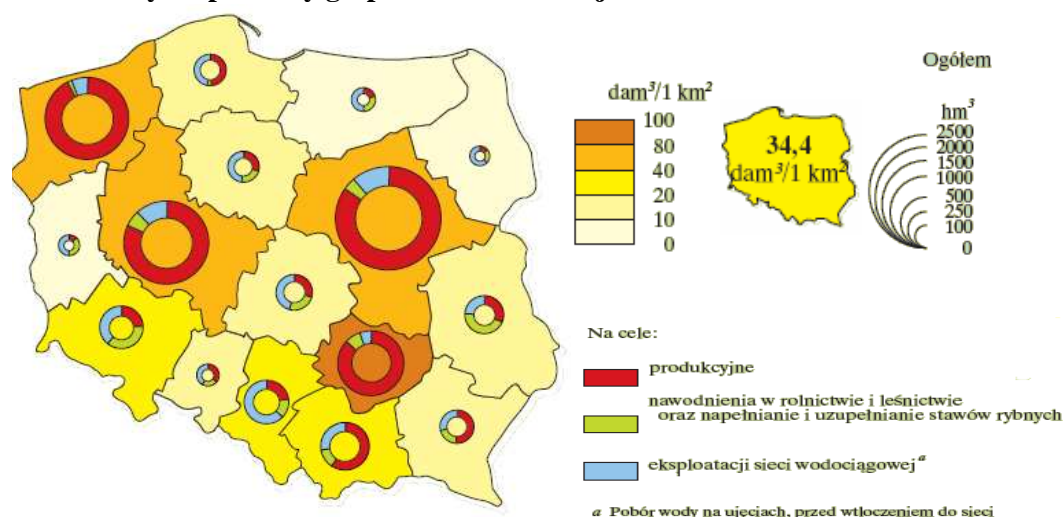
Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2008 r. wyniósł 143,6 hektolitrów sześciennych, co stanowiło 1,3% łącznego zużycia wody w kraju (16. lokata).

Tabela nr 5
Pobór wody w 2008 r.

Jednostka organizacyjna	Pobór wody ogółem w hektometrach sześciennych	udział %	w tym na potrzeby w % ogółem	
			przemysłu	eksploatacji sieci wodociągowej
POLSKA	10751,9	100,0	68,8	19,6
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	143,6	1,3	20,4	49,8
Podregion elbląski	60,9	42,4	30,4	44,0
Podregion olsztyński	62,0	43,2	13,6	51,2
Podregion etcki	20,7	14,4	11,3	62,8

Źródło: Ochrona środowiska 2009, Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa 2009

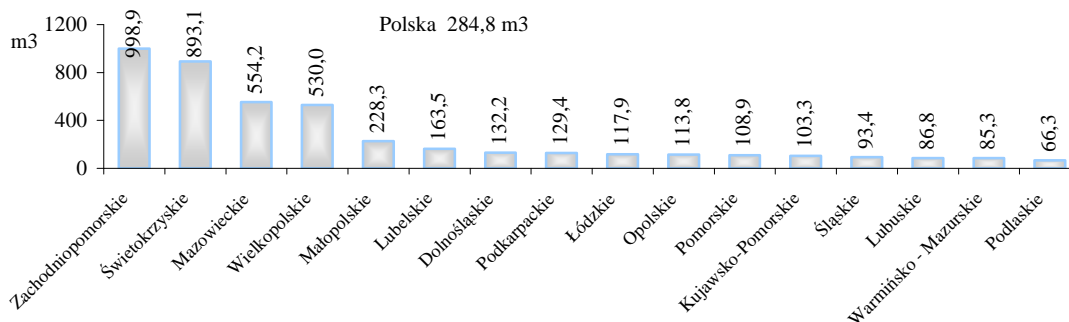
Rycina nr 19
Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności

Źródło: Ochrona środowiska 2009, Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa 2009

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2008 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosło 85,3 m³ (w kraju 284,9 m³) – 15. lokata.

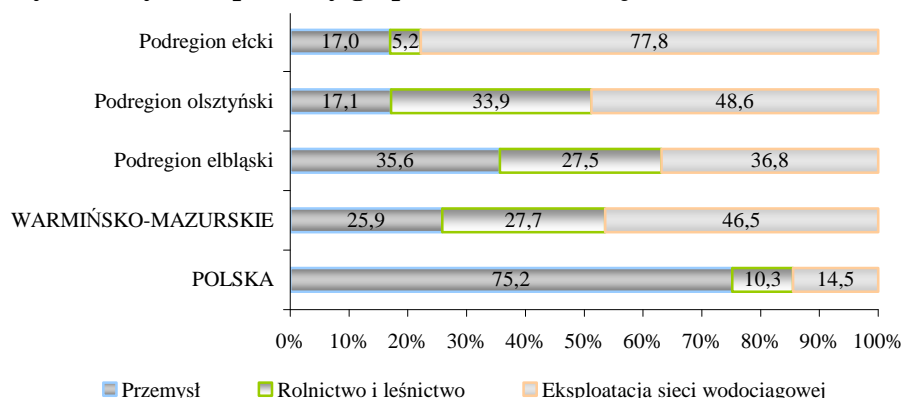
Wykres nr 61
Zużycie wody ogółem w hektometrach sześciennych na 1 mieszkańca w 2008 r.

Źródło: Ochrona środowiska 2009. Informacje i opracowania statystyczne. Warszawa 2009

Wykres nr 62

Struktura zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2008 r.

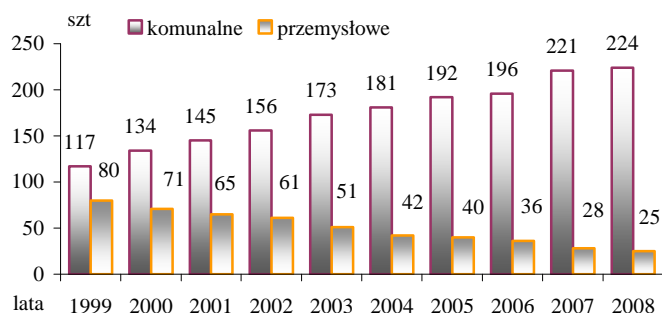
Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji US w Olsztynie

W województwie zmniejsza się ilość ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzanych do wód lub do ziemi. W 2008 r. 50,1 hm³ (w 2007 r. 66,2 hm³) ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzanych było do wód lub do ziemi, z tego było oczyszczonych 47,9 hm³ – tj. 95,6%. Siecią kanalizacyjną odprowadzanych było 79,8% ścieków. W podregionie elbląskim wytworzono 35,5% ścieków - oczyszczonych 96,1%, olsztyńskim 47,1% - oczyszczonych 96,2%, ełckim 17,4% - oczyszczonych 93,1%. W układzie powiatów najwięcej ścieków wytworzono w m. Olsztyn 10,2 hm³, tj. 20,4% ogółem wytworzonych ścieków w województwie - w 97,1% oczyszczane.

Systematycznie poprawiają się wskaźniki dotyczące korzystania z oczyszczalni ścieków. Średnio w 2008 r. w województwie korzystało z oczyszczalni ścieków 72,2 % ludności - kraj 63,1%, (w 2007 r. 71,7%, kraj – 62,2%, wobec 61,7% w 1999 r. - kraj 51,1%). W miastach wskaźnik ten kształtował się na poziomie 98,4 % (kraj 86,9%); na wsi 33,3% (kraj 25,7%). Najniższy odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków utrzymuje się w powiecie nowomiejskim (37,5%) i elbląskim (42,8%).

Wykres nr 63

Oczyszczalnie ścieków komunalnych i przemysłowych w województwie

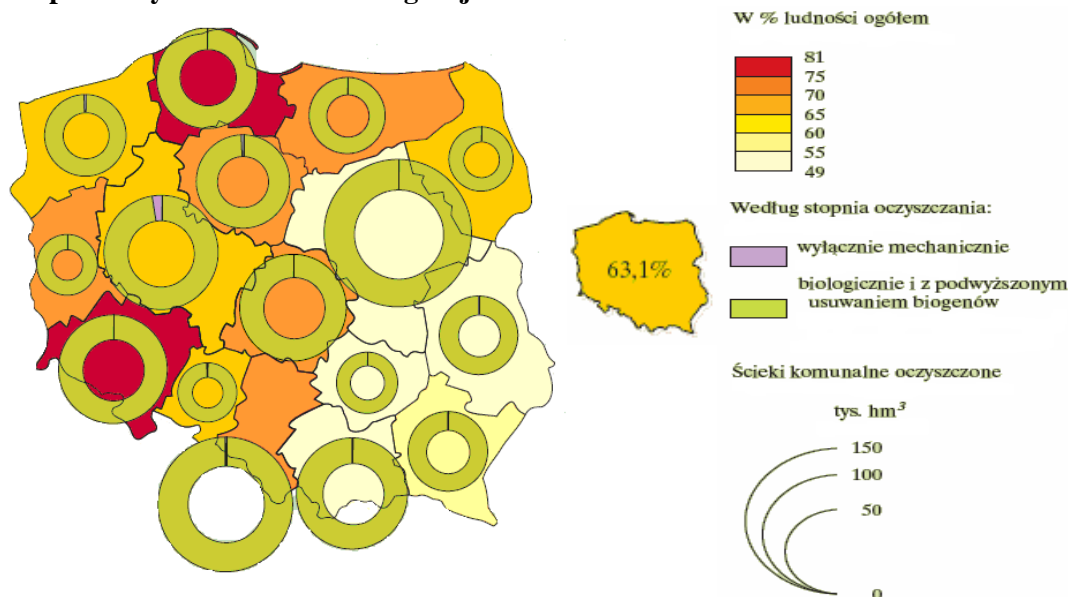

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji US w Olsztynie

Notuje się systematyczny spadek ilości oczyszczalni przemysłowych. Na 25 oczyszczalni ścieków przemysłowych działających w województwie w 2008 r. było tylko 9 oczyszczalni mechanicznych, 10 biologicznych, 1 chemiczna i z podwyższonym usuwaniem biogenów – 5.

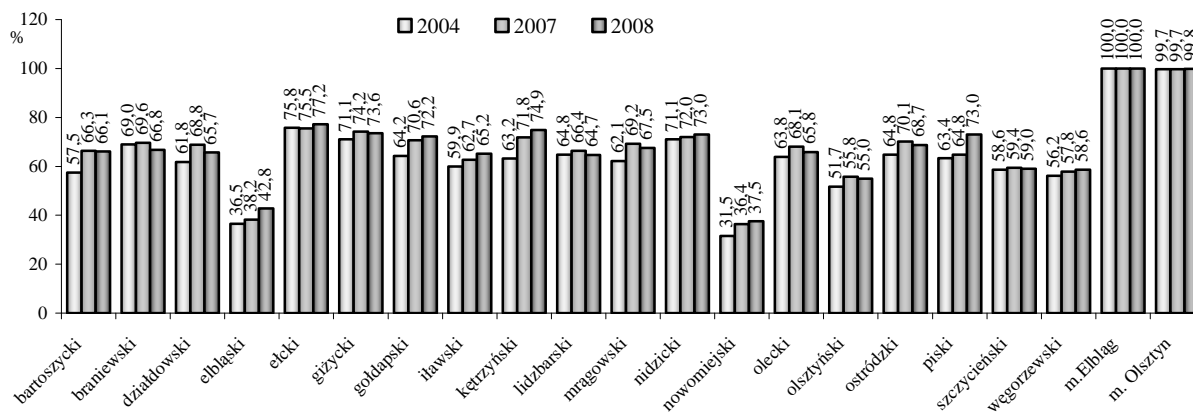
Z działających 224 oczyszczalni komunalnych pracujących na sieci kanalizacyjnej 68,3% stanowiły oczyszczalnie biologiczne (w 2007 r. 70,6%), a z podwyższonym usuwaniem biogenów – 30,3% (2007 r. - 28,1%).

Rycina nr 20
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków.
Stopień oczyszczania ścieków wg województw w 2008 r.

Źródło: Ochrona środowiska 2009 Informacje i opracowania statystyczne, Warszawa 2009

Wykres nr 64
Udział % ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w powiatach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

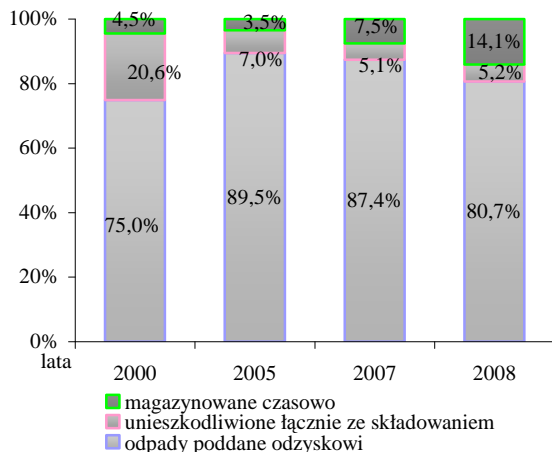
Najwyższy wzrost odsetka ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w 2008 r. wobec roku poprzedniego odnotowano w powiecie piskim (o 8,2 punktu) i elbląskim (o 4,6 punktu). W 2008 r. w województwie działały 43 zakłady szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza (w 2000 r. – 49 zakładów). W 2008 r. zanieczyszczenia pyłowe były na poziomie 2007 r. i wynosiły 1,4 tys. ton wobec 2,5 tys. ton w 2000 r. (w tym ze spalania paliw 1,3 tys. ton, wobec 2,3 tys. ton w 2000 r.), gazowe 9,5 tys. ton (wobec 15,3 tys. ton w 2000 r.). Tylko w powiatach gołdapskim i nowomiejskim nie zanotowano emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych.

Poważnym zagrożeniem dla środowiska są również odpady wytwarzane przez przedsiębiorstwa przemysłowe. Ich uciążliwość przejawia się przede wszystkim zanieczyszczeniem wody i gleby, skażeniem powietrza, niszczeniem walorów krajobrazowych, wyłączaniem z użytkowania terenów rolniczych i leśnych zajmowanych pod ich składowanie. Liczba zakładów wytwarzających odpady (z wyłączeniem odpadów komunalnych) wzrosła z 49 w 2000 r., do 81 zakładów w 2007 r. i zmniejszyła się w 2008 r. do 72.

Odpady (z wyłączeniem odpadów komunalnych) wytworzone w ciągu 2008 r. wyniosły 838,3 tys. ton tj. o 56,5 tys. ton (o 6,3%) mniej niż w 2007 r.

Wykres nr 65

Odpady (z wyłączeniem komunalnych) wytworzone i nagromadzone w województwie

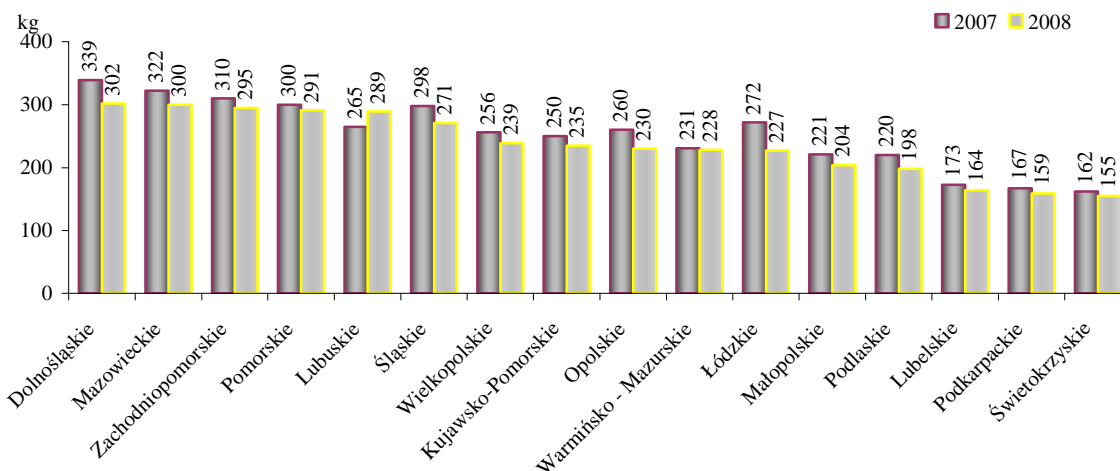
Odpady wytworzone w zakładach poddane odzyskowi w 2008 r. stanowiły 80,7% (2007 r.- 87,4%, 2000 r. – 75%), 14,1% magazynowano czasowo (2007 r. 7,5%) i 5,2% unieszkodliwiono (2007 r. 5,1%). Wielkość odpadów dotychczas składowanych (nagromadzonych) na składowiskach własnych zakładów wyniosła na koniec 2008 r. 1240,4 tys. ton (w 2007 r. 1417 tys. ton).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji US w Olsztynie

W 2008 r. niezrekultywowana powierzchnia składowania odpadów wyniosła 9,2 ha (2007 r. 8,7 ha).

Wykres nr 66

Odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca

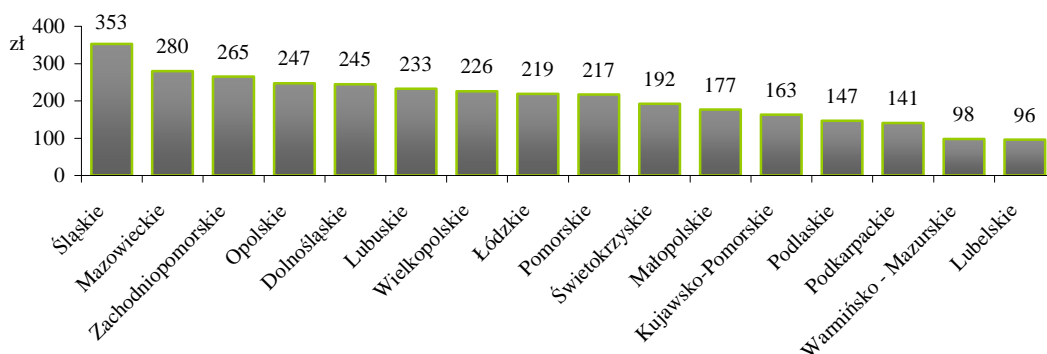

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ochrona środowiska 2008 i 2009, GUS Warszawa 2008, 2009

Na ochronę środowiska w latach 1999-2008 w województwie wydatkowano łącznie 1281,7 mln zł. W 2008 r. nakłady ogółem wyniosły 139,4 mln zł (2007 r. 142,4 mln zł spadek o 2,1% w porównaniu do 2007 r. i o 1,0% w stosunku do 1999 r.). Poziom nakładów na inwestycje chroniące środowisko w województwie stanowił 2,4% nakładów inwestycyjnych na gospodarkę narodową (kraj–3,9%) – 16. lokata. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska stanowiły tylko 1,6% poniesionych nakładów ogółem w kraju na ochronę środowiska (16 lokata). W 2008 r. podobnie jak w 2007 r. najczęściej zainwestowano w województwie śląskim 1640,0 mln zł – 6,0% nakładów ogółem na gospodarkę narodową i 19,2% nakładów ogółem na ochronę środowiska w kraju oraz analogicznie w województwie mazowieckim 1456,0 mln zł – 3,1%, 17,1%.

Wykres nr 67

Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska na 1 mieszkańca w zł wg województw w 2008 r.

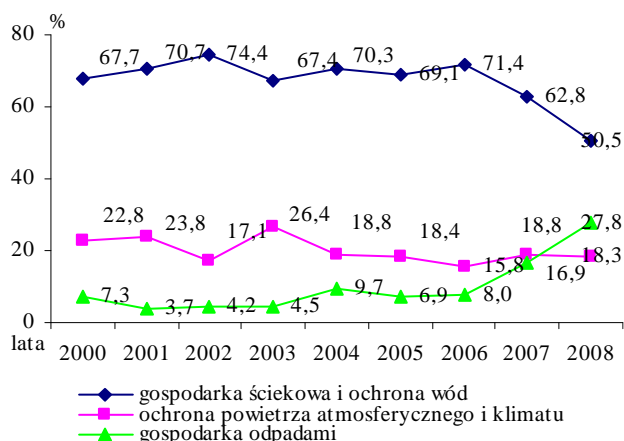

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ochrona środowiska 2009. GUS Warszawa 2009, s.420

W województwie na gospodarkę ściekową i ochronę wód wydano 70,4 mln zł (mniej o 19 mln zł niż w 2007 r.), ochronę powietrza i klimatu 25,5 mln zł (spadek o 1,3 mln zł.) i gospodarkę odpadami, ochronę i przywrócenie wartości użytkowej gleb i wód podziemnych i powierzchniowych 38,7 mln zł (wzrost o 14,7 mln zł).

Wykres nr 68

Struktura wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska wg kierunków inwestowania w województwie

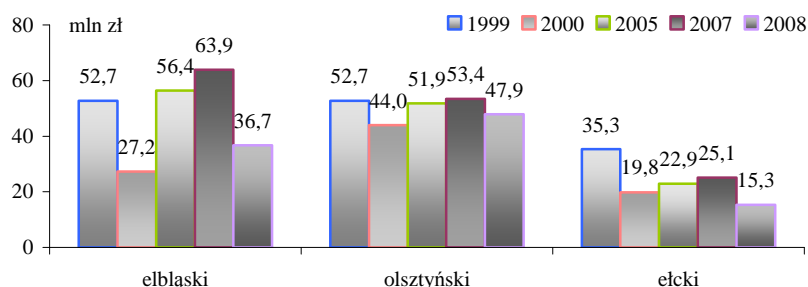
W strukturze inwestowania na ochronę środowiska wg głównych kierunków wydatkowania w 2008 r. odnotowano wzrost udziału nakładów w odniesieniu do 2007 r. na gospodarkę odpadami o 10,9 punktu do 27,8%, ochronę powietrza atmosferycznego mniej o 0,5 punktu do 18,3%, a spadek o 8,6 punktu na gospodarkę ściekową i ochronę wód do 50,5%.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji US w Olsztynie

Z nakładów ogółem w województwie na środki trwałe służące ochronie środowiska w 2008 r. najczęściej przeznaczono w podregionie olsztyńskim 47,9% (w 2007 r. 36,7%, w 2006 r. 47,4%) elbląskim 36,7% (w 2007 r. 44,9%, w 2006 r. 28,5%), w ełckim 15,3% (w 2007 r. 17,6 %, w 2006 r. 24,1%).

Wykres nr 69

Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska w podregionach

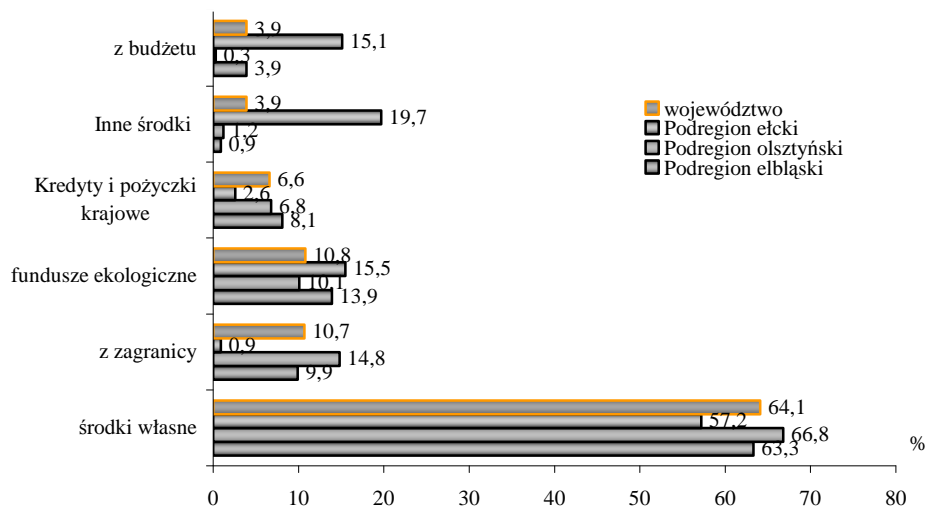

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji US Olsztyn

Z przeznaczonych 139,4 mln zł na inwestycje ochrony środowiska w województwie 64,1% pochodziło ze środków własnych (w 2007 r. 47,3%), 10,7% z zagranicy (w 2007 r. 21,1%), 10,8% z funduszy ekologicznych (w 2007 r. 19,9%), 6,6% z kredytów i pożyczek bankowych (w 2007 r. 8,4%). Wydatki inwestycyjne z budżetu województwa wynosiły 892,7 tys. zł, powiatu 2,9 tys. zł, gminy 3400,0 tys. zł, centralnego 1139,8 tys. zł.

Wykres nr 70

Wydatki inwestycyjne na ochronę środowiska w podregionach wg źródeł finansowania

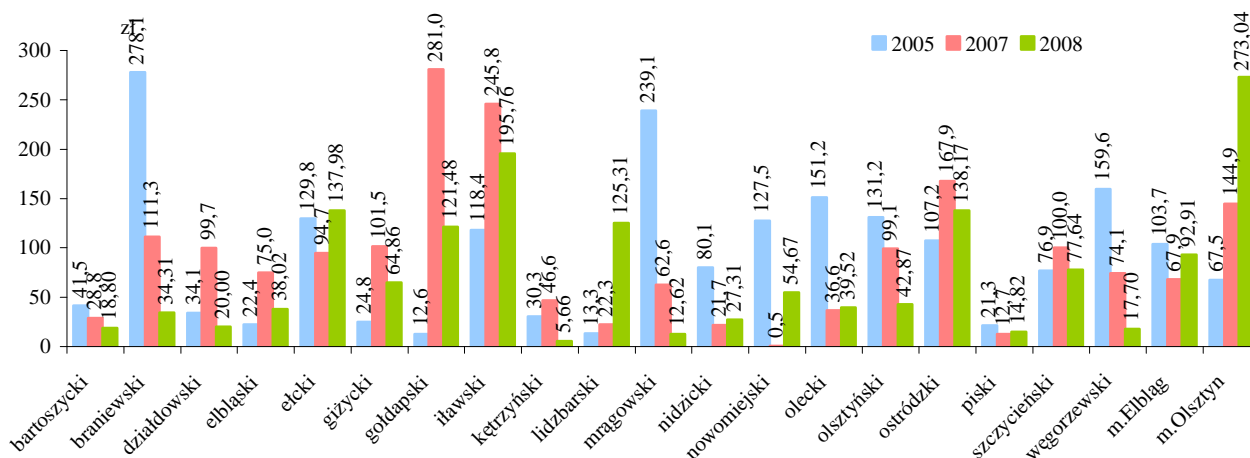
Źródło: Opracowanie własne na podstawie RSW WM 2009, US Olsztyn 2009

W 2008 r. układzie powiatów najwięcej nakładów wydano w m. Olsztyn (48,1 mln zł – 34,5% ogółu nakładów na ochronę środowiska w województwie) oraz w powiecie ostródzkim (14,5 mln zł – 10,46%), najmniej w powiecie kętrzyńskim (369,9 tys. zł) i węgorzewskim (414,1 tys. zł). Poziom inwestycji na ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca był zróżnicowany.

W województwie w 2008r. wskaźnik kształtował się na poziomie 98 zł, w 2007 r. -100 zł, w 2005 r. - 92 zł, odpowiednio w kraju 224 zł, 197 zł, 157 zł. W podregionie elbląskim zainwestowano 96,6 zł na 1 mieszkańca, olsztyńskim 109,0 zł, a elckim 75,2 zł. W latach 1999-2008 wskaźnik ten w województwie kształtował się na poziomie 898,1 zł, w podregionie elbląskim 870,1 zł, olsztyńskim 898,1 zł, elckim 921,0 zł.

Wykres nr 71

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w zł na 1 mieszkańca wg powiatów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

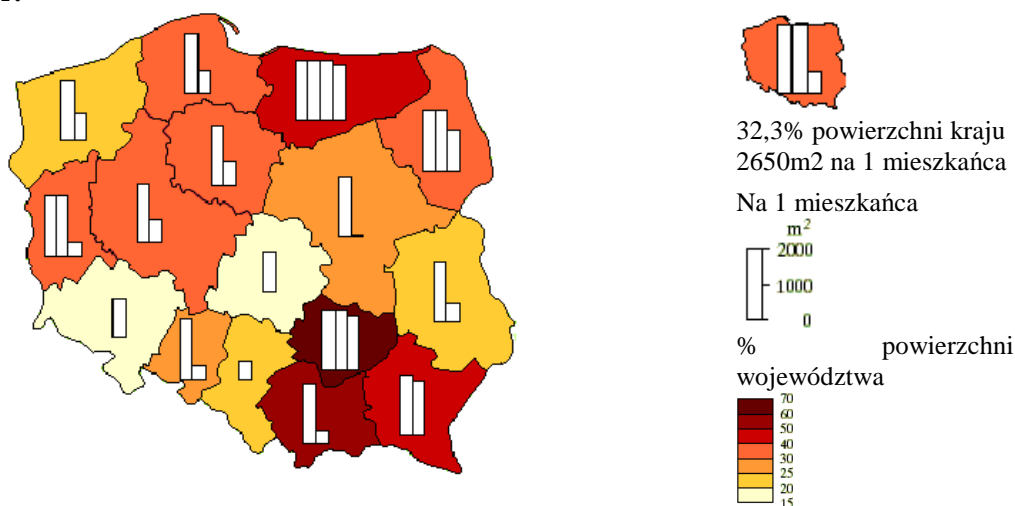
Efekty rzeczowe uzyskane w wyniku przekazania do użytku inwestycji w 2008 r. z zakresu gospodarki ściekowej i ochrony wód to: 87,8 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki i 15,5 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej wody odpadowe, 7 komunalnych oczyszczalni ścieków o łącznej przepustowości oczyszczalni 5565 m³/d, 7 podczyszczalni ścieków przemysłowych o przepustowości 16 m³/d. Gospodarka wodna wzbogaciła się m.in. o 385,5 km sieci wodociągowej, a uzdatnianie wody zwiększyło się o 5250 m³/d, wydajność ujęć wodnych (bez ujęć w energetyce zawodowej) wyniosła 7166 m³/d.

Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w 2008 r. wyniosła 1119,4 tys. ha (46,3% ogólnej powierzchni województwa i 11,1% Polski.) – 3. lokata w kraju.

Na 1 mieszkańca przypadało w województwie 7846 m² – 1. lokata w kraju. Największą część powierzchni obszarów prawnie chronionych zajmowały obszary chronionego krajobrazu – 925,4 tys. ha oraz parki krajobrazowe (bez otuliny) – 139,4 tys. ha, natomiast rezerваты przyrody charakteryzujące się różnorodnością biologiczną zajmowały 30,0 tys. ha, zespoły przyrodniczo krajobrazowe 20,9 tys. ha, użytki ekologiczne 3,7 tys. ha. Pozostałe osobliwości przyrodnicze były chronione także w innych formach, np. jako pomniki przyrody, których na terenie województwa w 2008 r. było zarejestrowanych 2591.

Rycina nr 21

Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych wg województw w 2008 r.

Źródło: *Ochrona środowiska 2009. Informacje i opracowania statystyczne GUS, Warszawa 2009*

Na terenie województwa obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) w 2008 r. wynosiły 574,1 tys. ha, (16 miejsc) z tego: Puszcza Piska 169,6 tys. ha; Ostoja Warmińska 142,0 tys. ha; Puszcza Napiwodzko-Ramudzka 116,6 tys. ha, Lasy Iławskie 22,6 tys. ha; Ostoja Polygon Orzysz 21,2 tys. ha, Dolina Pasłęki 20,6 tys. ha, Zalew Wiślany 19,4 tys. ha, Puszcza Borecka 19,0 tys. ha, Lasy Skaliskie 12,6 tys. ha, Jezioro Dobskie 7,0 tys. ha, Dolina Wkry i Mławki 6,9 tys. ha, Jezioro Drużno 6,0 tys. ha, Bagna Nietlickie 4,1 tys. ha, Dolina Omulwi i Płodownicy, Jezioro Oświn i okolice 2,5 tys. ha.

Na ogół korzystnie przedstawia się sytuacja w zakresie ochrony środowiska w województwie na tle innych regionów kraju. Znaczne zróżnicowania występują w układzie powiatów. Osiągnięcie w odstających powiatach (elbląski, nowowiejski) przeciętnych wskaźników dla województwa, szczególnie w zakresie ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków gospodarowania odpadami wymaga nadal poniesienia wiele nakładów finansowych. Najniższe wskaźniki dotyczą wsi w powiatach podregionu elbląskiego (z wyjątkiem powiatu działdowskiego i ostródzkiego).

7. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Dochody jednostek samorządu terytorialnego w znacznym stopniu uzależnione są od koniunktury gospodarczej, która w 2008 r. była mniej korzystna niż w latach ożywienia gospodarczego 2006-2007.

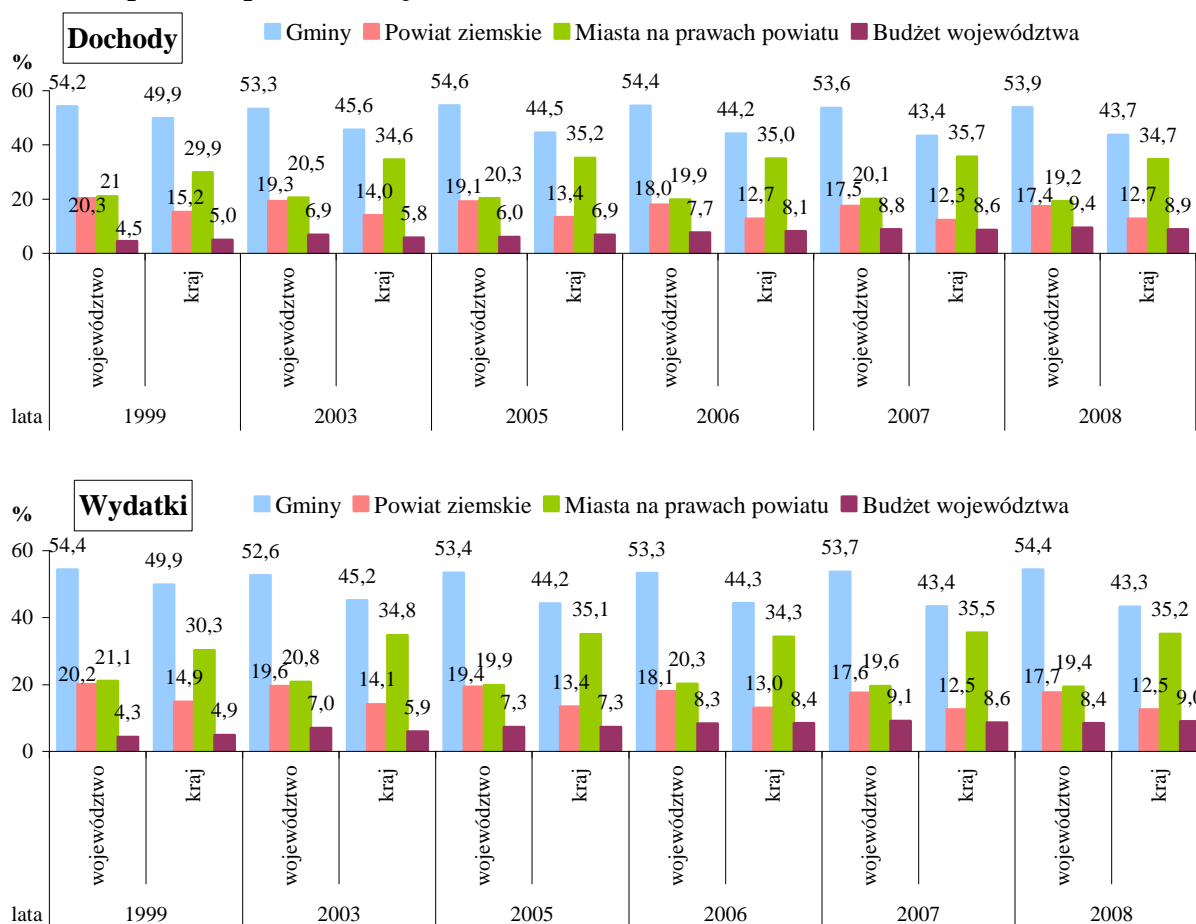
W 2008 r. jednostki samorządu terytorialnego województwa wszystkich trzech szczebli zrealizowały dochody na poziomie 5382,6 mln zł, a wydatki w wysokości 5321,3 mln zł. Warmińsko-mazurskie znalazło się w grupie 5 województw, gdzie odnotowano dodatni wynik finansowy w wysokości 61,3 mln zł, na planowaną wielkość deficytu minus 319,5 mln zł. Dodatni wynik dotyczył wszystkich szczebli JST w województwie z wyjątkiem powiatów.

Relacja zobowiązań JST wliczanych do długu publicznego do ich dochodów budżetowych w skali województwa uległa zmniejszeniu do 18,9% (kraj 20,2%) tj. o 1,7 punktu w odniesieniu do roku poprzedniego.

W 2008 r. zasadnicza część zadań samorządowych realizowana była nadal przez gminy, utrzymujące swój wysoki stabilny udział w ogólnej kwocie dochodów na poziomie 53,9% (kraj 43,7%). Porównanie partycypacji w dochodach ogółem pozostałych typów jednostek samorządowych analogicznie jak w kraju wskazuje na dalszy wydatny wzrost udziału zadań realizowanych przez samorząd województwa, tj. z 4,5% w 1999 r. (kraj 5,0%) do 9,4% w 2008 r. (kraj 8,9%).

Wykres nr 72

Dochody i wydatki budżetów JST Warmii i Mazur w podziale na gminy, powiaty ziemskie, miasta na prawach powiatu i województwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

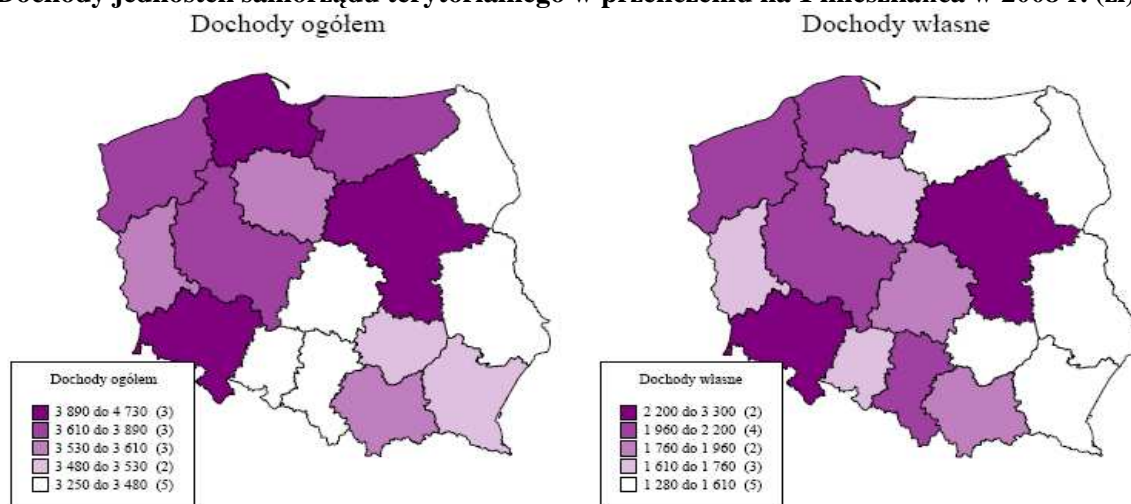
Przy stabilizacji zasad kształtowania się dochodów JST od 2004 r. ich poziom wykazywał znaczną dynamikę, co wynikało w decydującym stopniu z poprawiającej się koniunktury gospodarczej. W 2008 r. analogicznie jak w kraju zaobserwowano jednak stopniowe osłabienie dynamiki wpływów do budżetów JST. Nominalne dochody budżetowe JST województwa wzrosły w porównaniu do roku poprzedniego o 9,0% (kraj o 8,5%), podczas gdy w 2007 r. był to wzrost o 12,0% (kraj o 12,3%), a wydatki o 9,6% (kraj o 12,4%). Udział dochodów własnych (łącznie ze środkami pozabudżetowymi na dofinansowanie zadań własnych) w dochodach JST ogółem, analogicznie jak w pozostałych województwach Polski Wschodniej, nadal utrzymywał się na poziomie znacznie niższym niż średni wskaźnik w kraju, wyniósł 42,6% (kraj 55,0%) – 13. lokata. Wyższy udział niż średni poziom krajowy występował nadal tylko w 4 województwach - mazowieckim, dolnośląskim, śląskim i pomorskim.

Zdecydowanie wyższą część dochodów niż średnia w kraju uzyskiwały JST warmińsko-mazurskiego z subwencji ogólnej, która stanowiła 34,8% dochodów ogółem (kraj 28,4%) – 5. lokata i dotacji celowych - 22,6% (kraj 16,7%) - 1. lokata.

Dochody budżetowe osiągane przez JST województwa w przeliczeniu na 1 mieszkańca wykazały znaczny ich wzrost, tj. z 1617 zł w 1999 r. (kraj 1679 zł) do 3774 zł w 2008 r. (kraj 3740 zł), tj. zwiększenie ponad dwukrotne. Pozwoliło to województwu na korzystną zmianę miejsca w rankingu krajowym, tj. 5. lokatę w 2008 r. i przede wszystkim trwałе przesunięcie województwa z grupy uzyskujących w 1999 r. dochody niższe od średniej krajowej do grupy województw przekraczających ten poziom. Relacja kwot dochodów ogółem przypadających na 1 mieszkańca w porównaniu do średniego poziomu w kraju uległa poprawie z 96% w 1999 r. do 104% w 2003 r., w latach 2004-2008 kształtowała się na poziomie zbliżonym do średniej krajowej. Mniej korzystna sytuacja utrzymała się w dochodach własnych per capita, gdzie relacja poziomu dochodów do średniej krajowej wyniosła 78%, co zapewniło nadal 12. lokatę w kraju. Nieco zmalała, ale nadal utrzymała się zdecydowana przewaga województw zamożnych, tj. mazowieckiego – relacja 160%, dolnośląskiego – 117 %, pomorskiego - 107% oraz śląskiego 106%.

Rycina nr 22

Dochody jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2008 r. (zł)

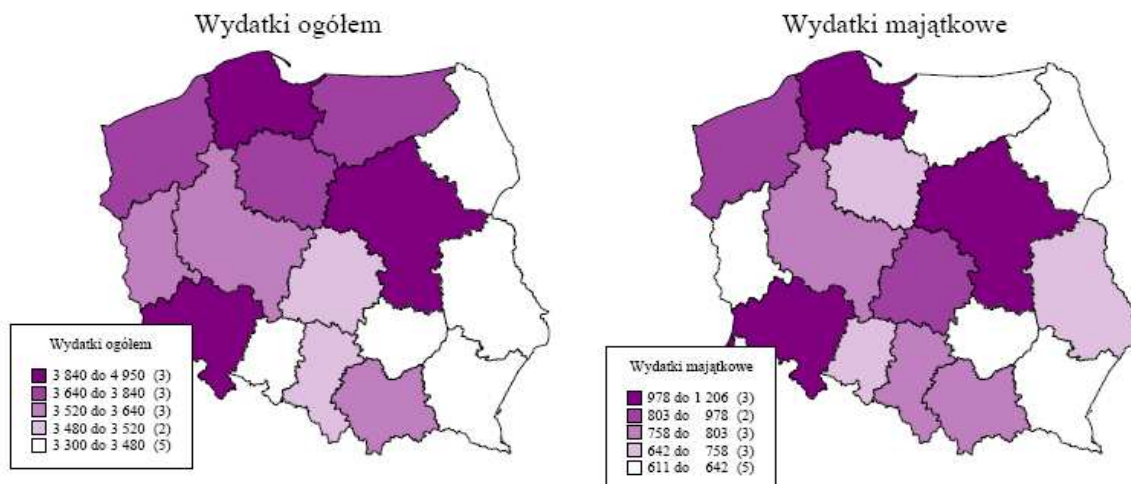
Źródło: Sprawozdanie z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2008 roku. <http://www.rio.gov.pl>

W 2008 r. kwota dotacji celowych przypadających na 1 mieszkańca w warmińsko-mazurskim nadal była najwyższa w kraju – 854 zł (kraj 624 zł). Ich poziom był wyższy niż średnia krajowa o 37% - 1. lokata, a subwencji z budżetu państwa o 24% - 1312 zł - 2. lokata, za województwem podkarpackim.

Poniesione wydatki budżetowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa wyniosły 3731 zł (kraj 3809 zł), co uplasowało województwo na 5. lokacie w kraju. Mapa obrazująca poziom wydatków budżetowych na 1 mieszkańca w przekroju województw nadal w dużym stopniu pokrywała się z mapą zróżnicowania dochodów.

Rycina nr 23

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2008 r. (zł)

Źródło: Sprawozdanie z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2008 roku. www.rio.gov.pl

Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem kształtował się na poziomie znacznie niższym niż w kraju, wahał się w granicach od 12,6% w 2000 r. do 18,2% w 2006 r. W 2008 r. wskaźnik ten wyniósł 17,1% (kraj 22%), co stanowiło wraz z lubuskim najniższy wskaźnik w kraju. W przeliczeniu na 1 mieszkańca poniesione wydatki majątkowe wyniosły 637 zł (kraj 838 zł), co dało 14. lokatę w kraju wobec 595 zł i 12. lokaty w 2007 r.

Udział wydatków na programy i projekty realizowane ze środków z źródeł zagranicznych w wydatkach ogółem wyniósł 5,6% (kraj 4,9%), co uplasowało warmińsko-mazurskie na 3. miejscu w kraju. W poszczególnych typach JST udział wahał się od 1,4% w budżetach powiatów do 28,3% w budżecie województwa, 3,6% w gminach i 5,2% w miastach na prawach powiatu.

7.1. Budżety gmin

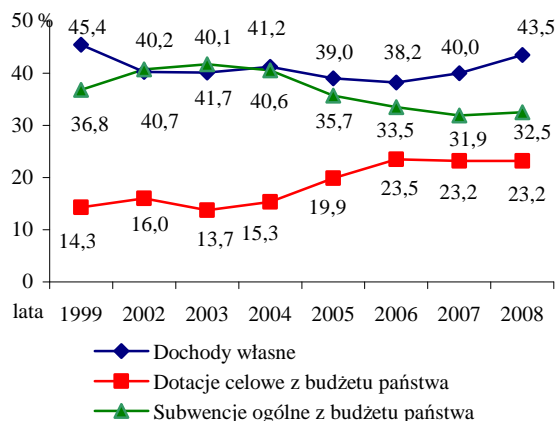
Dochody gmin w 2008 r. wykonane zostały w kwocie 2902,4 mln zł, co stanowiło 53,9% ogółu dochodów budżetów JST (kraj 43,7%). Zrealizowane dochody w stosunku do roku poprzedniego wzrosły na poziomie zbliżonym do kraju, tj. o 9,8% (kraj o 9,3%) a w porównaniu do 1999 r. ponad dwukrotnie, tj. o 126,8% (kraj o 92,6%). W porównaniu do roku poprzedniego, podobnie jak w latach ubiegłych, wzrost dochodów w poszczególnych typach gmin nadal był zbliżony - w gminach wiejskich nastąpił ich wzrost o 10,6% (kraj o 9,7%), miejsko-wiejskich o 9,4% (kraj o 9,9%), a o 9,1% w gminach miejskich (kraj o 7,7%). Natomiast w odniesieniu do 1999 r. w gminach wiejskich nastąpił ich wzrost o 129,1% (kraj o 129,4%), miejsko-wiejskich o 132,8% (kraj o 124,9%) i o 116,8% w gminach miejskich (kraj o 28,6%).

Planowane wydatki gminy zrealizowały w kwocie 2895,6 mln zł – 54,4% wydatków łącznych budżetów JST (kraj 43,3%). Wydatki wzrosły o 10,9% odnosząc się do 2007 r. (kraj o 12,2%) i o 120,9% w porównaniu do 1999 r. (kraj o 91,5%).

Gminy zamknęły drugi kolejny rok dodatnim wynikiem finansowym – 6,8 mln zł (ujemny wynik wystąpił tylko w gminach miejskich) wobec minus 42 mln zł w 2006 r. i minus 31,2 mln zł w 1999 r.

Wykres nr 73

Struktura według głównych źródeł dochodów budżetów gmin w województwie

Najwyższe wpływy nadal uzyskano z tytułu:

- dochodów własnych - 1261,7 mln zł - 43,5% ogółu dochodów gmin (kraj - 49,3%) - 10. lokata w kraju,
- subwencji ogólnej - 942,1 mln zł - 32,5% dochodów ogółem gmin (kraj - 32,0%) - 7. lokata, analogicznie jak w 2007 r.,
- dotacji celowych z budżetu państwa wyniósł 673,7 mln zł - 23,2% (kraj - 17,6%). Dotacje ogółem łącznie z funduszami celowymi stanowiły 24,1% (kraj - 18,8%) - nadal 1. lokata.

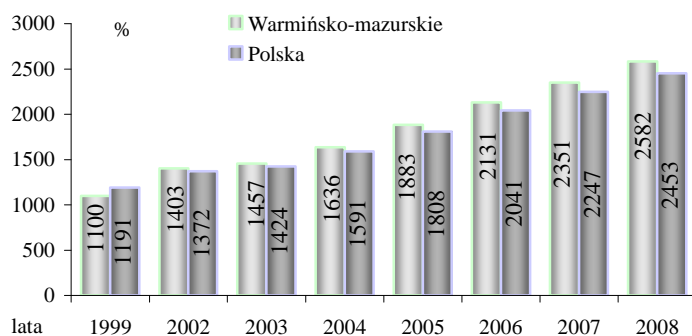
Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Dochody budżetów gmin per capita wyniosły 2582 zł (kraj 2453 zł). Wysunęło to gminy województwa na 3. miejsce w kraju (2007 r. - 6. lokata), a w dochodach własnych utrzymała się 10. lokata. Dochody własne na 1 mieszkańca były nadal niższe o 7% niż średnio w kraju. Natomiast dotacje celowe były wyższe o 35% (nadal najwyższy wskaźnik w kraju), a subwencje o 7%. Zarówno dotacje jak i subwencje nadal najwyższe były w gminach wiejskich, natomiast dochody własne w gminach miejskich.

Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca województwa w latach 1999-2008 wzrosły w tempie szybszym niż średnia w kraju, tj. o 134,7% (kraj o 105,9%).

Wykres nr 74

Dochody na 1 mieszkańca w gminach województwa i w kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Kolejny już siódmy rok gminy województwa utrzymują się w grupie regionów o wyższym niż średni w kraju poziomie dochodów budżetu na 1 mieszkańca. Relacja tych dochodów w województwie w porównaniu do średniego poziomu w kraju ulega stałej poprawie tj. z 92,3% w 1999 r. do 105,3% w 2008 r. wobec 104,6% w 2007 r.

Utrzymuje się zróżnicowanie w poziomie dochodów na 1 mieszkańca w poszczególnych typach gmin. Najwyższy ich poziom od początku funkcjonowania województwa dotyczył gmin wiejskich ze średnią w 2008 r. 2733 zł, tj. o 5,8% więcej niż średnia dla wszystkich typów gmin, podczas gdy w gminach miejsko-wiejskich były to dochody wyższe tylko o 0,5%, natomiast w miastach niższe o 7,6%. Dochody per capita podobnie jak dochody ogółem w latach 1999-2008 wzrastały najszybciej w gminach miejsko-wiejskich, najwolniej w miejskich. Zbliżone tendencje dotyczą wydatków budżetów gmin per capita.

Tabela nr 6

Dochody i wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w województwie w latach 1999-2008

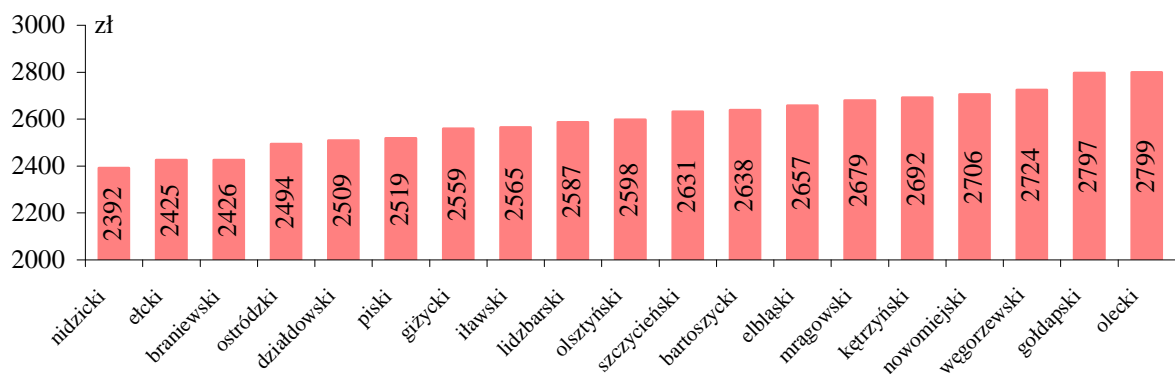
Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca w zł w województwie										
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Miejskie	1053	1125	1183	1326	1410	1582	1777	1975	2183	2384
Miejsko-wiejskie	1066	1144	1218	1401	1425	1604	1876	2151	2368	2595
Wiejskie	1174	1258	1350	1468	1527	1714	1978	2242	2475	2733
Ogółem gminy	1100	1178	1254	1403	1457	1636	1883	2131	2351	2582
Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w zł w województwie										
Miejskie	1059	1171	1217	1358	1414	1575	1797	1999	2135	2462
Miejsko-wiejskie	1120	1194	1280	1444	1455	1628	1856	2195	2353	2566
Wiejskie	1191	1307	1385	1488	1593	1770	1977	2282	2444	2680
Ogółem gminy	1127	1227	1298	1434	1492	1663	1881	2168	2321	2576

Źródło: Obliczenia własne na podstawie opracowań Budżety jednostek samorządu terytorialnego 1999-2002; 2003-2007, 2004-2008 Sprawozdanie z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2008 roku. www.rio.gov.pl

Dochody per capita w gminach poszczególnych powiatów kształtowały się w przedziale od 2392 zł w powiecie nidzickim do 2799 zł w gminach powiatu oleckiego. Relacja między wskaźnikiem najniższym a najwyższym uległa poprawie do 85,5% wobec 83,8% w 2007 r. i 78,7% w 2006 r., a w 1999 r. wskaźnik ten wyniósł 86,8%.

Wykres nr 75

Dochody budżetów gmin na jednego mieszkańca w poszczególnych powiatach w 2008 r.

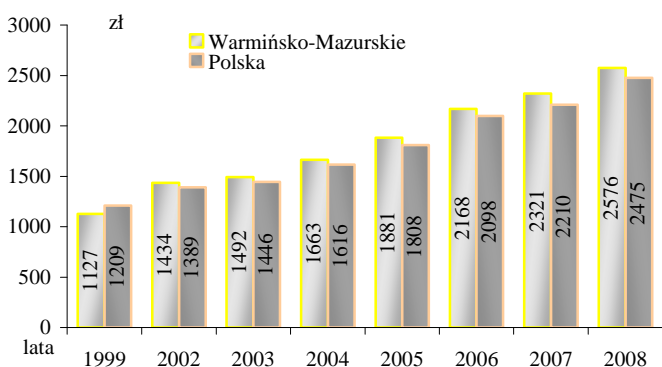

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Wydatki budżetowe gmin analogicznie jak dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtują się kolejny już siódmy rok na poziomie korzystniejszym niż średnia w kraju.

Wykres nr 76

Wydatki budżetowe gmin ogółem na 1 mieszkańca w województwie i w kraju

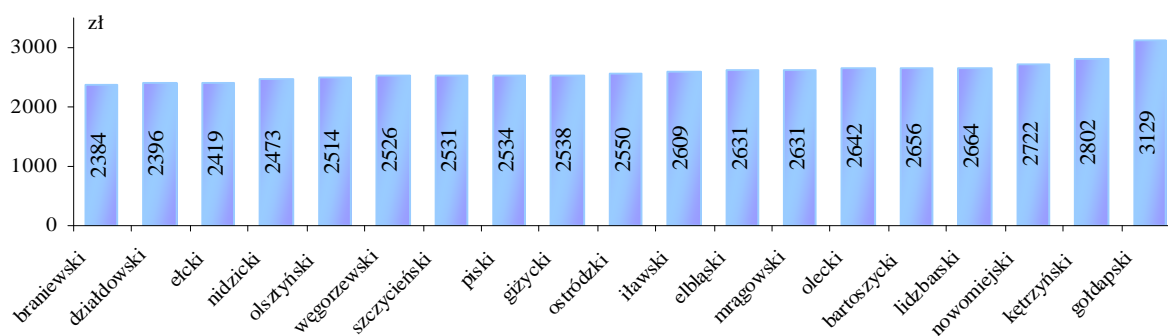

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Poziom wydatków budżetowych gmin per capita wahał się w granicach od 2384 zł w gminach powiatu braniewskiego do 3129 zł w gminach powiatu gołdapskiego. Relacja między wskaźnikiem najwyższym a najniższym wyniosła 76,1% wobec 81% w 2007 r. i 75% w 2006 r. Analogicznie jak w dochodach ich najwyższy poziom utrzymał się w gminach wiejskich – 2680 zł (4% wyższy niż średni poziom wskaźnika w gminach ogółem), a najniższy w gminach miejskich - 2462 zł (3,4% niższy niż w gminach województwa ogółem). Zróżnicowanie wydatków w poszczególnych typach gmin było zatem niewielkie.

Wykres nr 77

Wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w powiatach ziemskich w 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

W przekroju podregionów najwyższy udział w dochodach budżetów gmin województwa dotyczył gmin podregionu olsztyńskiego - 39,3%, nieco mniejszy elbląskiego - 35,5%, a najmniejszy elckiego - 25,2%.

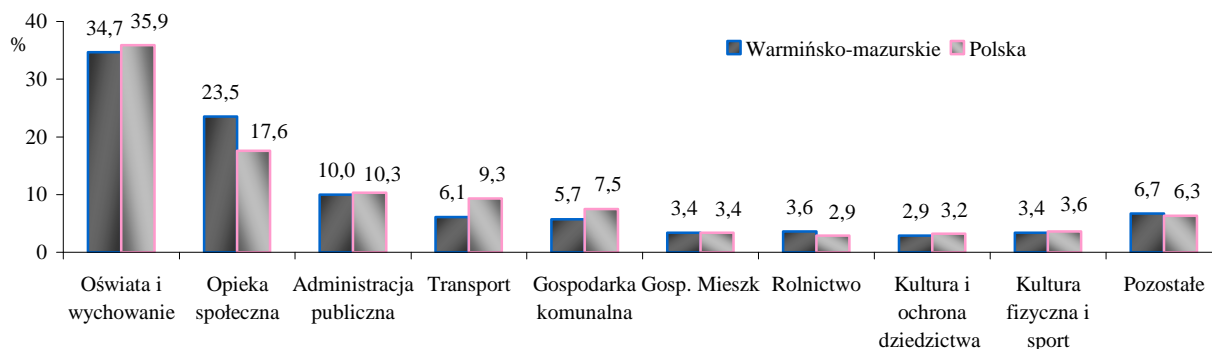
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetów gmin ogółem wyniósł 16,3%, wobec średniej krajowej 20%, co plasuje gminy województwa praktycznie od 2000 r. na 14. lokacie (wyjątek 2006 r. – 16 lokata). W przekroju powiatów pierwszą lokatę zajęły gminy powiatu gołdapskiego – 24%, a ostatnią nadal braniewskiego - 7,7%.

Natomiast poziom gminnych wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca gminy w województwie wyniósł 421 zł i był niższy o 14,7% niż średni poziom krajowy, co plasuje gminy województwa analogicznie jak w 2007 r. na 12. miejscu w kraju (2006 r. – 14. lokata). Poziom tych wydatków wahał się od 352 zł w gminach wiejskich do 543 zł w gminach miejskich a w miejsko-wiejskich stanowił 389 zł.

W strukturze działowej wydatków nadal dominowała oświata i wychowanie stanowiąc 34,7% ogółu wydatków (kraj 35,9%) wobec 41,3% w 2003 r. (kraj 40,4%) oraz opieka społeczna – 23,5% wydatków (kraj 17,6%) wobec 15,6% w 2003 r. (kraj 11%).

Wykres nr 78

Struktura procentowa wydatków budżetów gmin wg działów w 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

7.2. Budżety powiatów

W 2008 r. nie nastąpiły znaczące zmiany, które wpłynęły na funkcjonowanie powiatów. Dochody ogółem powiatów ziemskich w skali województwa w 2008 r. wyniosły 938,5 mln zł i stanowiły 17,4% ogółu dochodów budżetów JST (kraj 12,7%). W odniesieniu do 2007 r. wzrosły o 8,6% (kraj 12,3%), a w porównaniu do 1999 r. w tempie szybszym niż średnio w kraju, tj. o 95,4% (kraj o 84,3%). Natomiast wydatki budżetowe powiaty zrealizowały w kwocie 943,2 mln zł, tj. 17,7% wydatków łącznych budżetów JST (kraj 12,5%). Odnotowano ujemny wynik budżetu w wysokości 4,8 mln zł, wobec planowanej wielkości minus 46,8 mln zł.

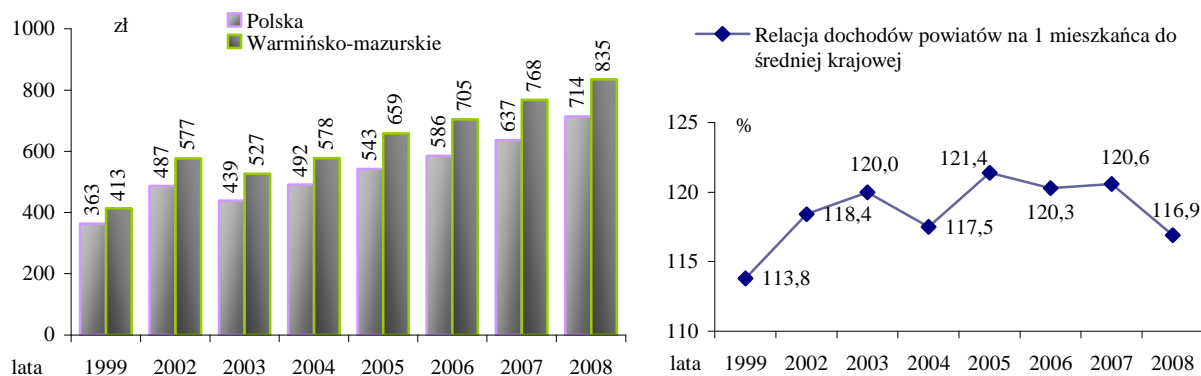
Główne źródła dochodów powiatów w 2008 r.:

- subwencja ogólna stanowiła nadal podstawowe źródło dochodów powiatów, tj. 51,9% dochodów ogółem powiatów – 1. lokata w kraju (kraj 44,5%), wobec 53,1% w 2007 r. i 45,1% w 1999 r.,
- dotacje celowe z budżetu państwa, których udział w dochodach budżetów powiatów kształtował się na poziomie zbliżonym jak w kraju wyniósł 20,7%, wobec 48,8% w 1999 r. i 18,3% w 2007 r. Dotacje ogółem łącznie z funduszami celowymi stanowiły 23,1% (kraj 23,2%) – 8. lokata,
- dochody własne stanowiły 25,0% (kraj 32,4%) dochodów budżetów powiatów, wobec 5,5% w 1999 r. i 21,9% w 2007 r., co nadal plasuje powiaty województwa na 16. lokacie.

Dochody budżetów powiatów per capita w 2008 r. nadal kształtowały się na poziomie znacznie wyższym niż w kraju i wyniosły 835 zł (kraj 714 zł), co uplasowało województwo na 2. lokacie w kraju za zachodniopomorskim, natomiast w dochodach własnych utrzymano 10. miejsce. Korzystna relacja do średniej krajowej uległa poprawie z 113,8% w 1999 r. do 116,9% w 2008 r. wobec 120,6% w 2007 r. Powiaty województwa kolejny rok osiągały najwyższe w kraju dochody per capita z subwencji ogólnej - 434 zł (kraj 318 zł), a z dotacji celowych była to kwota 193 zł (kraj 165 zł) - 2. lokata w kraju. Subwencje na 1 mieszkańca powiatów w województwie były wyższe o 36% niż średni ich poziom w kraju, a dotacje celowe o 17%.

Wykres nr 79

Dochody budżetów powiatów na 1 mieszkańca

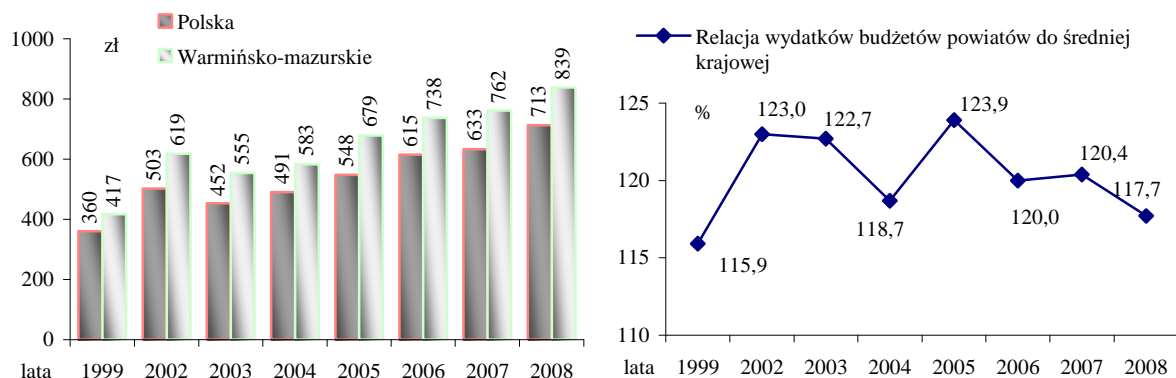

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Najniższy dochód budżetowy powiatu per capita w 2008 r. 608 zł odnotowano w powiecie nowomiejskim, a najwyższy utrzymał się w węgorzewskim 1291 zł. Rozpiętość między powiatami najbogatszymi i najbiedniejszymi była wciąż duża, ponad dwukrotna.

W skali województwa wydatki budżetowe powiatów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w osiągnęły poziom 839 zł (kraj 713 zł), co analogicznie jak w dochodach uplasowało powiaty województwa na 2. lokacie za zachodniopomorskim.

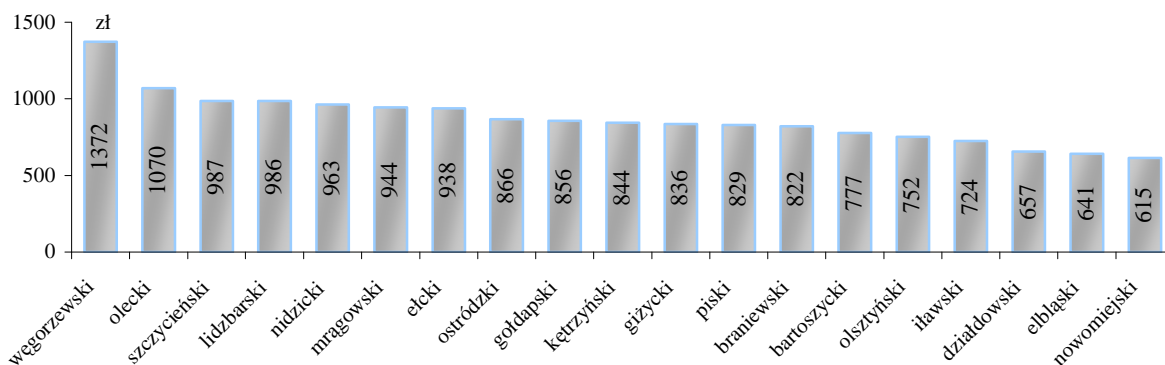
Wykres nr 80
Wydatki budżetów powiatów na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Analogicznie jak w dochodach, najwyższy poziom wydatków budżetowych powiatów per capita występował w powiecie węgorzewskim, a najniższy w nowomiejskim.

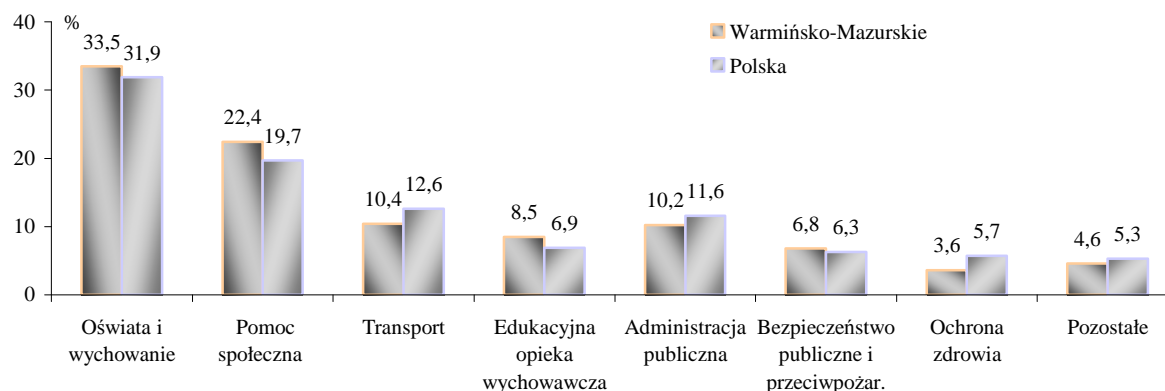
Wykres nr 81
Wydatki budżetów powiatów ziemskich na 1 mieszkańca w 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

W strukturze działowej wydatków budżetowych powiatów ziemskich w województwie, podobnie jak w skali kraju i jak w latach poprzednich dominowały wydatki na oświatę i wychowanie oraz na opiekę społeczną.

Wykres nr 82
Struktura działowa wydatków budżetowych powiatów ziemskich w 2008 r.

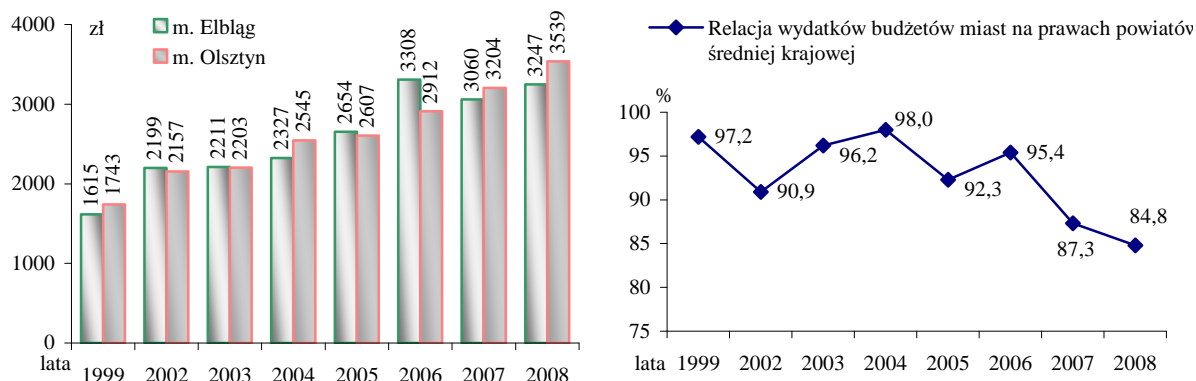
Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Procentowy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach powiatów ogółem zwiększył się z 5,3% w 1999 r. do 12,4% w 2008 r. (kraj 14,4%) co dało 10. lokatę w kraju wobec 10,3% (kraj 13,1%) w 2007 r. 12. lokata. Udział wyższy niż średni poziom w kraju wystąpił w 5 województwach. Wydatki inwestycyjne powiatów na 1 mieszkańca powiatu w województwie wyniosły 104 zł wobec średniej krajowej 103 zł (7. lokata wobec 8. lokaty w 2007 r.).

Miasta na prawach powiatu jako szczególna kategoria gmin realizują zadania przypisane zarówno gminom, jak i powiatom. Ich dochody wyniosły 1033,7 mln zł, a wydatki 1032,9 mln zł, natomiast udział dochodów własnych miast na prawach powiatu wzrósł z 44,3% w 1999 r. do 59,3% w 2008 r. (kraj 69,5%). Udział subwencji ogólnej wyniósł 27,1% (kraj 20,6%) a dotacji celowych z budżetu państwa 12,9% (kraj 9,2%). W strukturze działowej największy udział w wydatkach budżetowych miast na prawach powiatu stanowiły wydatki na oświatę i wychowanie - 34,8% (kraj 28,4%) oraz opiekę społeczną – 18,4% (kraj 12,5%). W skali kraju drugą pozycję zajmuje nadal transport – 19,4 %, a w województwie jest to wciąż trzecia lokata z udziałem 11%. Dochody budżetowe miast na prawach powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosły z 1643 zł w 1999 r. do 3419 zł w 2008 r. (kraj - 3890 zł) - 10. lokata, a wydatki z 1688 zł do 3417 zł (kraj 4026 zł) - 10. lokata. Relacja do średnich krajowych w dochodach ogółem obniżyła się z 97% do 87,9%, a w wydatkach z 97,2% do 84,8%. Dochody własne per capita stanowiły 75% średniego poziomu w kraju.

Wykres nr 83

Wydatki budżetów miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w latach 1999-2008

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

7.3. Budżet województwa

W 2008 r. w budżetach województw zostały ujęte dotacje na realizację Regionalnych Programów Operacyjnych oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, co miało wpływ na wielkość dochodów ogółem. Samorządy województw nadal były uzależnione od rządowych decyzji w sprawie przyznania ostatecznych kwot subwencji oraz dotacji celowych.¹⁰

W 2008 r. dochody budżetu województwa wyniosły 508 mln zł, a ich tempo wzrostu było wyższe niż średnia w kraju trzeci kolejny rok w porównaniu do roku poprzedniego, tj. o 16,6% (kraj o 11,6%). Wzrost dochodów ogółem został utrzymany we wszystkich województwach z wyjątkiem lubuskiego. Żadne z województw w kraju nie wykonało jednak założonego planu dochodów.

10 Sprawozdanie z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2008 roku.s.243 www.rio.gov.pl

Ogółem w latach 2004-2008 uzyskano dynamikę dochodów budżetu województwa w wysokości 200,1%, tj. o 18,5 punktów procentowych wyższą niż w kraju. W porównaniu do 1999 r. dochody budżetu województwa w skali województwa wzrosły szybciej niż średnia w kraju tj. 4,8 krotnie (kraj 3,8 krotnie).

Tabela nr 7

Wskaźniki dynamiki dochodów budżetu województwa na tle kraju w latach 2004-2008

	2008 r. Dochody (mln zł)	Wskaźniki dynamiki dochodów budżetu województwa ogółem				
		2005/2004	2006/2005	2007/2006	2008/2007	2008/2004
Polska	12660,2	101,4	134,2	119,6	111,6	181,6
Warmińsko-mazurskie	508,0	91,1	147,4	127,9	116,6	200,1

Zródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności regionalnych izb obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2006, 2007, 2008 roku oraz Sprawozdań rocznych z wykonania budżetu województwa warmińsko-mazurskiego za lata 2003-2008, <http://www.rio.gov.pl>; <http://www.warmia.mazury.pl>

Dynamika głównych źródeł dochodów budżetu województwa podobnie jak większości województw samorządowych w 2008 r. w stosunku do roku ubiegłego wskazała na wysoki wzrost dotacji celowych i subwencji oraz spadek dochodów własnych. Dynamika dotacji celowych wyższa była we wszystkich województwach i wahała się w przedziale od 125,5% do 401,8%, a dynamika subwencji była niższa w 3 województwach, natomiast dochody własne były niższe niż w roku poprzednim aż w 12 województwach.

Tabela nr 8

Wskaźniki dynamiki dochodów budżetu województwa na tle kraju w podziale na podstawowe części w latach 2006-2008

	Dochody ogółem		w tym					
			Dochody własne		Dotacje celowe		Subwencja ogólna	
	2007/2006	2008/2007	2007/2006	2008/2007	2007/2006	2008/2007	2007/2006	2008/2007
Polska	119,6	111,6	128,0	95,6	110,0	200,9	101,7	107,3
Warmińsko-mazurskie	127,9	116,6	155,4	86,5	120,4	189,7	103,1	118,4

Zródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności regionalnych izb obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2007 i 2008 roku, <http://www.rio.gov.pl>

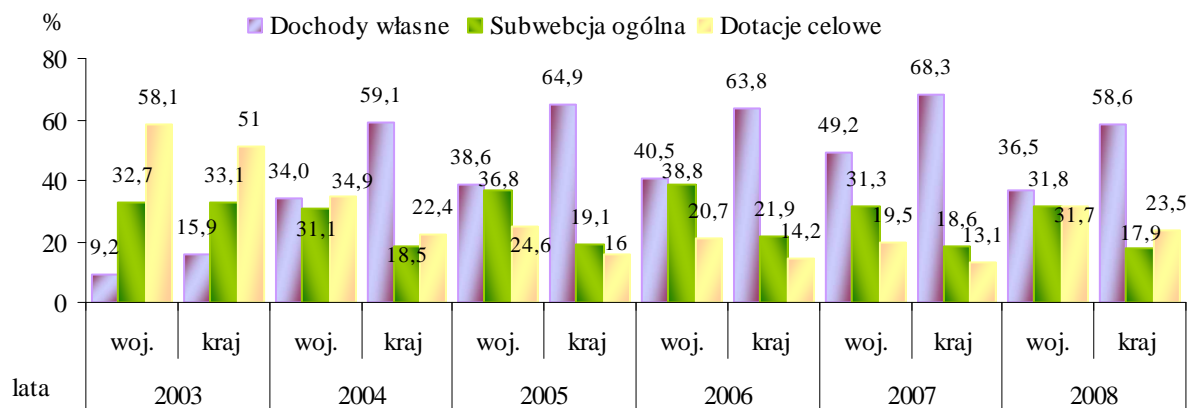
Struktura dochodów wskazuje, że podstawowym źródłem dochodów były nadal podobnie jak w latach poprzednich dochody własne, których udział w stosunku do roku poprzedniego obniżył się jednak o 11,7 punktu procentowego (kraj 9,8%) i wyniósł 36,5% (kraj 58,6%). Obniżenie udziału dochodów własnych dotyczyło wszystkich województw.

Wielkość subwencji utrzymała się na poziomie wyższym o 0,5 punktu procentowego niż w roku ubiegłym – wyniosła 31,8%, podczas gdy średnia w kraju stanowiła 17,9% tj. o 0,7 punktu procentowego mniej niż w roku poprzednim. Zasadnicza zmiana w strukturze dotyczyła wydatnego wzrostu udziału dotacji celowych aż o 22,2 punktu procentowego, tj. do 31,7%, a w kraju odpowiednio wzrost o 10,4 punktu procentowego do 23,5%.

W 2008 r. analogicznie jak w innych województwach Polski Wschodniej utrzymał się relatywnie niższy udział środków własnych w dochodach ogółem oraz znacznie wyższy niż w skali kraju poziom dotowania budżetu województwa warmińsko-mazurskiego i wyższy udział subwencji. Zaistniałe zmiany od 2003 r. w strukturze poszczególnych składników dochodów budżetu województwa na tle kraju prezentuje wykres.

Wykres nr 84

Struktura dochodów budżetu województwa (% udział w dochodach ogółem)

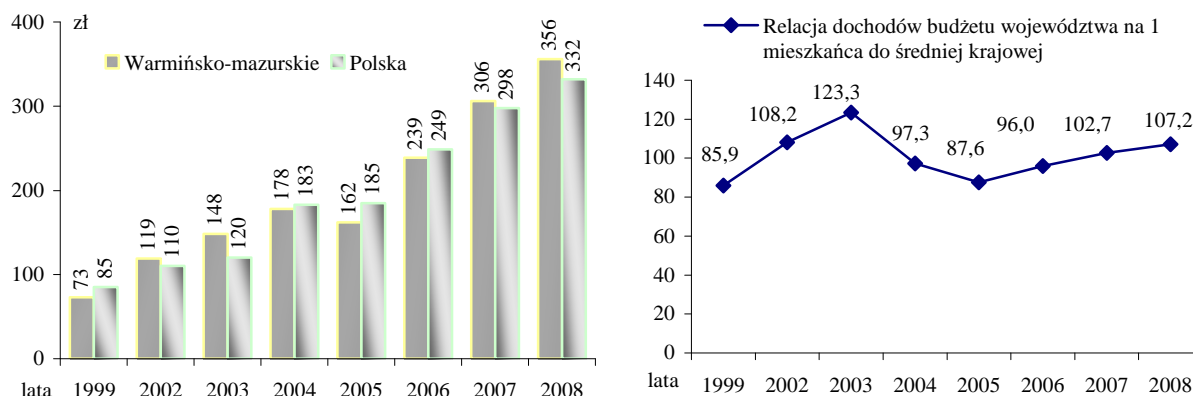

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności regionalnych izb obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w latach 2006 - 2008, <http://www.rio.gov.pl>;

Dochody ogółem uzyskane w ramach budżetu województwa w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 356 zł, plasując je w grupie połowy województw osiągających dochody powyżej średniej krajowej. Relacja do średniego poziomu w kraju miała charakter skokowy od 85,9% w 1999 r. do 123,3% w 2003 r. i 107,2% w 2008 r., co uplasowało warmińsko-mazurskie na 5. lokacie w kraju.

Wykres nr 85

Dochody budżetu województwa ogółem na 1 mieszkańca w latach 1999-2008

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

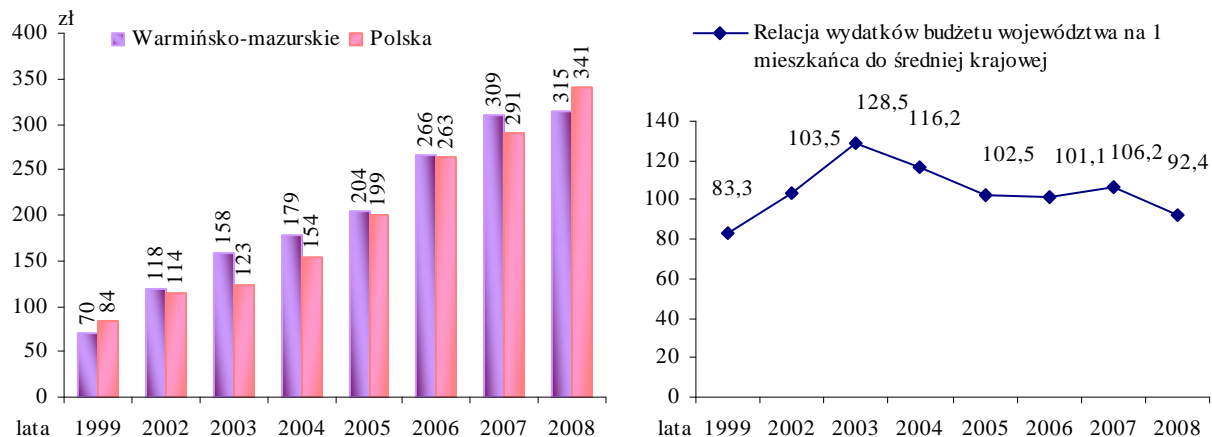
Poziom dochodów z poszczególnych źródeł w przeliczeniu na 1 mieszkańca nadal był zróżnicowany, niekorzystne tendencje między województwami pogłębiły się. Dochody własne na 1 mieszkańca warmińsko-mazurskiego w relacji do średniej krajowej stanowiły tylko 67%, wobec 74% w 2007 r. - 13 lokata w kraju. Korzystniejszy wskaźnik niż średni w kraju utrzymał się jedynie w 2 województwach, tj. mazowieckim (211%) i dolnośląskim (131%). Natomiast poziom dotacji celowych na 1 mieszkańca w województwie w 2008 r. był wyższy o 44% niż średnia w kraju (3. lokata za województwem opolskim i świętokrzyskim), a subwencje ogólne były wyższe o 90% niż średni ich poziom w kraju w 2008 r. (2. lokata za województwem podkarpackim).

Wydatki budżetu samorządu województwa w 2008 r. wyniosły 449,5 mln zł i zwiększyły się wolniej niż w kraju tj. o 2,1% w odniesieniu do 2007 r. (kraj o 17,2%). Natomiast w stosunku do 1999 r. wzrosły szybciej niż w kraju, tj. 4,9 krotnie (kraj 3,8 krotnie), a w latach 2004-2008 wzrosły dwukrotnie (kraj 1,8 krotnie).

Poziom wydatków budżetu województwa na 1 mieszkańca od 2002 r. kształtował się powyżej średniego wskaźnika w kraju. W 2008 r. obniżył się jednak do 92,4%, co zapewniło województwu 8. lokatę, wobec 5. lokaty w 2006 r. i 3. lokaty w 2007 r.

Wykres nr 86

Wydatki budżetu województwa na 1 mieszkańca w latach 1999-2008

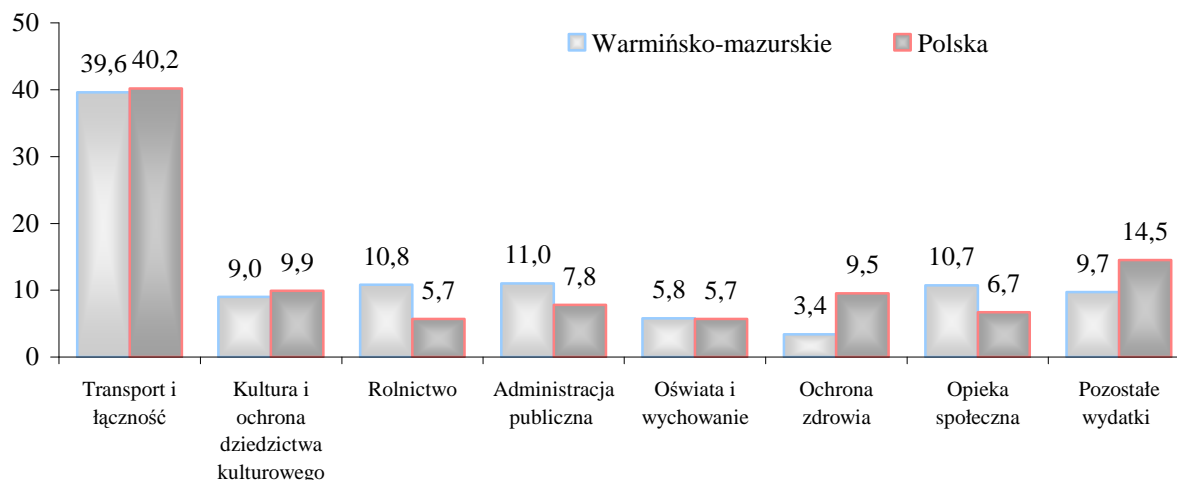
Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Podstawowe kierunki wydatkowania środków finansowych w układzie działowym klasyfikacji budżetowej w 2008 r. w porównaniu do 1999 r. stanowiły:

- transport, którego udział w wydatkach ogółem zwiększył się z 27,5% w 1999 r. do 39,6% w 2008 r. (kraj - wzrost z 20,8% do 40,2%),
- rolnictwo: 10,8% (kraj - 5,7%) wobec 17,6% w 1999 r. (kraj - 16,4%),
- administracja publiczna - nastąpił wzrost udziału z 6,5% do 11,0% (kraj 7% i 7,8%),
- kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego - udział obniżył się z 17,6% do 9,0% (kraj z 15,3% do 9,9%),
- oświata i wychowanie, których udział obniżył się z 16,5% do 5,8% (kraj z 14,1% do 5,7%),
- pomoc społeczna i pozostałe zadania z polityki społecznej - wzrost udziału z 0,3% do 10,7% (kraj z 0,3% do 6,7%).

Wykres nr 87

Struktura wydatków budżetu województwa w 2008 r.

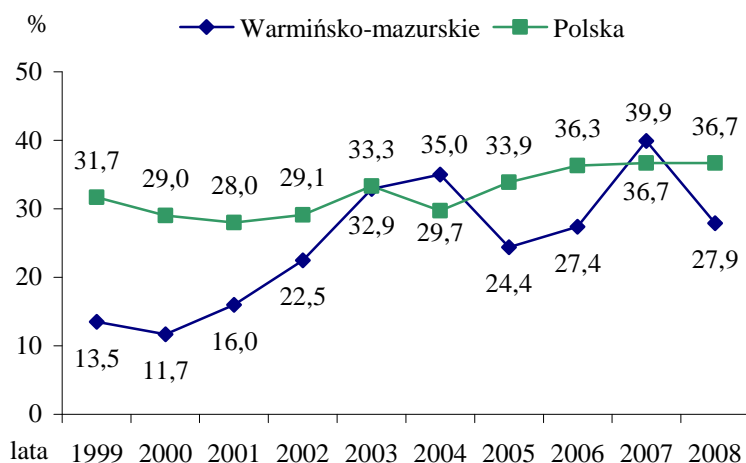

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w województwie po wyjątkowo korzystnym wyniku w 2007 r., tj. 39,9% (kraj 36,7%), w 2008 r. obniżył się do 27,9% (kraj 36,7%). Poziom wydatków majątkowych na 1 mieszkańca wyniósł w województwie 88 zł, przy średniej w kraju 125 zł (w 2007 r. odpowiednio 123 zł i 107 zł). Relacja wydatków majątkowych samorządu województwa na 1 mieszkańca do średniego poziomu w kraju wyniosła w 2008 r. 70% podczas gdy w 2006 r. było to 76%, a w 2007 r. 116%. Warmińsko-mazurskie uplasowało się w grupie 10 województw, które rok 2008 zamknęły dodatnim wynikiem finansowym w wysokości 58,5 mln zł (w 2006 r. było to minus 38,4 mln zł, w 2007 r. minus 4,5 mln zł). Stosunek nadwyżki do dochodów wyniósł 11,5% (kraj 7,1%), co uplasowało województwo na 3. lokacie w kraju.

Wykres nr 88

Udział wydatków majątkowych samorządu województwa w wydatkach ogółem w latach 1999-2008

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji GUS

Reasumując, rok 2008 okazał się trudniejszy dla samorządów niż lata poprzednie, co znalazło odbicie w zwolnieniu tempa dochodów JST zarówno w skali kraju jak i województwa, a szczególnie obniżeniu tempa dochodów własnych oraz niepełnym wykonaniu planu dochodów JST, w tym z tytułu dotacji celowych.

Wysoka dynamika dochodów budżetowych w województwie podobnie jak w skali kraju spowodowała znaczny ich wzrost w przeliczeniu na 1 mieszkańca, tj. z 1617 zł w 1999 r. (kraj 1679 zł) do 3462 zł w 2007 r. (kraj 3447 zł). Pozwoliło to na trwałe przesunięcie z grupy województw uzyskujących niższe dochody niż średni poziom w kraju do grupy przekraczającej ten poziom i zajęcie 5. lokaty w rankingu krajowym. Uzyskane dochody budżetów gmin per capita zapewniły 3. lokatę w kraju, w odniesieniu do powiatów ziemskich 2. lokatę, miast na prawach powiatu – 10. lokatę, a w odniesieniu do budżetu województwa 5. lokatę. W dużym stopniu było to wynikiem znacznie wyższego niż w skali kraju udziału dotowania i subwencjonowania, przy zdecydowanie niższym udziale dochodów własnych.

Analizy budżetów jednostek samorządu terytorialnego na trzech poziomach podziału administracyjnego nadal potwierdzają utrzymywanie się dużego zróżnicowania poziomu dochodów własnych między województwami. Udział dochodów własnych łącznie ze środkami ze źródeł pozabudżetowych w strukturze dochodów ogółem na wszystkich poziomach podziału administracyjnego był wciąż w województwie warmińsko-mazurskim, analogicznie jak w pozostałych województwach Polski Wschodniej, zdecydowanie niższy niż średni poziom w kraju.

8. Wskaźniki kontekstowe - profil województwa w kontekście zróżnicowań regionalnych

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	lata	Warmińsko-Mazurskie	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
					min	max		min	max	
OGÓLNE										
1	Powierzchnia województwa	km ²	1999	24 203	80 Elbląg	2 840 olsztyński	312 685	9 412 opolskie	35 598 mazowieckie	4
			2007	24 173	80 Elbląg	2 838 olsztyński	312 679	9 412 opolskie	35 558 mazowieckie	4
			2008	24 173	80 Elbląg	2 837 olsztyński	312 679	9 412 opolskie	35 558 mazowieckie	4
2	Ludność ogółem	tys. osób	1999	1 424,8	34,1 nidzicki	171,1 Olsztyn	38 263,30	1 008,0 lubuskie	5 112,7 mazowieckie	12
			2007	1 426,2	23,5 węgorzewski	175,7 Olsztyn	38 115,6	1 008,5 lubuskie	5 188,5 mazowieckie	12
			2008	1 427,1	23,4 węgorzewski	176,1 Olsztyn	38 135,9	1 009,0 lubuskie	5 204,5 mazowieckie	12
3	Ludność w miastach (wskaźnik urbanizacji)	%	1999	60,2	25,0 nowomiejski	65,9 ełcki	61,9	40,8 podkarpackie	79,3 śląskie	9
			2007	60,0	25,5 nowomiejski	66,5 ełcki	61,2	40,6 podkarpackie	79,2 śląskie	9
			2008	59,9	25,3 nowomiejski	66,5 ełcki	61,1	40,9 podkarpackie	78,2 śląskie	9
4	Ludność na 1 km ²	osoby	1999	59	33 piski	1 945 Olsztyn	122	59 warm.-mazur.	389 śląskie	16
			2007	59	32 piski	1 989 Olsztyn	122	59 warm.-mazur.	377 śląskie	16
			2008	59	32 piski	1 994 Olsztyn	122	59 warm.-mazur.	377 śląskie	16

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	lata	Warmińsko-Mazurskie	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
					min	max		min	max	
5	Przyrost naturalny na 1000 ludności	%	1999	2,7	0,2 Elbląg	4,4 nowomiejski	0	-3,6 łódzkie	2,7 warm.-mazur.	1
			2007	1,9	-0,5 węgorzewski, kętrzyński	4,2 iławski	0,3	-3,2 łódzkie	2,7 pomorskie	3
			2008	2,5	-1,0 węgorzewski	4,8 iławski	0,9	-2,3 łódzkie	3,6 pomorskie	3
6	PRODUKT KRAJOWY BRUTTO NA MIESZKAŃCA	zł	2000	15 238	x	x	19458	13574 podkarpackie	29 382 mazowieckie	12
			2006	21 005	x	x	27 799	18 779 lubelskie	44 381 mazowieckie	13
			2007	22 961	x	x	30 873	20 829 podkarpackie	49 415 mazowieckie	13
PRACUJĄCY, WYNAGRODZENIA										
7	Liczba pracujących w gospodarce narodowej	tys. osób	1999	495,2*	9,3 nidzicki	64,0 Olsztyn	15 691,7	356,7 lubuskie	2 368,6 mazowieckie	14
			2007	422,2	4,5 węgorzewski	63,8 Olsztyn	13457,0	312,8 opolskie	2 218,5 mazowieckie	13
			2008	426,5	4,4 węgorzewski	64,1 Olsztyn	13711,0	318,1 lubuskie	2 252,6 mazowieckie	13
8	Liczba pracujących w gospodarce narodowej (dla powiatów bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób) na 1000 ludności	tys. osób	1999	338,0	x	x	405,8	338,0 warm.–mazur.	467,4 mazowieckie	16
			2007	296,0	175 piski	362,8 Olsztyn	353,1	296 warm.–mazur.	428 mazowieckie	16
			2008	298,8	172 piski	364 Olsztyn	359,5	298,8 warm.–mazur	432,8 mazowieckie	16

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	lata	Warmińsko-Mazurskie	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
					min	max		min	max	
9	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	zł	1999	1474,7	1 276,8 lidzbarski	1 786,7 Elbląg	1697,1	1456,6 podkarpackie	2 201,8 mazowieckie	15
			2007	2273,8	1871,0 gołdapski	2 931,2 Olsztyn	2672,6	2259,7 podkarpackie	3 418,9 mazowieckie	15
			2008	2474,3	2208,0 nowomiejski	3132,8 Olsztyn	2942,17	2474,3 warm.-mazur	3 771,7 mazowieckie	16
BEZROBOCIE										
10	Bezrobotni zarejestrowani ogółem	tys. osób	1999	142,4	2,8 nidzicki	17,2 Olsztyn	2 349,8	59,5 opolskie	249,2 mazowieckie	10
			2007	99,0	2,3 nidzicki	8,2 ostródzki	1 746,6	43,3 opolskie	219,9 mazowieckie	6
			2008	87,4	2,0 węgorzewski	6,8 bartoszycki	1 473,8	35,7 opolskie	178,0 mazowieckie	7
11	Bezrobotni zarejestrowani w wieku do 25 lat w % bezrobotnych ogółem	%	1999	27,1	24,1 giżycki	32 nidzicki	31	26,6 zachodniopom.	37,9 małopolskie	2
			2007	19,0	14,0 Elbląg	22,9 iławski	19,0	8,1 łódzkie	23,9 lubelskie	8
			2008	20,8	15,9 gołdapski	26,2 nowomiejski	20,7	17,4 dolnośląskie	25,8 małopolskie	8
12	Stopa bezrobocia rejestrowanego	%	1999	22,4	12,7 Olsztyn	30,4 bartoszycki	13,1	9,5 mazowieckie	22,4 warm.-mazur	16
			2007	18,7	4,4 Olsztyn	33,6 braniewski	11,2	7,8 wielkopolskie	18,7 warm.-mazur.	16
			2008	16,8	4,3 Olsztyn	31,2 bartoszycki	9,5	6,4 wielkopolskie	16,8 warm.-mazur.	16
13	Stopa bezrobocia według BAEL	%	2003	24,0	x	x	19,6	16,0 lubelskie	26,0 dolnośląskie	13
			2007	10,5	x	x	9,6	8,1 śląskie	12,7 dolnośląskie	12
			2008	7,5	x	x	7,1	5,5 pomorskie	9,6 zachodniopom.	10

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	lata	Warmińsko-Mazurskie	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
					min	max		min	max	
ATRAKCYJNOŚĆ ZAMIESZKANIA										
14	Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę w m ²	m ²	1999	17,3	16,0 szczycieński	18,7 giżycki	19,0	17,3 warm.-mazur.	21,5 opolskie	16
			2007	21,4	20,1 nidzicki	23,5 mrągowski	23,8	21,4 warm.–mazur.	25,2 mazowieckie	16
			2008	21,8	20,3 Elbląg	23,8 mrągowski	24,2	21,8 warm.-mazur.	25,8 mazowieckie	16
15	Mieszkania oddane do użytkowania	mieszkanie	1999	2 534	25 elbląski	990 Olsztyn	81 979	846 opolskie	18 980 mazowieckie	13
			2007	5 833	38 lidzbarski	1 653 Olsztyn	133 698	1 352 opolskie	30 252 mazowieckie	9
			2008	6 833	57 bartoszycki	1573 Olsztyn	165 189	1831 opolskie	38154 mazowieckie	11
16	Mieszkania oddane do użytku na 10 tys. ludności	mieszkanie	1999	17	25,0 elbląski	57,3 Olsztyn	21	8,0 opolskie	37,0 mazowieckie	11
			2007	40,9	8,9 lidzbarski	73,3 ełcki; 94,4 Olsztyn	35,1	13,0 opolskie	58,4 mazowieckie	4
			2008	48	9,4 bartoszycki	89,5 m. Olsztyn	43	18 opolskie	73 mazowieckie	4
17	Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności	osoba	2002	387	x	x	468	332 opolskie	666 mazowieckie	12
			2007	411	x	x	504	340 lubuskie	671 mazowieckie	12
			2008	382	x	x	501	295 lubuskie	662 mazowieckie	13
18	Liczba ludności na łóżko w szpitalach ogólnych.	osoba	1999	231	x	x	195	161 śląskie	241 podkarpackie	15
			2007	243	x	x	218	179 śląskie	268 pomorskie	14
			2008	232	x	x	208	172 śląskie	255 pomorskie	15

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	lata	Warmińsko-Mazurskie	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
					min	max		min	max	
19	Liczba ludności na ambulatoryjny zakład opieki zdrowotnej	osoba	2004	1 555	x	x	1 901	1081 zachodniopom.	2557 wielkopolskie	3
			2007	1567	2 011 m. Elbląg	5364 gołdapski	1 747	1 361 podlaskie	2498 mazowieckie	6
			2008	1412	995 Olsztyn	2377 iławski	1786	1357 podlaskie	2425 mazowieckie	8
20	Liczba ludności na 1 aptekę	osoba	2002	4746	2 897 Olsztyn	8 150 giżycki	4 095	3 060 lubelskie	5667 mazowieckie	14
			2007	4 029	2 584 Olsztyn	8 697 nowomiejski	3 585	2 664 lubelskie	4 662 mazowieckie	15
			2008	4 020	2 553 Olsztyn	7 279 nowomiejski	3 590	2 733 lubelskie	4 370 mazowieckie	14
21	Księgozbiór w wol. na 1000 ludności	wolumin	1999	3 802	2 609 etcki	5239 elbląski	3 502	2 971 pomorskie	4 198 zachodniopom.	5
			2007	3 788	2 718 etcki	5513 węgorzewski	3 556	2 717 pomorskie	4 268 podkarpackie	6
			2008	3 744	2 633 etcki	5 576 węgorzewski	3 547	2 662 pomorskie	4 258 podkarpackie	6
22	Liczba ludności na 1 miejsce w kinach	miejsce	2002	181	x gołdapski, piski	393 mrągowski	162	132 dolnośląskie	224 podlaskie	10
			2007	223	x gołdapski, braniewski, bartoszycki, piski, węgorzewski, szczycieński	344 ostródzki	156	121 śląskie	271 świętokrzyskie	13
			2008	210	x gołdapski, braniewski, bartoszycki, piski, węgorzewski, szczycieński, nidzicki	752 olsztyński	153	117 dolnośląskie	249 świętokrzyskie	14

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	lata	Warmińsko-Mazurskie	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
					min	max		min	max	
TURYSTYKA										
23	Miejsca noclegowe w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania	miejsce	1999	55 670	64 nowomiejski	8932 mrągowski	770351	10 281 opolskie	144 610 zachodniopom.	5
			2007	38 231	129 nowomiejski	5534 mrągowski	582 105	7 891 opolskie	109 002 zachodniopom.	5
			2008	38 736	169 nowomiejski	5864 mrągowski	596 998	7589 opolskie	107 800 zachodniopom.	6
24	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych	%	1999	36,4	18,8 braniewski	40,3 mrągowski	x	x	x	x
			2007	31,3	8,7nowomiejski	63,0 gołdapski	37,8	27,6 opolskie	46,1 zachodniopom.	13
			2008	30,9	15,5 olecki	65,4 gołdapski	37,6	27,9 lubuskie	47,6 zachodniopom.	13
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA										
25	Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej	km	1999	50,3	28,2 piski	210 Elbląg	79,5	50,3 warm.-mazur	160,9 śląskie	16
			2007	51,0	x	x	82,8	51,0 warm.-mazur.	164,5 śląskie	16
			2008	51,0	x	x	83,6	51,0 warm.-mazur.	164,5 śląskie	16
26	Publiczne drogi powiatowe o nawierzchni twardej	km	1999	7012	225 nowomiejski	723 olsztyński	111 357	3 312 lubuskie	12 346 mazowieckie	7
			2007	7021	194 gołdapski	719 olsztyński	114 357	3 481 lubuskie	13 383 mazowieckie	7
			2008	6 996	194 gołdapski	722 olsztyński	114 384	3 483 lubuskie	13 381 mazowieckie	7
27	Publiczne drogi gminne o nawierzchni twardej	km	1999	1825	23 nidzicki	184 ostródzki	90 927	1 825 warm.-mazur	12 982 małopolskie	16
			2007	2074	13 węgorzewski	239 iławski	97 577	2 074 warm.-mazur.	13 510 małopolskie	16
			2008	2 123	15 węgorzewski	239 iławski	99 855	2 123 warm.-mazur.	13 683 małopolskie	16

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	lata	Warmińsko-Mazurskie	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
					min	max		min	max	
28	Samochody osobowe zarejestrowane na 1000 ludności	samochód	1999	140	x	x	240	140 warm.-mazur.	304 wielkopolskie	16
			2007	333	x	x	383	333 warm.-mazur	440 mazowieckie	16
			2008	370	x	x	422	366 podlaskie	484 wielkopolskie	15
29	Wypadki drogowe na 100 tys. pojazdów samochodowych	wypadek	2004	58	x	x	35	25 małopolskie	58 warm -mazur.	16
			2007	42	x	x	29	21 małopolskie	42 warm.-mazur.	16
			2008	31,4	x	x	25,5	19,5 śląskie	33 świętokrzyskie	15
30	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem	%	1999	61,7	26,1 nowomiejski	69,3 ełcki	51,5	37,3 kujaw.-pom.	72,5 pomorskie	3
			2007	71,7	36,4 nowomiejski	75,5 ełcki 100 Elbląg	62,2	50,4 świętokrzyskie	79,9 pomorskie	3
			2008	72,2	37,5 nowomiejski	77,2 ełcki 99,8 Olsztyn 100,0 Elbląg	63,1	49,2 mazowieckie	80,7 pomorskie	3
	Sieć rozdzielcza na 100 km ²									
31	- Wodociągowa	km	2004	46,0	16,7 piski	99,8 nowomiejski	76,5	34,7 zachodniopom.	144,5 śląskie	14
			2007	53,3	19,6 piski	127,8 nowomiejski 267,7 Olsztyn	82,2	37,2 zachodniopom.	152,8 śląskie	15
			2008	54,8	20,3 piski	130,6 nowomiejski 249,9 Elbląg 276,6 Olsztyn	84,0	38,0 zachodniopom.	156,4 śląskie	14

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	lata	Warmińsko-Mazurskie	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
					min	max		min	max	
32	- Kanalizacyjna	km	2004	15,4	5,5 elbląski	23,6 ostródzki	23,6	9,3 podlaskie	60,3 śląskie	13
			2007	17,5	6,7 elbląski	27,5 ostródzki 288,0 Olsztyn	28,6	11,1 podlaskie	76,1 śląskie	13
			2008	18,5	7,2 elbląski	27,8 ostródzki 256,6 Elbląg 293,6 Olsztyn	30,3	11,4 podlaskie	79,2 śląskie	13
33	- Gazowa	km	2004	6,3	x – braniewski gołdapski	16,6 działdowski	32,6	4,4 podlaskie	131,7 małopolskie	15
			2007	7,3	x -braniewski gołdapski nowomiejski	17,1 działdowski 313,1 Olsztyn	34,8	4,5 podlaskie	133,9 małopolskie	15
			2008	7,4	X – braniewski Nowomiejski gołdapski	17,7 działdowski 238,5 Elbląg 320,4 Olsztyn	35,3	4,7 podlaskie	134,7 małopolskie	15
BUDŻET										
34	Dochody budżetów wojewódzkich na 1 mieszkańca	zł	1999	73	x	x	85	55 łódzkie	129 lubuskie	13
			2007	306	x	x	298	219 łódzkie	479 mazowieckie	4
			2008	356	x	x	332	246 śląskie	493 mazowieckie	5
35	Dochody budżetów powiatów na 1 mieszkańca	zł	1999	413	313 elbląski	549 ełcki	363	314 małopolskie	451 zachodniopom.	3
			2007	768	585 działdowski	1 281 węgorzewski	637	565 małopolskie	768 wam-maz.	1
			2008	835	608 nowomiejski	1 291 węgorzewski	714	640 małopolskie	885 zachodniopomorskie	2

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	lata	Warmińsko-Mazurskie	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
					min	max		min	max	
36	Dochody budżetów miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca	zł	1999	1 643	1 609 Elbląg	1 669 Olsztyn	1 687	1 537 podlaskie	2 073 opolskie	11
			2007	3 295	3 222 Elbląg	3 348 Olsztyn	3 678	2 890 lubelskie	5 220 mazowieckie	9
			2008	3 419	3 199 Elbląg	3 578 Olsztyn	3 890	3 175 lubelskie	5 500 mazowieckie	10
37	Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca	zł	1999	1 100	1 155 giżycki	1 003 piski	1 191	978 lubelskie	1714 mazowieckie	6
			2007	2 351	2 169 braniewski	2 587 mławowski	2 247	2 033 lubelskie	2 515 zachodniopom.	6
			2008	2 582	2392 nidzicki	2 799 olecki	2 453	2 217 lubelskie	2 725 zachodniopom.	3
GOSPODARKA										
38	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON (osoby prawne i jedn. org. nie mające osobowości prawnej + osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą)	podmiot	1999	96 759	1 874 nidzicki	19 579 Olsztyn	3 041 403	72 527 opolskie	502 589 mazowieckie	12
			2007	113 058	1 546 węgorzewski	21 041 Olsztyn	3 685 608	88 665 podlaskie	627 277 mazowieckie	12
			2008	115 821	1 595 węgorzewski	21 228 Olsztyn	3 757 093	90 229 podlaskie	649 354 mazowieckie	12
39	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON na 10.tys. mieszkańców	podmiot	1999	659,5	484,8 nowomiejski	1 134,6 Olsztyn	786,3	x	x	12
			2007	793	578 działdowski	1 197 Olsztyn	967	677 podkarpackie	1 245 zachodniopom.	13
			2008	812	602 elbląski	1 205 Olsztyn	985	687 podkarpackie	1 259 zachodniopom.	13

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	lata	Warmińsko-Mazurskie	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
					min	max		min	max	
40	Produkcja sprzedana w przemyśle (ceny bieżące) na 1 mieszkańca	zł	1999	7445	x	x	11 170	5475 lubelskie	16 830 mazowieckie	13
			2007	14 250	1 589 węgorzewski	26 905 Olsztyn	23 218	11 439 lubelskie	35 078 mazowieckie	14
			2008	13 818	1 649 węgorzewski	30 258 ostródzki	24 527	10 694 lubelskie	37 354 mazowieckie	14
41	Produkcja sprzedana w budownictwie (ceny bieżące) na 1 mieszkańca	zł	1999	1 053	x	x	1 770	890 lubelskie	3 045 mazowieckie	13
			2007	2 806	x	x	3 103	1442 podkarpackie	4 486 mazowieckie	8
			2008	2428	x	x	3 585	1 883 podkarpackie	5 426 mazowieckie	13
42	Użytki rolne ogółem	tys. ha	1999	1 305,7	1,9 Olsztyn	137,8 olsztyński	18 434,7	555,3 lubuskie	2 393,1 mazowieckie	4
			2007	1 089,1	x	x	16 177,1	450,4 śląskie	2 097,8 mazowieckie	7
			2008	1059,4	x	x	16 154,3	438,8 śląskie	2 040,0 mazowieckie	7
43	Powierzchnia gospodarstwa indywidualnego (użytki rolne)	ha	2004	16,5	x	x	7,5	3,2 małopolskie	16,5 warm.- mazur.	1
			2007	17,7	x	x	7,8	3,3 małopolskie	17,8 zachodniopom.	2
			2008	18,0	x	x	7,8	3,4 małopolskie	18,0 warm - mazur.	1
44	Lesistość	%	1999	29,3	15,2 kętrzyński	49 szczycieński	28,3	20,4 łódzkie	48 lubuskie	6
			2007	30,2	16,1 kętrzyński	49,1 szczycieński	28,9	20,9 łódzkie	48,8 lubuskie	7
			2008	30,3	16,2 kętrzyński	49,2 szczycieński	29,0	21,0 łódzkie	48,9 lubuskie	6

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	lata	Warmińsko-Mazurskie	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
					min	max		min	max	
45	Produkcja żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso na 1 ha użytków rolnych	kg	2000	195,1	x	x	175,1	88,4 dolnośląskie	365,9 wielkopolskie	4
			2007	223,0	x	x	243,3	108,3 dolnośląskie	506,6 wielkopolskie	7
			2008	229,8	x	x	232,2	101,1 dolnośląskie	483,3 wielkopolskie	5
46	Skup na 1 ha użytków rolnych mleka	l	1999	379	x	x	352	120 podkarpackie	854 podlaskie	6
			2007	648	x	x	518	153 podkarpackie	1433 podlaskie	4
			2008	634	x	x	538	154 podkarpackie	1495 podlaskie	5
47	Zużycie nawozów sztucznych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych	kg	1999	69,9	x	x	87,4	55,6 podkarpackie	128,4 opolskie	13
			2007	124,9	x	x	121,8	64,4 podkarpackie	168,3 kujawsko-pom.	7
			2008	124,4	x	x	132,6	66,1 podkarpackie	196,2 opolskie	10
INWESTYCJE, INNOWACYJNOŚĆ										
48	Nakłady inwestycyjne ogółem na 1 mieszkańca	zł	1999	1 743	x	x	3 259	1 743 warm.-mazur.	6 829 mazowieckie	16
			2007	3 769	x	x	5 030	2 799 lubelskie	8 023 mazowieckie	11
			2008	4 140	x	x	5 700	3 526 lubelskie	9 108 mazowieckie	12
49	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca na w przedsiębiorstwach	zł	1999	1 132	261 nowomiejski	3744 Olsztyn	2 354	1 093 podlaskie	5 280 mazowieckie	14
			2007	1 938	231 węgorzewski	5704 Olsztyn	3126	1 279 lubelskie	5 256 mazowieckie	12
			2008	2156	420 bartoszycki	5239 Olsztyn	3518	1791 lubelskie	6005 mazowieckie	13

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	lata	Warmińsko-Mazurskie	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
					min	max		min	max	
50	Nakłady na działalność badawczo-rozwojową na 1 mieszkańca	zł	1999	35,8	x	x	118,8	18,1 lubuskie	398 mazowieckie	13
			2007	68	x	x	175	26 lubuskie	529 mazowieckie	10
			2008	56	x	x	202	28 lubuskie	639 mazowieckie	14
51	Udział budżetu państwa w nakładach na działalność badawczą i rozwojową	%	1999	64,8	x	x	58,5	10,9 świętokrzyskie	72,8 łódzkie	12
			2007	48,1	x	x	58,5	30,5 lubuskie	73,2 lubelskie	12
			2008	72,7	x	x	56,1	33,2 podkarpackie	76,1 świętokrzyskie	2

Spis tabel, rycin i wykresów

Tabela nr 1 Województwo warmińsko-mazurskie na tle kraju i Unii Europejskiej w 2007 r.....	4
Tabela nr 2 Produkcja sprzedana przemysłu.....	15
Tabela nr 3 Wybrane wskaźniki dotyczące budownictwa w województwie na tle kraju.....	19
Tabela nr 4 Przewozy w transporcie samochodowym zarobkowym w województwie	44
Tabela nr 5 Pobór wody w 2008 r.....	45
Tabela nr 6 Dochody i wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w województwie w latach 1999-2008.....	56
Tabela nr 7 Wskaźniki dynamiki dochodów budżetu województwa na tle kraju w latach 2004-2008.....	61
Tabela nr 8 Wskaźniki dynamiki dochodów budżetu województwa na tle kraju w podziale na podstawowe części w latach 2006-2008	61
Rycina nr 1 PKB per capita wg podregionów w 2007 r. (ceny bieżące).....	6
Rycina nr 2 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w 2008 r. wg województw (stan w dniu 31.12.)	8
Rycina nr 3 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2008 r. w powiatach (stan w dniu 31.12)	9
Rycina nr 4 Pogłowie zwierząt gospodarskich w 2008 r.:	13
Rycina nr 5 Struktura towarowej produkcji rolniczej w 2008 r.	14
Rycina nr 6 Lesistość wg powiatów w 2008 r.....	14
Rycina nr 7 Produkcja sprzedana przemysłu w 2008 r. (2007 r.=100, ceny stałe)	16
Rycina nr 8 Sprzedaż produkcji budowlano – montażowej w 2008 r. (ceny bieżące).....	19
Rycina nr 9 Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania w 2008 r. (stan w lipcu).....	21
Rycina nr 10 Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania w 2008 r.(stan w lipcu)	21
Rycina nr 11 Obiekty, udzielone noclegi i stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach turystycznych zbiorowego zakwaterowania według powiatów w 2008 r.	23
Rycina nr 12 Współczynnik przyrostu naturalnego w powiatach województwa w 2008 r.	32
Rycina nr 13 Gęstość zaludnienia oraz przyrost naturalny i saldo migracji według powiatów w 2008 r.	32
Rycina nr 14 Sytuacja na rynku pracy	36
Rycina nr 15 Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych wg województw (stan na 31.12.2008r.)	37
Rycina nr 16 Udział zamieszkałych na wsi w ogólnej liczbie bezrobotnych (stan w dniu 31.12. 2008 r.).....	39
Rycina nr 17 Pracujący w gospodarce narodowej na 1000 ludności według województw (stan w dniu 31.12.2008 r.)	40
Rycina nr 18 Struktura pracujących w sektorach działalności według województw (stan w dniu 31.12.2008 r.)	41
Rycina nr 19 Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności	45
Rycina nr 20 Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków. Stopień oczyszczania ścieków wg województw w 2008 r.	47
Rycina nr 21 Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych wg województw w 2008 r.	51
Rycina nr 22 Dochody jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2008 r. (zł).....	53
Rycina nr 23 Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2008 r. (zł).....	54
Wykres nr 1 PKB w województwie i jego udział w PKB kraju.....	5
Wykres nr 2 Przyrosty PKB (w cenach bieżących)	5
Wykres nr 3 PKB per capita w województwie i jego udział w PKB per capita wytworzonym w kraju	6
Wykres nr 4 PKB i PKB per capita w podregionach względem średniej dla województwa w 2007 r.	6
Wykres nr 5 Zmiany w PKB w latach 1999-2007	7
Wykres nr 6 Struktura wartości dodanej brutto w 1999 r. i 2007 r.	7
Wykres nr 7 Udział podmiotów gospodarczych w podregionach w ogółem podmiotów gospodarczych województwa.....	9
Wykres nr 8 Podmioty gospodarki narodowej w województwie wg sektorów własności (stan w dniu 31.12).....	9
Wykres nr 9 Struktura podmiotów gospodarki narodowej w województwie wg wybranych sekcji PKD [bez prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie] (stan w dniu 31.12.)	10
Wykres nr 10 Podmioty gospodarki narodowej ogółem na 10 tys. ludności w województwie na tle kraju i podregionów	10

Wykres nr 11 Struktura użytków rolnych wg granic administracyjnych w województwie i w kraju w 2008 r. (stan w czerwcu).....	11
Wykres nr 12 Gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą według grup obszarowych użytków rolnych w województwie w 2008 r.	12
Wykres nr 13 Udział ziemiopłodów w ogólnej powierzchni zasiewów w kraju i w województwie w 2008 r.	12
Wykres nr 14 Udział województwa w zbiorach kraju.....	12
Wykres nr 15 Struktura towarowej produkcji rolniczej w kraju i w województwie w 2007 r.	13
Wykres nr 16 Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (ceny bieżące).....	15
Wykres nr 17 Dynamika sprzedaży produkcji sprzedanej przemysłu [ceny stałe] (rok poprzedni = 100).....	16
Wykres nr 18 Udział procentowy podregionów w produkcji sprzedanej przemysłu ogółem.....	17
Wykres nr 19 Produkcja sprzedana przemysłu w powiatach na 1 mieszkańca w 2008 r. (ceny bieżące).....	17
Wykres nr 20 Przeciętne zatrudnienie w przemyśle wg sektorów w województwie.....	18
Wykres nr 21 Wynik finansowy netto przedsiębiorstw przemysłowych w województwie.....	18
Wykres nr 22 Wynik finansowy netto przedsiębiorstw wg sekcji w województwie w 2008 r. (mln zł).....	18
Wykres nr 23 Produkcja budowlano-montażowa na 1 mieszkańca w województwie i kraju.....	20
Wykres nr 24 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w budownictwie (bez zatrudnionych za granicą).....	20
Wykres nr 25 Struktura obiektów zbiorowego zakwaterowania i miejsc noclegowych w 2008 r. (stan w lipcu).....	22
Wykres nr 26 Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w 2008 r.	23
Wykres nr 27 Nakłady inwestycyjne ogółem w województwie i w kraju na 1 mieszkańca.....	24
Wykres nr 28 Relacja nakładów inwestycyjnych ogółem w województwie na 1 mieszkańca do średniej krajowej.....	25
Wykres nr 29 Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca wg województw w 2008 r.....	25
Wykres nr 30 Udział nakładów inwestycyjnych w przemyśle w ogółem poniesionych nakładach w województwie.....	25
Wykres nr 31 Struktura nakładów inwestycyjnych wg wybranych sekcji PKD w 2008 r.....	26
Wykres nr 32 Udział nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w nakładach ogółem.....	26
Wykres nr 33 Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw na 1 mieszkańca.....	26
Wykres nr 34 Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w powiatach w 2008 r.	27
Wykres nr 35 Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw na 1 mieszkańca w podregionach.....	27
Wykres nr 36 Nakłady na działalność badawczo-rozwojową na 1 mieszkańca wg województw w 2008 r.....	28
Wykres nr 37 Piramida wieku dla województwa warmińsko-mazurskiego w 2008 r.....	30
Wykres nr 38 Małżeństwa i rozwody w województwie.....	31
Wykres nr 39 Przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie i kraju.....	31
Wykres nr 40 Ruch naturalny na 1000 ludności w województwie.....	31
Wykres nr 41 Saldo migracji na 1000 ludności w województwie i kraju.....	33
Wykres nr 42 Saldo migracji na 1000 ludności w podregionach województwa.....	33
Wykres nr 43 Struktura ludności ogółem wg grup wieku.....	33
Wykres nr 44 Struktura ludności województwa wg ekonomicznych grup wieku.....	34
Wykres nr 45 Wskaźniki aktywności zawodowej ludności w wieku 15 lat i więcej (przeciętne roczne).....	35
Wykres nr 46 Wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku 15 lat i więcej.....	35
Wykres nr 47 Stopa bezrobocia wg BAEL i rejestrowanego w 2008 r.....	36
Wykres nr 48 Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie na tle kraju i podregionów.....	37
Wykres nr 49 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w województwie w latach 1999-2008 (stan na koniec roku).....	38
Wykres nr 50 Wybrane kategorie bezrobotnych zarejestrowani w województwie w latach 2000-2008 w tys. osób (stan na koniec roku).....	38
Wykres nr 51 Struktura bezrobotnych w podregionach, województwie i kraju wg wieku w 2008 r.....	38
Wykres nr 52 Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w 2008 r.....	39
Wykres nr 53 Udział % zasiłków dla bezrobotnych w Funduszu Pracy.....	40
Wykres nr 54 Fundusz Pracy i wysokość wypłaty zasiłków dla bezrobotnych w tys. zł.....	40
Wykres nr 55 Struktura pracujących w 2008 r. w kraju i województwie.....	41
Wykres nr 56 Przeciętne wynagrodzenie brutto w GN w latach 1999 - 2008.....	42
Wykres nr 57 Relacja przeciętnego wynagrodzenia do średniej krajowej.....	42
Wykres nr 58 Drogi publiczne o twardej nawierzchni w województwie w 2008 r. (km).....	43
Wykres nr 59 Ofiary śmiertelne w wypadkach drogowych w kraju i województwie.....	43
Wykres nr 60 Długość linii kolejowych normalnotorowych w województwie (km).....	44
Wykres nr 61 Zużycie wody ogółem w hektometrach sześciennych na 1 mieszkańca w 2008 r.....	45
Wykres nr 62 Struktura zużycia wody w na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2008 r.....	46

Wykres nr 63 Oczyszczalnie ścieków komunalnych i przemysłowych w województwie	46
Wykres nr 64 Udział % ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w powiatach	47
Wykres nr 65 Odpady (z wyłączeniem komunalnych) wytworzone i nagromadzone w województwie	48
Wykres nr 66 Odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca	48
Wykres nr 67 Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska na 1 mieszkańca w zł wg województw w 2008 r.	49
Wykres nr 68 Struktura wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska wg kierunków inwestowania w województwie.....	49
Wykres nr 69 Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska w podregionach	49
Wykres nr 70 Wydatki inwestycyjne na ochronę środowiska w podregionach wg źródeł finansowania	50
Wykres nr 71 Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w zł na 1 mieszkańca wg powiatów.....	50
Wykres nr 72 Dochody i wydatki budżetów JST Warmii i Mazur w podziale na gminy, powiaty ziemskie, miasta na prawach powiatu i województwo.....	52
Wykres nr 73 Struktura według głównych źródeł dochodów budżetów gmin w województwie.....	55
Wykres nr 74 Dochody na 1 mieszkańca w gminach województwa i w kraju	55
Wykres nr 75 Dochody budżetów gmin na jednego mieszkańca w poszczególnych powiatach w 2008 r.	56
Wykres nr 76 Wydatki budżetowe gmin ogółem na 1 mieszkańca w województwie i w kraju.....	56
Wykres nr 77 Wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w powiatach ziemskich w 2008 r.....	57
Wykres nr 78 Struktura procentowa wydatków budżetów gmin wg działów w 2008 r.....	57
Wykres nr 79 Dochody budżetów powiatów na 1 mieszkańca	58
Wykres nr 80 Wydatki budżetów powiatów na 1 mieszkańca	59
Wykres nr 81 Wydatki budżetów powiatów ziemskich na 1 mieszkańca w 2008 r.....	59
Wykres nr 83 Wydatki budżetów miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w latach 1999-2008	60
Wykres nr 84 Struktura dochodów budżetu województwa (% udział w dochodach ogółem)	62
Wykres nr 85 Dochody budżetu województwa ogółem na 1 mieszkańca w latach 1999-2008	62
Wykres nr 86 Wydatki budżetu województwa na 1 mieszkańca w latach 1999-2008.....	63
Wykres nr 87 Struktura wydatków budżetu województwa w 2008 r.....	63
Wykres nr 88 Udział wydatków majątkowych samorządu województwa w wydatkach ogółem w latach 1999-2008.....	64

Wykaz źródeł wykorzystanych do opracowania Analizy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko- mazurskiego w 2008 roku

1. Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2008; Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk, 2008
2. Budżety Jednostek Samorządu Terytorialnego w latach 2004-2008, GUS, Warszawa 2009
3. Informacja o rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim w grudniu 2008 roku, WUP Olsztyn
4. Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw nr 4/2008, kwartalnik, Warszawa, kwiecień 2009
5. Koszty pracy w gospodarce narodowej w 2008 r. GUS, Warszawa 2009
6. Ludność, ruch naturalny i migracje w Województwie Warmińsko-Mazurskim 2008 r. Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 2009,
7. Ochrona środowiska 2009; GUS, Warszawa 2009, Informacje i opracowania statystyczne. Warszawa 2009
8. Polska. Raport Strategiczny 2009 Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia. Warszawa 2009
9. Potencjał społeczno-gospodarczy powiatów województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2004-2008, Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 2009
10. Pracujący w gospodarce narodowej w 2008 r. GUS, Warszawa 2009
11. Raport Otwarcia Marki Warmii i Mazur, Polska Agencja Rozwoju Turystyki we współpracy z Agencją Badawczą Synovate na zlecenie Warmińsko-Mazurskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, Olsztyn-Warszawa, wrzesień 2007-styczeń 2008
12. Raport Otwarcia Marki Warmii i Mazur, Polska Agencja Rozwoju Turystyki we współpracy z Agencją Badawczą Synovate na zlecenie Warmińsko-Mazurskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, Olsztyn-Warszawa, wrzesień 2007-styczeń 2008. Badanie przeprowadzono w okresie od 21 listopada do 9 grudnia 2007 roku
13. Raport z monitoringu realizacji Wojewódzkiego Programu promocji i ochrony zdrowia na lata 2007 – 2013 za rok 2008, IBMed, Kraków 2009
14. Regiony Polski. Warszawa 2009, GUS
15. Rocznik statystyczny rolnictwa i obszarów wiejskich, 2007, 2008, GUS, Warszawa,
16. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2008 GUS, Warszawa 2009
17. Roczniki Statystyczne Województw dla lat: 2000 - 2009 GUS, Warszawa
18. Roczniki Statystyczne województwa warmińsko-mazurskiego 2000 -2009, US, Olsztyn
19. Roczniki Statystyczne województwa warmińsko-mazurskiego 2005 -2009, Podregiony, powiaty, gminy; US, Olsztyn
20. Rolnictwo w województwie warmińsko-mazurskim w 2008 roku, US w Olsztynie. Olsztyn 2009
21. Rynek pracy w Polsce 2008 rok. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Departament Rynku Pracy, Warszawa, 31.03.2009 r.
22. Sprawozdania z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych, [www: rio.gov.pl](http://rio.gov.pl)
23. Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju i województw w 2008 roku Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej. Warszawa luty 2009
24. Turystyka w 2008 r. GUS, Warszawa 2009
25. Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2008 roku, US w Olsztynie, Olsztyn 2009
26. Użytkowanie gruntów, powierzchnia zasiewów i pogłowie zwierząt gospodarskich w 2008 r., GUS
27. Zmiany Strukturalne Grup Podmiotów Gospodarki Narodowej w województwie warmińsko – mazurskim w latach: 2000 do 2008, US, Olsztyn
28. Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny, <http://www.stat.gov.pl>
29. Eurostat,<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>